

Gemeentebegroting Losser *2024-2027*

Inhoudsopgave

Inleiding	2
Leeswijzer.....	4
1. Financieel Perspectief.....	6
1.1. Financieel perspectief.....	7
1.2. Verloop incidenteel en structureel saldo	11
Beleidsbegroting	12
2. Programmaplan	13
2.1. Programma Onmeunig mooi Losser	15
2.2. Programma Wendbare organisatie en transparant bestuur	46
3. Paragrafen	62
3.1. Lokale heffingen	63
3.2. Weerstandsvermogen en risicobeheersing	69
3.3. Onderhoud kapitaalgoederen	75
3.4. Financiering	81
3.5. Bedrijfsvoering	84
3.6 Paragraaf Verbonden Partijen	88
3.7 Grondbeleid.....	96
3.8. Openbaarheidsparagraaf Woo	99
Financiële Begroting.....	101
4. Financiële positie	102
4.1. Overzicht van baten en lasten	103
4.2. Geprognosticeerde balans	104
4.3. Staat van reserves en voorzieningen.....	108
4.4. Incidentele baten en lasten.....	114
4.5. Geautoriseerde kredieten	118
5. Bijlagen.....	119
5.1. Beleidsindicatoren	120
5.2. Financiële uitgangspunten.....	127
5.3. Taakvelden overzicht.....	128
5.4. Actuele beleidsdocumenten	130
5.5. Organisatieoverzicht.....	134
5.6. Uitleg global goals	135

Inleiding

Losser, 26 september 2023

Voor u ligt de gemeentebegroting 2024 van de gemeente Losser. Op 11 juli 2023 heeft de raad met de Voorjaarsnota 2023 ingestemd. De hierin opgenomen ambities, de daarmee samenhangende financiële effecten en de aangenomen moties zijn, voor zover mogelijk, in de voorliggende begroting verwerkt.

Zoals bij de Voorjaarsnota aangekondigd, ligt nu een opgavegerichte begroting voor. De ingezette lijn van de Voorjaarsnota is daarmee voortgezet. Bedoeling hiervan is dat het opgavegerichte besturen en werken een nieuwe impuls krijgt. In het verleden lag het accent op de te verrichten activiteiten in het begrotingsjaar. In de voorliggende begroting is meer aandacht voor de te bereiken (meerjarige) doelen en de resultaten die wij in 2024 willen bereiken.

Het financiële beeld in onze begroting stemt tot tevredenheid. Het financieel perspectief ontwikkelt zich in lijn met het perspectief uit de Voorjaarsnota. Na de financiële actualisering en de verwerking van de financiële lasten van een beperkt aantal nieuwe prioriteiten (zie kopje 'Prioriteiten na besluitvorming over de Voorjaarsnota 2023') resteert een structureel sluitende begroting 2024, 2025 en 2026. Alleen de jaarschijf 2027 laat een structureel nadeel zien. Het structurele tekort in de laatste jaarschijf is relatief beperkt van omvang. Het feit dat het tekort zich pas in de laatste jaarschijf manifesteert, maakt dat we zo nodig tijdig maatregelen kunnen treffen. Bovendien is de Losserse reservepositie van dien aard, dat we tegen een stootje kunnen.

Juist in de komende periode is het nodig om qua financiën de vinger aan de pols te houden. Nog altijd hangt de tweede tranche van de herverdeling van het gemeentefonds, die voor Losser nadelige gevolgen kan hebben, boven de markt. Bovendien zijn de aannames die we in deze begroting voor het Sociaal domein hebben moeten doen, ten aanzien van de Hervormingsagenda van het rijk, met de nodige onzekerheden omgeven. Daarvoor verwijzen we naar het gestelde in paragraaf 1.1 ('Financieel perspectief').

Het merendeel van de Nederlandse gemeenten heeft meerjarig grote financiële problemen. De Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) heeft hierover ook de noodklok geluid in de richting van het rijk. Om vorm en inhoud te geven aan de vele uitdagingen waar gemeenten zich voor gesteld zien, is het nodig dat het rijk hen ook uitzicht biedt op voldoende financiële armslag. Op dit moment ontbreekt het daar aan.

Prioriteiten na besluitvorming over de Voorjaarsnota 2023

Hoewel wij strak de hand willen houden aan ons uitgangspunt dat de inhoudelijke en financiële piktelpalen bij de Voorjaarsnota worden geslagen, willen we prioriteiten op het vlak van privacy en veiligheid aan de raad voorleggen. Hiervoor verwijzen we naar de toelichting in paragraaf 1.1.

Uitgangspunten begroting

In de voorliggende begroting is uitgegaan van de gebruikelijke uitgangspunten. Voor de indexatie van de algemene belastingen is ook nu aansluiting gezocht bij de verwachtingen in het Centraal Economisch Plan van het CPB. Voor de riool- en afvalstoffenheffing is sprake van 100%-kostendekking. Daarbij houden wij vanzelfsprekend niet alleen rekening met de lastenverlichting van € 250.000 op de Afvalstoffenheffing, waartoe de raad bij de Voorjaarsnota heeft besloten. Om te voorkomen dat desondanks het tarief van genoemde

heffing zou moeten stijgen, hebben wij incidenteel nog een aanvullend bedrag aangewend, zodat geen tariefstijging voor 2024 nodig is.

Wij hopen met de voorliggende begroting een goede basis te hebben gelegd voor een constructieve gedachtewisseling met de gemeenteraad.

Leeswijzer

De voorliggende Begroting bestaat uit de volgende onderdelen:

- Financieel perspectief: hoofdstuk 1
- Beleidsbegroting, bestaande uit: het Programmaplan (hoofdstuk 2) en de verplichte paragrafen (hoofdstuk 3).
- Financiële positie: hoofdstuk 4
- Bijlagen: hoofdstuk 5.

Financieel perspectief

In hoofdstuk 1 wordt een toelichting gegeven op het verloop van het middelenkader en het financieel perspectief.

Beleidsbegroting

De beleidsbegroting bestaat uit het programmaplan en de verplichte paragrafen.

Het programmaplan in hoofdstuk 2 is ingedeeld in twee programma's:

1. Programma Onmeunig mooi Losser;
2. Programma Wendbare organisatie en transparant bestuur (of korthedshalve Wendbare organisatie).

De indeling binnen deze programma's is als volgt:

1. een 'opgaven' deel: per opgave zijn de doelen en de in 2024 te realiseren resultaten aangegeven.
2. een taakveldenoverzicht: de indeling in taakvelden is wettelijk verplicht. Per taakveld zijn de lasten en baten aangegeven.
3. een toelichting op de taakvelden: ter verbetering van de leesbaarheid van de begroting hebben we de toelichting in een schema vorm gegeven. In het vervolg lichten we dit nader toe.

Voor het opstellen van de gemeentebegroting 2024 is de besluitvorming over de begroting 2023 en de Voorjaarsnota 2023 maatgevend. De wijzigingen die zich nadien hebben voorgedaan, zijn aangegeven in paragraaf 1.1 (Financieel perspectief) en zijn daar ook toegelicht. Andere wijzigingen dan deze zijn niet in de begroting verwerkt.

In de toelichting op de taakvelden (zie punt 3 hierboven) zijn in beide programma's twee tabellen opgenomen:

- In de eerste tabel is per taakveld het verloop van de budgetten geschetst, van gemeentebegroting 2023, via de Voorjaarsnota 2023 en ontwikkelingen na de Voorjaarsnota 2023 tot de bedragen zoals die nu in de gemeentebegroting 2024 staan.
- In de tweede tabel wordt per taakveld een specificatie aangegeven van de wijzigingen die uit de begroting 2024 voortvloeien. Deze wijzigingen sluiten '1 op 1' aan bij de eerste tabel en bij de verklaring van het begrotingsresultaat in paragraaf 1.1 ('Financieel perspectief') van voorliggende begroting.

In de financiële toelichting op het programma 'Wendbare organisatie en transparant bestuur' geven we evenals voorgaande jaren afzonderlijk inzicht in de 'verdeelde' kosten. De verdeelde kosten bestaan uit: A) rente en afschrijving en B) doorberekening kosten bedrijfsvoering. Aangezien deze kosten via een vastgestelde systematiek centraal worden

geraamd op respectievelijk de treasury en de kostenplaatsen en vervolgens verdeeld over programma's en taakvelden, kiezen we ervoor om deze onderdelen centraal toe te lichten.

Hoofdstuk 3 bevat de verplichte paragrafen.

Financiële begroting

De financiële begroting in hoofdstuk 4 bevat een uiteenzetting van de financiële positie van Losser.

Bijlagen

Hoofdstuk 5 bevat een aantal bijlagen met achtergrondinformatie of informatie die verplicht is in het kader van het BBV.

1. Financieel Perspectief

De gemeentebegroting wordt opgesteld:

- a) met als uitgangspunt de besluitvorming van de raad over de gemeentebegroting 2023 en de Voorjaarsnota 2023
- b) met verwerking van de mutaties als gevolg van de meicirculaire 2023.
- c) met actualisering van prijs- en loonindex.

1.1. Financieel perspectief

In deze paragraaf schetsen we het financiële beeld van de voorliggende gemeentebegroting 2024.

Begrotingsbeeld

In het schema hieronder is het financiële deel van de begroting in een schema verrat.

Tabel 1.1.1

Nr.	Onderdeel	2024	2025	2026	2027
1	Resultaat Gemeentebegroting 2023	36	1.663	-368	-368
2	Resultaat Voorjaarsnota 2023	-1.617	-1.181	-2.835	-518
	Begrotingssaldo na VJN2023	-1.580	482	-3.203	-886
3	Ontwikkelingen na VJN2023	-285	-94	-110	822
	Begrotingssaldo 2024 tot en met 2027	-1.865	388	-3.313	-64

Verklaring van de bedragen in de tabel:

Ad 1 en 2: Uitgangspunt zijn de door de gemeenteraad vastgestelde begroting 2023 en VJN2023.

Ad 3: dit zijn de financiële ontwikkelingen die zich na het vaststellen van de Voorjaarsnota hebben voorgedaan. Hier gaan we nader op in.

Nadere toelichting op 3) Ontwikkelingen na VJN2023

Na het vaststellen van de Voorjaarsnota 2023 hebben zich de volgende ontwikkelingen voorgedaan:

Tabel 1.1.2

	Onderdeel	2024	2025	2026	2027
1	Nieuwe prioriteiten na VJN2023	-101	-271	-271	-271
2	Financiële ontwikkelingen na VJN2023	-184	177	161	1.093
	Totaal ontwikkelingen na VJN2023	-285	-94	-110	822

Nadere toelichting op regel 1: Nieuwe prioriteiten na VJN2023

Tabel 1.1.3

	Prioriteiten begroting 2024	2024	2025	2026	2027
1	Privacy-officer	-101	-101	-101	-101
2	Veiligheid	0	-170	-170	-170
	Totaal Prioriteiten begroting 2024	-101	-271	-271	-271

Toelichting Prioriteiten begroting 2024

1) Het aanstellen van een privacy-officer. Daarvoor is een aanvullend budget noodzakelijk van € 101.000 (inclusief overheadkosten). De Functionaris Gegevensbescherming (FG) heeft de noodzaak hiervan bij ons onder de aandacht gebracht.

2) De raad heeft op 11 juli 2023 een motie Veiligheidsbeleid aangenomen. Hierin is gevraagd om bij de begroting 2024 met een voorstel te komen voor de versterking van het veiligheidsbeleid, op het vlak van borging van de operationele continuïteit en kwaliteit en om

meer uitvoering te kunnen geven aan taken en mogelijkheden in het kader van dit beleid. De kosten van formatieve uitbreiding bedragen € 170.000 (waarvan € 26.000 kosten overhead).

Nadere toelichting op regel 2 (van tabel 1.1.2): Financiële ontwikkelingen na VJN2023

Tabel 1.1.4

Nr.	Verklaring financiële ontwikkelingen	2024	2025	2026	2027
1	Kostenverdeling	-524	-538	-677	-756
2	Resultaat meicirculaire 2023	820	711	486	1.398
3	Verbonden partijen	118	0	0	0
4	Sociaal Domein	-450	136	480	620
5	Afval en riolering	-147	-132	-128	-170
	Totaal	-184	177	161	1.093

1) Kostenverdeling: onder deze post zijn loon-/prijscompensatie, renteontwikkelingen en de financiële effecten van de overgang van jaarschijf 2026 naar 2027 opgenomen.

Loon- en prijscompensatie:

	2024	2025	2026	2027
Nominale ontwikkelingen	-564	-601	-711	-1.716

Ten gevolge van de nominale ontwikkelingen (loon en prijs) dienen de gemeentelijke budgetten te worden aangepast. In onze begroting maakten we al een inschatting van de meerjarige nominale ontwikkelingen. Uit het Centraal Economisch Plan van het CPB blijkt dat deze nog naar boven dienen te worden bijgesteld. In paragraaf 5.2 zijn de actuele aannames over loon- en prijsstijgingen vermeld.

De loon- en prijsstijging van jaarschijf 2026 naar 2027 is groter dan de stijging in de daaraan voorafgaande jaarschijven. Reden hiervan is dat voor de jaarschijven uit de begroting 2023 (2023 t/m 2026) al voor een deel rekening is gehouden met de nominale ontwikkelingen. Voor het jaar 2027, dat buiten dit perspectief lag, is dat vanzelfsprekend niet gebeurd. Aangezien dit logischerwijze ook niet is gebeurd voor de nominale compensatie vanuit de uitkering uit het gemeentefonds, blijven de uiteindelijke financiële effecten per saldo beperkt.

Overgang jaarschijf 2026 naar 2027

Met de toevoeging van de jaarschijf 2027 aan het financieel perspectief vallen sommige incidentele posten weg. Per saldo levert dit een substantieel voordeel op van afgerond € 860.000 in 2027.

Ontwikkelingen kapitaallasten:

	2024	2025	2026	2027
1 Rentelasten	67	86	85	108
2 Afschrijvingen	-27	-22	-50	-7

In het recente verleden was sprake van een laag renteniveau. Wij hebben tijdig in de vaste financiering voorzien voor onze toenmalige kapitaalbehoefte. Daardoor profiteert Losser gedurende een groot aantal jaren van deze lage rente. Het zal duidelijk zijn dat als de rente op een hoger niveau blijft, de toekomstige financieringsbehoefte wel hogere financieringslasten met zich brengt.

Tegenover de lagere rentelasten staan beperkt hogere afschrijvingslasten.

2) Resultaat meicirculaire 2023: in de raadsinformatie naar aanleiding van de meicirculaire (4 juli 2023) zijn de financiële effecten van de circulaire op het gemeentefonds doorgerekend. In de Voorjaarsnota 2023 was deels al op deze effecten geanticipeerd. De in tabel 2 gepresenteerde financiële effecten zijn het restant.

De hogere uitkering uit het gemeentefonds is voor het overgrote deel bedoeld voor de compensatie van loon- en prijsstijgingen waar gemeenten mee te maken hebben. Verwezen wordt naar onderdeel 1) van deze toelichting.

3) Verbonden partijen: de ramingen binnen de begroting van Losser zijn afgezet tegen de begrotingen 2024 van de verbonden partijen. Conclusie was dat onze ramingen te ruim waren. Om die reden zijn deze in lijn gebracht met de begrotingen van de verbonden partijen. Uit oogpunt van prudentie zijn de ramingen niet structureel aangepast.

4) Sociaal domein: onder deze post zijn twee belangrijke (en financieel tegengestelde) ontwikkelingen gerangschikt: reële tarieven zorgverleners en de Hervormingsagenda.

Reële tarieven: SamenTwente heeft onderzoek laten doen naar de gehanteerde tarieven in de raamovereenkomsten met zorgverleners. Daarbij is ook rekening gehouden met actuele ontwikkelingen binnen het zorglandschap (bijvoorbeeld krapte op de arbeidsmarkt). Om de dienstverlening van zorgverleners te kunnen waarborgen, is het nodig dat de gehanteerde tarieven dienen worden aangepast. Voor Losser betekent dit een structurele tegenvaller van € 450.000.

Hervormingsagenda rijk: het voordeel op dit onderdeel heeft de volgende achtergronden:

a) Zoals bekend heeft een arbitragecommissie ('Commissie van wijzen') in 2021 bepaald dat de financiering vanuit het rijk onvoldoende is om de zorgkosten van gemeenten te kunnen dekken. Ook heeft de commissie aangegeven dat er ruimte is om tot besparingen te kunnen komen. De uitspraak van de commissie heeft enerzijds geleid tot een hogere rijksbijdrage (die al in onze ramingen is verwerkt). Anderzijds hebben rijk en VNG een pakket maatregelen afgesproken (de zogenoemde 'Hervormingsagenda'), die macro tot een substantiële besparing moet leiden op de gemeentelijke zorgkosten. Het rijk kort de volledige besparing uit de Hervormingsagenda om die reden op het gemeentefonds. Met die korting hebben wij in onze ramingen ook al gerekend.

Wij hebben de zorgtaken in Losser al efficiënt georganiseerd. Om die reden kan de besparing op macroniveau, zoals hierboven bedoeld, niet 'één op één' in de Losserse budgetten worden verwerkt. Wij houden dan ook slechts rekening met een besparing van 50% van de tussen het rijk en de VNG overeen gekomen maatregelen. Vanaf 2026 gaat het om een bedrag van € 344.000, oplopend naar € 377.000 in 2027. Aangezien we met deze voordelen nog geen rekening hebben gehouden, is dit een voordeel in de begroting 2024 en latere jaren.

b) Naast de afspraken uit de Hervormingsagenda is in het landelijke coalitieakkoord nog een extra besparing van € 511 miljoen opgenomen. Het rijk heeft aangegeven hiervoor risicodragend te zijn. Daarnaast heeft zij de provincies laten weten dat gemeenten in het meerjarenperspectief rekening met deze besparing mogen houden. Het rijk kort in het gemeentefonds de gemeenten voor deze nog te realiseren besparing. Vanwege bovenstaande (onder b) vinden wij het reëel om te rekenen met een te realiseren besparing van krap € 600.000.

Wij merken op dat het niet vanzelfsprekend is dat de opgenomen besparing ook daadwerkelijk kan worden gerealiseerd. Dat is afhankelijk van de maatregelen die het rijk voorstelt en de mate waarin wij deze al in onze huidige werkprocessen hebben doorgevoerd.

5) Afval en riolering: de stijging van de kosten vindt plaats binnen de exploitatie van de afvalstoffen. Daarbij is te denken aan de lagere opbrengst voor 'oud papier', de ledigingskosten van containers en de btw hierover (die niet meer via de afvalstoffenheffing kan worden verhaald). De kostenontwikkeling binnen 'riolering' is afgestemd op het vastgestelde GRP.

1.2. Verloop incidenteel en structureel saldo

Vertrekpunt van tabel 1.2.1 is de regel 'Begrotingssaldo 2024 tot en met 2027' uit tabel 1.1.1.

Tabel 1.2.1 Structureel en incidenteel begrotingssaldo

	Saldoverloop (bedragen x € 1.000)	2024	2025	2026	2027
1	Begrotingssaldo 2023	-1.865	388	-3.313	-64
2	Af Saldo incidentele baten en lasten	-3.990	-2.472	-3.380	152
	Structureel financieel perspectief	2.125	2.860	67	-216

Toelichting:

Het [BBV](#) schrijft voor dat de meerjarenraming in de begroting ook een overzicht bevat van de geraamde incidentele baten en lasten per programma. Dit overzicht is opgenomen in hoofdstuk 4.4. Het saldo van incidentele baten en lasten is van belang. Dit om aan te kunnen tonen dat zowel op de korte als de lange termijn geen structurele lasten worden gedekt met incidentele baten. Dit structurele saldo is ook voor de provincie van belang in het kader van het Interbestuurlijk toezicht (IBT) en dient positief te zijn. Het structurele saldo blijkt uit de regel 'Structureel saldo financieel perspectief' in de tabel hier boven.

Voor de jaren 2024, 2026 en 2027 wordt een tekort geraamd van respectievelijk € 1.865.000, € 3.313.000 en € 64.000, 2025 sluit met een overschot van € 388.000. Daarbij dient bedacht te worden dat de tekorten een incidenteel karakter hebben en daarmee ook incidenteel kunnen worden gedekt. De gevolgen van de kortingen van het rijk vanaf 2026 zijn overigens ook duidelijk zichtbaar, het structurele saldo valt met bijna € 3 mln. terug. Het jaar 2026 wordt om die reden ook wel het 'ravijnjaar' genoemd.

In 2024, 2025 en 2026 is sprake van een reëel en structureel sluitend financieel perspectief. Dat betekent dat alle structurele lasten ook gedekt zijn door structurele baten. Mede door de hiervoor al genoemde kortingen van het rijk sluit de jaarschijf 2027 structureel met een negatief resultaat van € 216.000. Voor het te voeren financieel begrotingsbeleid is het structureel evenwicht van belang. Dit criterium is ook de invalshoek voor de beoordeling van onze begroting door de toezichthouder (gedeputeerde staten).

De Losserse financiële huishouding is dermate robuust, dat de incidentele tekorten in de begroting voor de jaren 2024, 2026 en 2027 alleszins acceptabel zijn. De voorstellen uit de voorliggende begroting betekenen een kwaliteitsimpuls voor de gemeentelijke voorzieningen en een verbetering van het niveau van dienstverlening voor 2024 en volgende jaren. De incidentele dekking uit de algemene middelen is dan ook te rechtvaardigen. Dat blijkt ook uit het meerjarig verloop van de weerstandsratio, die onverminderd rond of boven de 10 blijft.

Beleidsbegroting

De beleidsbegroting bestaat uit twee onderdelen: het programmaplan en de verplichte paragrafen.

2. Programmaplan

De voorliggende gemeentebegroting is nieuw vormgegeven. In plaats van de begrotingsprogramma's 'Fysiek', 'Sociaal' en 'Bestuur en Dienstverlening', wordt in deze begroting uitgegaan van de volgende programma-indeling:

1. Programma Onmeunig mooi Losser
2. Programma Wendbare organisatie en transparant bestuur

Binnen de verschillende begrotingsprogramma's is er onderscheid tussen:

- een 'going concern' deel (instandhouding, reguliere werkzaamheden en/of beheer) en;
- een 'opgaven' deel (dynamische werkzaamheden en (beleidsrijke) ontwikkeling).

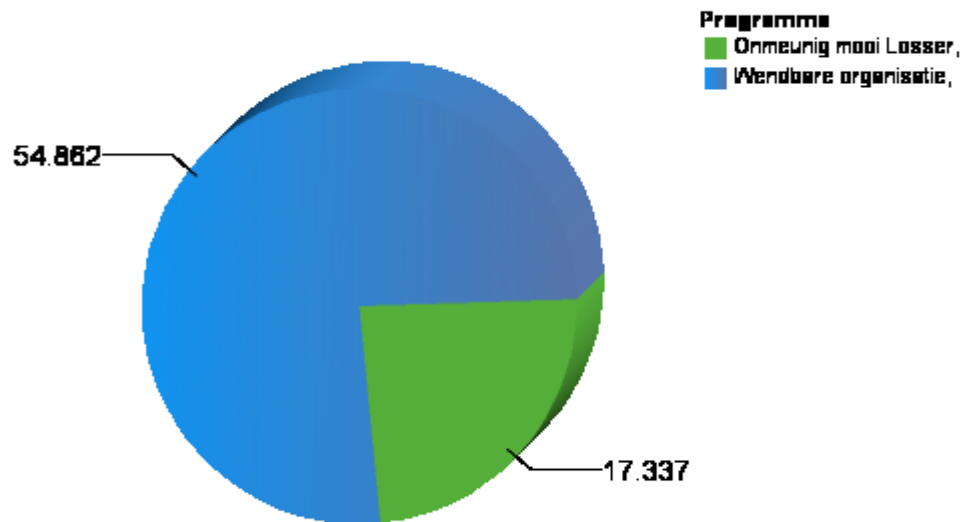
Binnen het programma Onmeunig mooi Losser zijn de volgende vier opgaven opgenomen:

- toekomstbestendig ontwikkelen in het brede sociaal domein
- toekomstbestendig wonen, leven en werken
- toekomstbestendig buitengebied
- bijdragen aan een beter klimaat

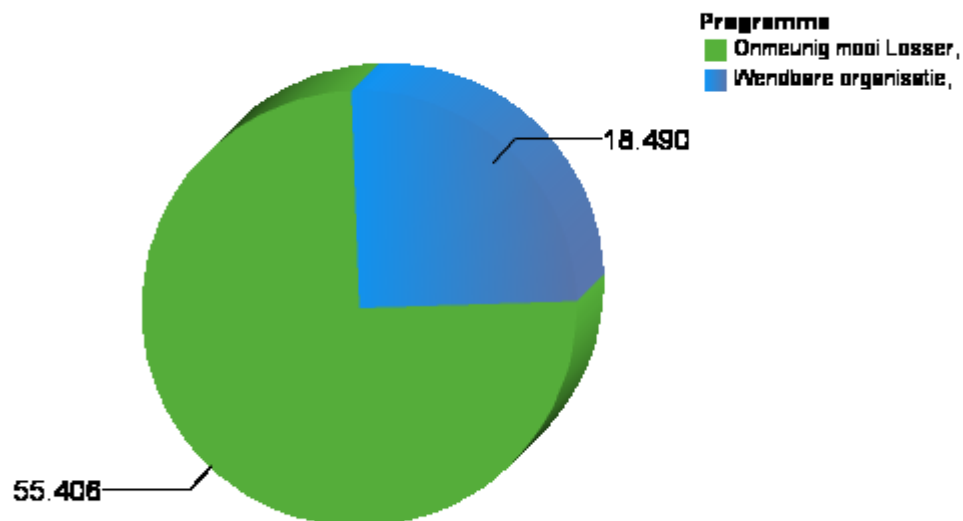
Binnen het programma Wendbare organisatie en transparant bestuur is de gelijknamige opgave opgenomen.

- wendbare en betrouwbare organisatie, transparant openbaar bestuur.

Baten

Lasten

2.1. Programma Onmeunig mooi Losser

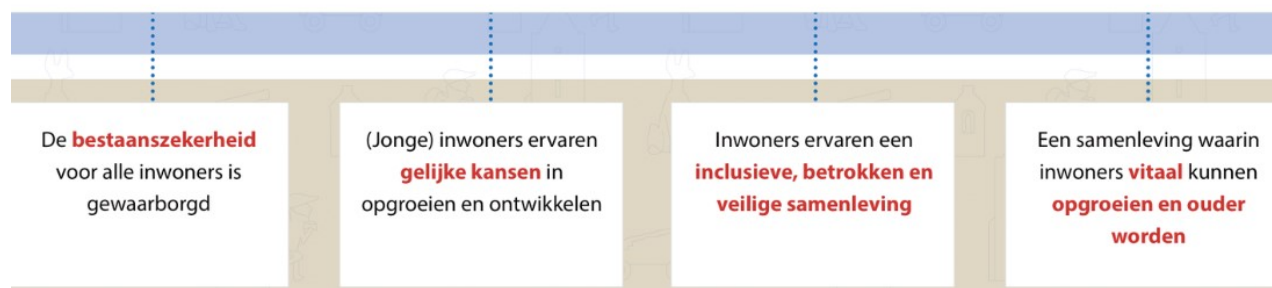

Toekomstbestendig sociaal domein

IN DE GEMEENTE LOSSER IS HET ONMEUNIG MOOI (SAMEN)LEVEN, RECREËREN, ONDERNEMEN EN WERKEN

WE WERKEN AAN EEN TOEKOMSTBESTENDIG SOCIAAL DOMEIN

Met het effect: zelfredzame inwoners die naar vermogen bijdragen en meedoen aan de samenleving en in staat zijn het eigen welzijn te behouden en versterken. De gemeente positioneert zich aan de voorkant. Door de samenwerking tussen inwoner en gemeente wordt de autonomie van de inwoner vergroot.

We staan in het sociaal domein voor grote uitdagingen op het gebied van: vergrijzing, ontgroening, inclusieve samenleving en gelijke kansen, dalende sociale cohesie en maatschappelijke betrokkenheid, toename in zorgproblematiek en zorgkosten, de kwetsbaarheid in het systeem van arbeidsmarktbemiddeling en de verwachte toename in financiële problemen bij inwoners en ondernemers. We willen ons als gemeente aan de voorkant van de samenleving positioneren om vroegtijdig in te kunnen spelen op de ontwikkelingen en de autonomie van de inwoner te versterken.

We willen zelfredzame inwoners die naar vermogen bijdragen en meedoen aan de samenleving en in staat zijn het eigen welzijn te behouden en versterken.

Deze opgave raakt aan de doelen van de opgave toekomstbestendig wonen en leven. Zo wordt er gewerkt aan een goede balans/ mix tussen de woningbouw- en de zorgopgave zodat op termijn gemengde wijken ontstaan.

Doel A: De bestaanszekerheid voor alle inwoners is gewaarborgd.

Resultaten 2024:

- Het aanbod aan minimaregelingen is toegankelijker gemaakt en verbreed daar waar wenselijk/ noodzakelijk. De motie "Losserpas voor minima" wordt hierin verwerkt.
- De lokale woonzorgvisie is vastgesteld en de (woon)behoefte is bepaald.
- We gaan actief ondernemers benaderen, zodat er voldoende werkplekken beschikbaar zijn voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. #structureel

Aan welke global goals draagt het bij?

Doel B: (Jonge) inwoners ervaren gelijke kansen in opgroeien en ontwikkelen.

Resultaten 2024:

- a. Een (uitvoerings-)programma onderwijs & educatie en een evaluatieschema is opgesteld.
- b. We creëren en stimuleren, met de focus op de jeugd, algemene voorzieningen.
- c. In aansluiting op de regiovisie gaan we normaliseren door te de-medicaliseren, de leefwereld te versterken en aanspraak te maken op eigenkracht.
- d. Uitvoeringsplan Onderwijs, met daarin opgenomen onderwijs-zorg arrangementen, op basis van integraal beleidsplan Sociaal Domein is opgesteld.

Aan welke global goals draagt het bij?

Doel C: Inwoners ervaren een inclusieve, betrokken en veilige samenleving.

Resultaten 2024:

- a. Het toegangsteam is versterkt met externe expertise (onder andere Gecertificeerde instellingen (GI's), Veilig Thuis Twente (VTT), et cetera).
- b. Voor veiligheid leefomgeving worden de volgende onderwerpen opgepakt:
 1. Integrale aanpak van (jeugd)problematiek is opgesteld.
 2. Buurtbemiddeling is voortgezet naar aanleiding van evaluatie 2023.
 3. Op basis van het criminaliteitsbeeld (gebieden en branches) wordt gericht ingezet op ondermijning.
 4. Samenwerking met Duitsland is versterkt en geïntensiveerd in verband met aanpak grensoverschrijdende criminaliteit.
 5. Organisatie gemeente Losser weerbaar tegen ondermijning door vergroten bewustwording.
 6. Inwoners gemeente Losser weerbaar tegen ondermijning door vergroten bewustwording.
 7. Bibob beleid breed geïmplementeerd binnen de gemeentelijke organisatie
 8. Sturingsmogelijkheden en het bijbehorende instrumentarium voor de veilige leefomgeving zijn verkend.
- c. De inclusie agenda, inclusief uitvoeringsplannen, is opgeleverd vóór de Voorjaarsnota 2024.
- d. Een integraal plan voorkomen en verminderen middelen is opgeleverd voor de Voorjaarsnota 2024. De landelijke campagne NIX18 maakt hier deel van uit.
- e. Het label dementievriendelijke gemeente is behaald.
- f. Passend binnen de wettelijke taak geven we aandacht aan de migratie vraag.

Aan welke global goals draagt het bij?

Doel D: Een samenleving waarin inwoners vitaal kunnen opgroeien en ouder worden.

Resultaten 2024:

- a. In het Integraal Zorgakkoord (IZA) en het Gezond & Actief Leven Akkoord (GALA) maken gemeenten en verschillende zorgpartijen afspraken over te bereiken

gezondheidsdoelen voor de komende jaren. Beide akkoorden hangen nauw met elkaar samen. De stip op de horizon is een gezonde generatie in 2040. De Brede SPUK-regeling is voor dit doel beschikbaar gesteld voor sport en bewegen, gezondheidsbevordering, cultuurparticipatie en de sociale basis.

b. Diverse pilots worden uitgevoerd vanuit het innovatieplan Sociaal Domein.

c. Bewustzijns campagne “Start met de toekomst” (werktitel) is gestart, waarin eigenregie op passende ondersteuning, reablement, wonen, vitaliteit en een sterk sociaal netwerk worden bevorderd.

d. Er volgt eind 2023/ begin 2024 een Koersdocument Overdinkel. Daarna zal gewerkt worden aan een Uitvoeringsprogramma SES Overdinkel, dat meegenomen wordt in de VJN 2024, zodat passende middelen worden gevraagd voor de ambitie om Overdinkel te versterken.

Aan welke global goals draagt het bij?

Toekomstbestendig wonen en leven

TOEKOMSTBESTENDIG WONEN EN LEVEN

De fysieke woon- en leefomgeving wordt steeds intensiever benut. We staan voor grote opgaven die allemaal samenkomen in een beperkte ruimte. Het aanpakken ervan is, vanwege de onderlinge interactie, een ingewikkelde puzzel. Daarom is er een nieuwe balans nodig. De omgevingskwaliteit staat centraal; ruimtelijke keuzes voor een toekomstbestendige woon- en leefomgeving.

Maatschappelijk effect: vitale en aantrekkelijke dorpskernen

De gemeente Losser is een aantrekkelijk woongebied, door de ligging in nationaal landschap, het hoge voorzieningenniveau, de gunstige ligging aan de A1 en de nabijheid van grootstedelijke voorzieningen. Het dorpse woonklimaat wordt gekenmerkt door rust, ruimte en sociale betrokkenheid. We staan echter voor grote uitdagingen in de leefomgeving. Vraagstukken uit het sociaal domein vragen hierbij mede om een antwoord vanuit het fysieke domein.

Integrale opgave om toekomstbestendig te kunnen wonen en leven

De kwaliteit van de woon- en leefomgeving is van wezenlijk belang voor de leefbaarheid en gezondheid. Uitdagingen in bebouwd gebied bestaan, naast de 'traditionele' onderwerpen wonen, woon- en leefomgeving & maatschappelijke voorzieningen, economie & werkgelegenheid en bereikbaarheid, ook uit de nieuwe uitdagingen zoals energietransitie, klimaatadaptatie, biodiversiteit, circulaire economie én de sociale vraagstukken voor vitale gemeenschappen.

De woon- en leefomgeving moet inclusief zijn, sociaal veilig, bruikbaar voor iedereen en uitnodigen voor ontmoeten en verblijven. Al deze uitdagingen komen samen in een beperkte ruimte en vanwege de onderlinge interactie is het aanpakken ervan een ingewikkelde puzzel. We staan daarmee voor de opgave om de omgevings-kwaliteit te verbeteren. Dat vraagt om een nieuwe balans. Er moeten keuzes gemaakt worden voor toekomstbestendig wonen en een toekomstbestendige woon- en leefomgeving.

Om de vitaliteit, aantrekkelijkheid en toekomstbestendigheid van onze dorpskernen te behouden en te versterken, werken wij in 2024 aan de volgende doelen en resultaten.

Toekomstbestendig wonen en leven (integrale aanpak)

Er tekent zich een strategie af om over een langere periode, stapsgewijs te werken aan toekomstbestendig wonen en onze woon- en leefomgeving toekomstbestendig te maken. Dit door aan te haken bij de fasen in de levensduur van gebouwen en infrastructuur. Om dit mogelijk te maken moeten we visie hebben, weten waar we als gemeente staan in het brede speelveld, regie voeren en ook onze interne processen hierop inregelen. Zo kunnen bijvoorbeeld de 'woonopgave', het 'strategisch assetmanagement' en de 'woon-zorgvraag' in

gezamenlijkheid een vliegwiel vormen voor gebiedstransformaties, leefbaarheidsvraagstukken, duurzame samenleving en economie.

- a. De Omgevingswet is geïmplementeerd in de gemeentelijke organisatie. Als onderdeel hiervan is de Omgevingstafel ook voor initiatieven van derden ingericht.
- b. Als uitwerking van de Omgevingsvisie is een richtinggevend integraal plan op tactisch niveau opgesteld voor ingrepen en investeringen die de komende jaren in de fysieke ruimte worden gedaan om te borgen dat iedere gepleegde ingreep bijdraagt aan toekomstbestendig wonen en leven.

Aan welke global goals draagt het bij?

Doel A: Wonen; passende en betaalbare huisvesting voor iedereen, in elke levensfase.

Resultaten 2024:

- a. De Woonvisie 2021-2031 (inclusief uitvoeringsprogramma) is geactualiseerd, waarmee tevens invulling is gegeven aan de ambities uit het coalitieakkoord.
- b. In vervolg op de regionaal afgestemde woonzorgvisie is de lokale woonzorgvisie opgesteld en vastgesteld (uitvoering onder regie van de opgave 'toekomstbestendig sociaal Domein').
- c. Op basis van de Woonvisie (2021) bestaat de woonopgave uit 665 woningen. Hiervan is t/m 2023 ruim 40% gerealiseerd. In 2024 is de juridische plancapaciteit vergroot met ongeveer 200 woningen en zijn er 100 tot 170 nieuwe woningen toegevoegd (opgeleverd).
- d. Er heeft besluitvorming plaatsgevonden over de regeling 'Startersleningen'.
- e. De meerjarige prestatieafspraken met Domijn, SHBL en Woonzorg Nederland zijn geactualiseerd.
- f. Er is een actief meldpunt ingericht voor 'goed verhuurderschap'.
- g. Er heeft een verkenning (inclusief de inzet van instrumentarium) plaatsgevonden naar strategieën voor bevordering van doorstroming en toegankelijkheid van de bestaande woningvoorraad, waarbij tevens wordt gekeken naar het bevorderen van een goede balans ten behoeve van draagkracht en leefbaarheid in de wijk.
- h. De Nota Grondbeleid is herzien en vastgesteld.
- i. Het instrument 'kostenverhaal' (anterieure overeenkomsten) is geïmplementeerd.

Aan welke global goals draagt het bij?

Doel B1: Omgevingskwaliteit; een kwalitatief hoogwaardige, aantrekkelijke, gezonde, veilige en klimaat- robuuste woon- en leefomgeving met voldoende en bereikbare voorzieningen.

Resultaten 2024:

Voldoende en bereikbare maatschappelijke voorzieningen en integrale veiligheid

- a. De ontwerpfasen voor het 'Dorpshuis/Mariaschool Beuningen' is afgerond, eventuele (aanvullende) investeringsbeslissingen hebben plaatsgevonden en het bouwproces is gestart (onder voorbehoud van voortgang van het proces van vergunningverlening).

- b. Voor de basisscholen Pax Christi en Veldzijde zijn businesscases opgesteld.
- c. Het Kulturhus Glane is gerealiseerd.
- d. De functie van Erve Boerrigter als ontvangstruimte voor bezoekers en toeristen, is versterkt.
- e. Er heeft besluitvorming plaatsgevonden over de definitieve uitwerking van het voorkeurs-scenario voor de nieuwe invulling van de Aloysiuslocatie.
- f. Het nader onderzoek naar de benodigde zaalcapaciteit en het onderzoek naar mogelijke locaties voor een nieuwe sporthal in De Lutte, is afgerond.
- g. Er heeft besluitvorming plaatsgevonden over de doorontwikkeling van het huidige afvalbrengpunt tot een 'totaalconcept voor circulaire economie'.
- h. Het plan van aanpak om te komen tot het 'Keurmerk Veilig Ondernemen voor bedrijventerrein De Pol en De Zoeker Esch' is gereed en afgestemd op de visie 'toekomstbestendige bedrijventerreinen'.
- i. Buurtbemiddeling is voortgezet naar aanleiding van evaluatie 2023 (uitvoering onder de opgave 'Sociaal domein').

Doel B2. Een kwalitatief hoogwaardig ingerichte, aantrekkelijke, gezonde en groene klimaat adaptieve woon- en leefomgeving

Resultaten 2024:

- a. De 'Strategie Klimaatadaptatie Losser' is opgesteld. Hierin zijn zowel de opgaven en ontwikkelingen in bebouwd gebied, als in het landelijk gebied opgenomen (bijvoorbeeld de klimaatstresstesten, PPLG, Dinkelagenda, KRW, etc.).
- b. Er is een plan van aanpak opgesteld voor het opzetten van 'Strategisch assetmanagement' (waaronder het kwaliteitsplan openbare ruimte), om daarmee invulling te geven aan bestuurlijke ambities en meerwaarde te genereren ten behoeve de brede maatschappelijke opgaven vanuit gemeentelijke bezittingen.
- c. Bouwstenen vanuit de opgave 'toekomstbestendig Wonen en Leven' zijn verwerkt in de Bodemvisie (uitvoering onder de opgave 'buitengebied').
- d. Binnen het programma 'Kwaliteitsimpuls De Lutte' zijn de volgende projecten gerealiseerd: het nieuwe dorpsplein (inclusief het 'terrassenproject'), de herinrichting van de Plechelmusstraat en de Postweg, realisatie waterberging Kerkebos en is samen met vrijwilligers uitvoering gegeven aan 'gastvrij De Lutte' en de bouw van de veldschuur.
- e. De ontwerpvisie Boeiend Beuningen met uitvoeringsprogramma (integrale, gebiedsgerichte aanpak) is opgesteld en investeringsbeslissingen hebben plaatsgevonden.
- f. Het ontwerp voor de Gronausestraat in Glane, als onderdeel van de bestaande visie Kwaliteitsimpuls Glane, is vastgesteld en investeringsbeslissingen hebben plaatsgevonden.
- g. Het ontwerp voor de 'blauwe ader structuur' in Overdinkel is vastgesteld. Betreft klimaat adaptieve maatregelen in zowel de kern als in het buitengebied in nauwe samenhang met de provinciale bossenstrategie en de opgave 'toekomstbestendig buitengebied'.
- h. De herijking van het masterplan 'Parapluplan centrum Losser', gebaseerd op de 'vierpijler' aanpak (vastgoedontwikkeling, integrale ontwikkeling openbare ruimte, het concept voor breed centrummanagement en stimuleren investeringen door centrumondernemers) is afgerond.
- i. Binnen het programma 'Beken & Bleken van Losser' (Erfgoeddeal) zijn de deelprojecten 'Parochietuin' en 'klimaat adaptieve restauratie rijksmonument De Bleek' uitgevoerd. Het onderdeel 'dorpsbeek' is geheel geïntegreerd in de herijking van het masterplan 'Parapluplan centrum Losser'. Van het onderdeel aquathermie (verduurzaming van het zwembad met effluent uit de RWZI) zijn de technische voorzieningen om water aan te voeren gerealiseerd.

- j. Het project Dinkeldal-Zuid, inclusief realisatie van het laatste deel van de 'ontbrekende schakel' in het Laga-fietspad, is volledig gerealiseerd en afgewikkeld.
- k. De uitvoering van de gebiedsgerichte aanpak van het project 'De Muchte' (nieuwbouw en integrale herinrichting van de omliggende woonomgeving) is gestart.
- l. Het onderzoek-, ontwerp- en participatieproces ten behoeve van de opgavegerichte aanpak van de Vogelbuurt in de kern Losser is opgestart.
- m. Het ontwerp-, participatie- en aanbestedingsproces van de herinrichting Enschedesestraat - fase II is doorlopen.

Aan welke global goals draagt het bij?

Doel C: Economie en werkgelegenheid; bijdragen aan zelfredzaamheid, door lokale en regionale werkgelegenheid en economie te bevorderen.

Resultaten 2024:

- C1: Aantrekkelijke levendige, economisch goed functionerende dorpscentra
- a. De pleinontwikkeling in het centrum van De Lutte, inclusief het realiseren van extra ruimte voor (zomer)terrassen, is uitgevoerd.
 - b. In de herijking van het masterplan 'Parapluplan centrum Losser' zijn de ervaringen uit het pilotproject Brinkstraat (onder andere profileringsscan, participatietraject, gezamenlijke inspiratiegids voor gevels en vrije ruimte vóór de gevels, in combinatie met ontwerp van de winkelstraat) verwerkt en is aangegeven op welke nog in te richten gebiedsdelen van het centrum dit concept wordt toegepast. Binnen het programma Centrumontwikkelingen Losser is (gebruikmakend van het vliegwieleffect van de huidige ontwikkelingen) een concept voor "structureel en breed centrummanagement" ontwikkeld om daarmee te borgen dat ook op langere termijn invulling wordt gegeven aan de geformuleerde doelstellingen.
 - c. Binnen de ontwerpvisie Boeiend Beuningen wordt het 'centrumgebied' (gebied tussen Sterrebos, Dorpshuis/Mariaschool, Beuningerstraat) als één samenhangend geheel ontworpen.
- C2: Bevorderen Recreatie & Toerisme en erfgoed & cultuur
- a. De transformatie van de Tourist Info De Lutte: "Van informatie naar inspiratie" is afgerond.
 - b. De visie 'Recreatie & Toerisme Noordoost Twente', bestaande uit een strategisch ontwikkelkader met programmalijnen en uitvoeringsprogramma's, is afgerond.
 - c. De Nota verblijfsrecreatie is vastgesteld.
 - d. Het 'Verhaal van Losser' (positionering en profilering van de gemeente Losser) is verder ontwikkeld en verrijkt met verhalen uit de kernen en gesprekken met inwoners met als doel de schatten van de Schatkamer van Twente zichtbaar en bekend te maken.
 - e. Er is een start gemaakt met het opstellen van de cultuurhistorische waardenkaarten en de Landschapsbiografie van de Dinkel.
 - f. De mogelijkheden voor het realiseren van struinpaden die de Losserse stuwwal verbinden met het Dinkeldal zijn nader verkend.
 - g. De formatie op het taakveld Cultuur is uitgebreid naar één volledige fte.
- C3: Bevorderen ondernemers- en vestigingsklimaat.
- a. De visie voor het toekomstbestendig maken van bedrijventerreinen (inclusief uitvoeringsprogramma's) is afgerond.

- b. Er heeft besluitvorming plaatsgevonden over de in te zetten capaciteit voor de rol van 'Bedrijfscontactfunctionaris'
- c. De "Subsidieverordening Stimulering Detailhandel gemeente Losser 2020 – 2023", met als doelstelling om de winkelstructuur van de gemeente Losser te versterken door concentratie van detailhandel in de kernwinkelgebieden (De Lutte, Overdinkel en Losser), het winkelvastgoed te verbeteren en het vrijkomende vastgoed buiten de kernwinkelgebieden te transformeren, is (gewijzigd) vastgesteld (verlengd).

Aan welke global goals draagt het bij?

Doel D: Bereikbaarheid; voorzieningen en bestemmingen zijn op een duurzame wijze, structureel vlot en verkeersveilig, bereikbaar voor iedereen.

Resultaten 2024:

- a. Het onderzoek naar de N731 ter hoogte van de kern Losser, is afgerond.
- b. De Mobiliteitsvisie is opgesteld en gereed voor besluitvorming.

Aan welke global goals draagt het bij?

Bijdragen aan een beter klimaat

BIJDRAGEN AAN EEN BETER KLIMAAT

Uitstoot broeikasgassen; schaarste grondstoffen

Maatschappelijk effect: Losser, groen en gezond overdragen aan de volgende generatie

We staan als gemeente voor grote uitdagingen op het gebied van klimaatverandering en grondstoffen schaarste. Wereldwijd verandert het klimaat, veroorzaakt door de broeikasgassen in de atmosfeer door menselijk handelen. Om dit tegen te gaan, zijn er in Parijs (2015) afspraken gemaakt zodat de aarde niet meer dan 1,5 graden opwarmt. Er is een ambitie vastgesteld om de CO₂-uitstoot ten opzichte van 1990 in 2030 met 55% verminderd te hebben. In 2050 moet dit met 95% zijn afgenomen. Nederland heeft dit vastgelegd in de klimaatwet. De tweede uitdaging is dat grondstoffen, door overconsumptie, sneller gedolven en gebruikt worden dan de aarde nieuwe grondstoffen kan genereren. Om dit tegen te gaan heeft Nederland de ambitie om in 2030 50% minder primaire grondstoffen te gebruiken en in 2050 volledig circulair te zijn.

Om de gemeente Losser 'groen & gezond' door te kunnen geven aan de volgende generatie, werken wij in 2024 aan de volgende doelen en resultaten.

Doel A. Losser klimaat robuust in 2050

Met een klimaat robuuste leefomgeving bedoelen we klimaatbestendig wonen, werken en verplaatsen door: voldoende biodiversiteit en groen, een gezonde bodem, minimale overlast van water of droogte, slim (openbaar) vervoer en voldoende laadpunten.

Resultaten 2024:

- Er is verkenning uitgevoerd voor de kaders voor het oprichten van een coöperatie Streekproducten.
- Bouwstenen vanuit de opgave klimaat zijn verwerkt in het concept mobiliteitsvisie. Deze visie wordt onder regie van opgave 'wonen & leven' uitgevoerd.
- De eerste hybride vrachtauto is aangeschaft en in gebruik bij het servicebedrijf (inclusief gerealiseerde laadinfrastructuur).
- Er zijn 10 nieuwe laadpalen in de gemeente en 1 nieuwe snellader in De Lutte geplaatst.
- De Laadvisie is geactualiseerd.
- Bouwstenen vanuit de opgave Klimaat zijn verwerkt in de Bodemvisie. De Bodemvisie wordt onder regie van de opgave 'Buitengebied' uitgevoerd.

- g. Bouwstenen (hitte, water & droogte) vanuit de opgave 'Klimaat' zijn verwerkt in de klimaatadaptatiestrategie Losser. De klimaatadaptatiestrategie wordt onder regie van de opgave "Wonen & leven" uitgevoerd.
- h. De Greune Deals zijn omgevormd naar Klimaat Deals.
- i. Er zijn minimaal drie bewustwordingscampagnes uitgevoerd in het kader van klimaat robuuste leefomgeving.

Aan welke global goals draagt het bij?

Doel B. Losser 100% circulair in 2050

Onder een circulaire economie verstaat de gemeente een maatschappij zonder afval, waarin duurzaam inkopen, consuminderen, hergebruiken, deelgebruik, reparatie, en andere circulaire methodes de norm zijn bij het gebruik van grondstoffen.

Resultaten 2024:

- a. Het beleid Circulaire Economie (inclusief uitvoeringsagenda) is opgesteld.
- b. Het Manifest Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen is ondertekend.
- c. Bouwstenen circulaire economie vanuit de opgave 'Klimaat' zijn ingebracht bij het pilotproject Mariaschool Beuningen. Deze pilot wordt onder regie van de opgave 'Wonen & leven' uitgevoerd.

Aan welke global goals draagt het bij?

Doel C. Losser energieneutraal in 2050

Resultaten 2024:

Onder een energieneutraal Losser verstaat de gemeente een maatschappij waarbij besparen van energie/warmte, en duurzaam opwekken van (lokaal opgewekte) energie, de norm is.

- a. Het hulpakket om eigenaar-bewoners te helpen met het aanvragen van subsidies en de financiering voor het verduurzamen van hun woning is opgericht.
- b. Er zijn doelgroepgericht gemeentelijke subsidies verstrekt ter stimulering van het verduurzamen van bestaande woningen.
- c. Voor de woningeigenaren met een verzamelinkomen tussen de €60.000 en €80.000 is een financieringsinstrument voor de verduurzaming van hun woning ingericht.
- d. Een pre-SMP (Soorten Management Plan) is opgesteld.
- e. Het eigen maatschappelijk vastgoed (12 gebouwen) van de gemeente is van een energielabel A verder verduurzaamd en energieneutraal gemaakt.
- f. De Regionale Energie Strategie Twente 2.0 is vastgesteld. De Moties 'Concept-RES 2.0 warmtetransitie door middel van biogas' en 'Opwekking biogas in (Noordoost-)Twente' worden hierin verwerkt.
- g. Er is een extra opdracht aan het ODT verstrekt om toe te zien op de plicht voor bedrijven om te energie te besparen.
- h. Er is een energiecoöperatie in De Lutte opgericht.
- i. Het vergunningentraject voor het tweede Zonnepark Overdinkel is afgerond.

- j. Er is een energievoöperatie in Overdinkel opgericht.
- k. De Coöperatie Gemeenten in Boerengas BV is opgericht en operationeel.
- l. Er zijn minimaal drie themagerichte energie bespaaracties georganiseerd.
- m. De Groene leges bij omgevingsvergunningsprocedure is geactualiseerd.

Aan welke global goals draagt het bij?

Toekomstbestendig buitengebied

We staan voor grote opgaven op het gebied van de leefomgeving in het algemeen en dat geldt ook specifiek voor het landelijk gebied. Er is ruimte nodig voor wind- en zonneparken, er zijn aanpassingen nodig om de gevolgen van klimaatverandering op te vangen, delen van de landbouw lopen tegen maatschappelijke en ecologische grenzen aan, de biodiversiteit staat onder druk en door vrijkomen van voormalige agrarische bedrijfslocaties ontstaat een ander gebruik en inrichting van bouwplekken. De ruimte is schaars is en daarom moeten keuzes moeten worden gemaakt: 'niet alles kan en niet alles kan overal'.

We maken beleid waarin wordt geanticipeerd op de ruimtelijke impact van verschillend sectoraal beleid en waarin keuzes worden gemaakt om de ruimtevraag zowel kwantitatief als kwalitatief in goede banen te leiden. We moeten dat zoveel mogelijk via een integrale benadering oppakken.

Gedurende het proces is steeds meer informatie gekomen over de gestelde doelen. Echter, nog niet alle benodigde informatie is bekend. Zo is er nog onduidelijkheid over de groen-blauwe doelen en is er ook geen landbouwakkoord dat een plek zou krijgen in het PPLG.

De provincie Overijssel voert de regie en is in lead in voorgenoemd proces, waarin wij onze reactie kenbaar maken.

De impact en de integrale benadering van de vraagstukken in het landelijk gebied is in drie sporen vertaald:

- Een toekomstbestendige landbouw;
- Behoud en versterking van onze natuur en het landschap
- Klimaatadaptatie

Doel A. Toekomstbestendige landbouw en bedrijfsstrategieën worden gefaciliteerd.

Resultaten 2024:

- a. De landbouw inventarisatie is afgerond en afgestemd binnen het gebiedsproces Noordoost Twente
- b. Er is overzicht welke bedrijven gebruik maken van de landelijke stoppersregeling

- c. Wij hebben input geleverd in het Provinciaal Programma Landelijk Gebied dat met het bijbehorende gebiedsprogramma naar verwachting in 2024 door Provinciale Staten van Overijssel is vastgesteld
- d. Landelijke en provinciale budgetten en strategie voor alternatieve verdienmodellen voor de agrarische ondernemers zijn inzichtelijk gemaakt
- e. Ervencoaches zijn ingezet om gesprekken met agrarische ondernemers te voeren en zo mogelijk te adviseren omtrent de ontwikkelingen in het landelijk gebied en de gevolgen voor hun bedrijfsvoering
- f. De moties “opwekking Biogas in Noordoost Twente” en “warmtetransitie door biogas” zijn verwerkt en het resultaat is opgenomen in opgave “Bijdragen aan een beter klimaat”.
- g. De gevolgen van het landelijk beleid inzake Stikstof zijn bekend en ons gemeentelijk instrumentarium is hierop ingericht

Vitaliteit platteland

- Leader 2023-2027

In 2024 zijn in het kader van de nieuwe Leader periode voor de haalbare projecten nieuwe besluiten genomen op de aanvragen voor cofinanciering in de projectkosten.

- Veiligheid

Voor het traject Keurmerk Veilig Buitengebied Losser is een plan van aanpak in 2024 opgesteld.

Aan welke global goals draagt het bij?

Doel B. Behoud en de versterking van natuur en landschap in ons landelijk gebied wordt geïnitieerd en gefaciliteerd.

Resultaten 2024:

- a. In samenspraak met de provincie Overijssel en andere partners is overeenstemming bereikt in het kader van de bossenstrategie voor de realisatie van 17 hectare nieuw klimaatbestendig bos en hiervoor is het uitvoeringsplan vastgesteld. In de omgeving van de Duitse grens op de Grenssteenlocatie is doorontwikkeling ten behoeve van toeristisch recreatieve doeleinden in gang gezet.
- b. Plan van aanpak is opgesteld voor de realisatie van 23.000 nieuwe bomen in de gemeente Losser.
- c. Eigendom is verworven van benodigde voor de realisatie van natuurlijke inrichting van een perceel nabij de Ruenbergerbeek zodat in het kader van klimaatadaptatie een voorziening ten behoeve van mitigatie van wateroverlast in een deel van Overdinkel wordt gerealiseerd;
- i. De langjarige contracten voor de uitvoering van de groenblauwe diensten ter hoogte van gezamenlijk € 250.000 zijn afgesloten met de eigenaren.
- j. De benodigde planologische procedure ten behoeve van aan een aantal particuliere initiatieven tot het aanleggen van nieuw klimaatbestendig bos is afgerond.
- k. De Beleidsnotitie Kwaliteitsimpuls groene omgeving (KGO) is vastgesteld.
- l. Het Participatietraject voor het opstellen van uitvoeringsplannen Lutterzand en Zandbergen is afgerond.
- m. De bodemvisie is gereed voor besluitvorming.

Aan welke global goals draagt het bij?

Doel C. Klimaat adaptieve maatregelen voor duurzaam waterbeheer en waterveiligheid in een veerkrachtig watersysteem worden gefaciliteerd en geïnitieerd

Resultaten 2024:

De 'Strategie Klimaatadaptatie Losser' is opgesteld. Hierin zijn zowel de opgaven en ontwikkelingen in bebouwd gebied, als in het landelijk gebied opgenomen (bijvoorbeeld de klimaatstresstesten, PPLG, Dinkelagenda, KRW, etc.).

Deze opgave wordt gerealiseerd in combinatie met de klimaatdoelstellingen uit de opgave "Toekomstbestendig wonen en Leven"

Aan welke global goals draagt het bij?

Laaten en baten per taakveld, programma Onmeunig mooi Losser

Programma Onmeunig mooi Losser	Realisatie 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
Lasten						
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	757	1.633	1.484	1.488	1.309	1.307
2.1 Verkeer en vervoer	3.220	3.734	4.139	4.562	4.784	4.727
2.4 Economische Havens en waterwegen	16	58	72	71	70	70
2.5 Openbaar vervoer	22	24	16	16	31	31
3.3 Bedrijfsloket en regelingen	190	270	233	216	283	283
3.4 Economische promotie	203	293	459	442	440	440
4.2 Onderwijshuisvesting	774	888	861	856	849	1.058
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	1.179	1.371	1.359	1.371	1.370	1.370
5.1 Sportbeleid en activering	223	129	94	97	97	97
5.2 Sportaccommodaties	1.860	1.726	1.714	1.725	1.720	1.716
5.3 Cultuurpresentatie, productie en participatie	400	327	286	287	287	287
5.4 Musea	13	29	29	29	29	28
5.5 Cultureel erfgoed	1	226	27	27	27	27

5.6 Media	471	471	471	471	471	471
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	1.338	1.777	1.876	1.925	1.906	1.814
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	1.674	1.847	1.969	1.870	1.824	1.814
6.2 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	1.288	1.774	2.448	1.856	1.509	1.463
6.3 Inkomensregelingen	8.999	8.083	7.272	7.313	7.268	7.257
6.4 WSW en beschut werk	3.506	3.841	3.588	3.491	3.475	3.475
6.5 Arbeidsparticipatie	1.091	1.179	1.209	1.163	1.164	1.164
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	4.168	2.230	2.273	2.306	2.303	2.303
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	3.236	0	497	739	475	475
6.71a Huishuishoudelijke hulp (WMO)	0	3.144	2.845	2.904	2.903	2.903
6.71b Begeleiding (WMO)	0	1.318	1.362	1.384	1.384	1.384
6.71c Dagbesteding (WMO)	0	889	914	935	935	935
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	4.249	141	83	83	83	83
6.72a Jeugdhulp begeleiding	0	793	958	928	800	800
6.72b Jeugdhulp behandeling	0	1.365	1.403	1.430	1.430	1.430
6.72c Jeugdhulp dagbesteding	0	306	315	324	324	324
6.72d Jeugdhulp zonder verblijf overig	0	543	559	569	569	569
6.73a Pleegzorg	0	187	192	196	196	196
6.73b Gezinsgericht	0	343	352	359	359	359
6.73c Jeugdhulp met verblijf overig	0	498	512	522	522	522
6.74a Jeugd behandeling GGZ zonder verblijf	0	1.408	1.447	1.476	1.476	1.476
6.74b Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	0	660	692	701	701	701
6.74c Gesloten plaatsing	0	50	51	52	52	52
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	2.101	0	123	123	123	123
6.82a Jeugdbescherming	0	365	375	383	383	383
6.82b Jeugdreclassering	0	30	31	32	32	32
7.1 Volksgezondheid	978	945	1.137	1.137	1.137	1.137
7.2 Riolering	2.241	2.574	3.146	3.379	3.397	3.378
7.3 Afval	2.234	2.148	2.386	2.422	2.437	2.429
7.4 Milieubeheer	1.165	864	937	951	950	949
7.5 Begraafplaatsen	10	21	19	19	19	19
8.1 Ruimtelijke ordening	560	1.772	1.133	1.066	1.054	1.054
8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	2.964	2.718	704	473	474	474
8.3 Wonen en bouwen	1.414	1.707	1.352	1.199	1.187	1.189
Totaal - Lasten	52.546	56.699	55.406	55.366	54.617	54.578

Baten						
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	51	74	132	132	131	131
2.1 Verkeer en vervoer	412	76	225	225	223	223
2.4 Economische Havens en waterwegen	1	3	10	10	10	10
2.5 Openbaar vervoer	0	0	5	5	5	5
3.3 Bedrijfsloket en regelingen	113	126	138	140	140	140
3.4 Economische promotie	450	269	344	349	349	349
4.2 Onderwijshuisvesting	20	29	30	30	30	30
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	597	486	487	487	487	487
5.1 Sportbeleid en activering	28	0	0	0	0	0
5.2 Sportaccommodaties	902	685	712	722	722	722
5.3 Cultuurpresentatie, productie en participatie	5	0	1	1	1	1
5.4 Musea	2	1	1	1	1	1
5.5 Cultureel erfgoed	18	19	20	20	20	20
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	45	85	134	136	135	135
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	39	60	67	68	68	68
6.2 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	0	0	3	3	3	3
6.3 Inkomensregelingen	7.186	5.284	5.528	5.578	5.578	5.578
6.4 WSW en beschut werk	301	236	231	246	246	246
6.5 Arbeidsparticipatie	0	0	3	3	3	3
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	519	247	256	375	375	375
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	68	0	1	1	1	1
7.1 Volksgezondheid	32	0	0	0	0	0
7.2 Riolering	3.172	3.375	4.116	4.432	4.464	4.437
7.3 Afval	2.739	2.622	2.739	2.753	2.773	2.765
7.4 Milieubeheer	0	4	12	12	12	12
7.5 Begraafplaatsen	1	1	1	1	1	1
8.1 Ruimtelijke ordening	68	63	101	101	100	100
8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	3.191	3.411	1.522	848	542	542
8.3 Wonen en bouwen	597	452	520	529	528	528
Totaal - Baten	20.558	17.607	17.337	17.209	16.949	16.912
Storting reserves						
0.10 Mutatie reserves	2.187	1.220	1.080	171	2.517	17
Totaal - Storting reserves	2.187	1.220	1.080	171	2.517	17

Onttrekking reserves						
0.10 Mutatie reserves	2.392	1.698	867	360	360	360
8.3 Wonen en bouwen	0	500	75	0	0	0
Totaal - Onttrekking reserves	2.392	2.198	942	360	360	360
Onmeunig mooi Losser	31.783	38.114	38.207	37.968	39.826	37.324

Toelichting

We hebben de financiële toelichting schematischer en meer op hoofdlijnen vormgegeven. In onderstaande tabel (2.1.1) ziet u de herkomst van de bedragen (Gemeentebegroting 2023, Voorjaarsnota 2023 en nagekomen ontwikkelingen na de VJN2023), gevolgd door tabel 2.1.2 met een specificatie van de ontwikkelingen na de VJN2023.

Een nadere toelichting op de werkwijze treft u in de Leeswijzer.

Tabel 2.1.1 (bedragen x € 1.000)

		2023				Totaal	2024				Totaal
Taakveld	Onderdeel	Baten	Lasten	Onttrekking reserves	Storting reserves		Baten	Lasten	Onttrekking reserves	Storting reserves	
0.10 Mutatie reserves	1. Begroting 2023	0	0	-1.698	1.195	-503	0	0	-867	873	7
	2. Voorjaarsnota 2023	0	0	0	25	25	0	0	0	207	207
Totaal 0.10 Mutatie reserves		0	0	-1.698	1.220	-478	0	0	-867	1.080	213
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	1. Begroting 2023	-74	861	0	0	787	-74	831	0	0	757
	2. Voorjaarsnota 2023	0	772	0	0	772	0	582	0	0	582
	3. Begroting 2024	0	0	0	0	0	-57	71	0	0	14
Totaal 0.3 Beheer overige gebouwen en gronden		-74	1.633	0	0	1.559	-132	1.484	0	0	1.353
2.1 Verkeer en vervoer	1. Begroting 2023	-76	3.734	0	0	3.659	-76	3.851	0	0	3.775
	2. Voorjaarsnota 2023	0	0	0	0	0	0	76	0	0	76
	3. Begroting 2024	0	0	0	0	0	-149	211	0	0	63
Totaal 2.1 Verkeer en vervoer		-76	3.734	0	0	3.659	-225	4.139	0	0	3.914
2.4 Economische Havens en waterwegen	1. Begroting 2023	-3	58	0	0	56	-3	59	0	0	56
	3. Begroting 2024	0	0	0	0	0	-8	14	0	0	6
Totaal 2.4 Economische Havens en waterwegen		-3	58	0	0	56	-10	72	0	0	62
2.5 Openbaar vervoer	1. Begroting 2023	0	24	0	0	24	0	24	0	0	24
	3. Begroting 2024	0	0	0	0	0	-5	-8	0	0	-13
Totaal 2.5 Openbaar vervoer		0	24	0	0	24	-5	16	0	0	11
3.3 Bedrijfsloket en regelingen	1. Begroting 2023	-126	270	0	0	144	-128	271	0	0	143

		2023				Totaal	2024				Totaal
	2. Voorjaarsnota 2023	0	0	0	0	0	0	10	0	0	10
	3. Begroting 2024	0	0	0	0	0	-10	-48	0	0	-58
Totaal 3.3 Bedrijfsloket en regelingen		-126	270	0	0	144	-138	233	0	0	95
3.4 Economische promotie	1. Begroting 2023	-269	293	0	0	24	-304	190	0	0	-115
	2. Voorjaarsnota 2023	0	0	0	0	0	0	15	0	0	15
	3. Begroting 2024	0	0	0	0	0	-39	255	0	0	216
Totaal 3.4 Economische promotie		-269	293	0	0	24	-344	459	0	0	116
4.2 Onderwijshuisvesting	1. Begroting 2023	-29	888	0	0	859	-29	881	0	0	852
	3. Begroting 2024	0	0	0	0	0	-1	-20	0	0	-21
Totaal 4.2 Onderwijshuisvesting		-29	888	0	0	859	-30	861	0	0	831
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	1. Begroting 2023	-486	1.371	0	0	884	-487	1.250	0	0	764
	2. Voorjaarsnota 2023	0	0	0	0	0	0	75	0	0	75
	3. Begroting 2024	0	0	0	0	0	-1	34	0	0	33
Totaal 4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken		-486	1.371	0	0	884	-487	1.359	0	0	872
5.1 Sportbeleid en activering	1. Begroting 2023	0	106	0	0	106	0	198	0	0	198
	2. Voorjaarsnota 2023	0	24	0	0	24	0	0	0	0	0
	3. Begroting 2024	0	0	0	0	0	0	-104	0	0	-104
Totaal 5.1 Sportbeleid en activering		0	129	0	0	129	0	94	0	0	94
5.2 Sportaccommodaties	1. Begroting 2023	-685	1.676	0	0	991	-695	1.679	0	0	984
	2. Voorjaarsnota 2023	0	50	0	0	50	0	0	0	0	0
	3. Begroting 2024	0	0	0	0	0	-17	35	0	0	18

		2023				Totaal	2024				Totaal
Totaal 5.2 Sportaccommodaties		-685	1.726	0	0	1.041	-712	1.714	0	0	1.002
5.3 Cultuurpresentatie, productie en participatie	1. Begroting 2023	0	327	0	0	327	0	285	0	0	285
	3. Begroting 2024	0	0	0	0	0	-1	2	0	0	1
Totaal 5.3 Cultuurpresentatie, productie en participatie		0	327	0	0	327	-1	287	0	0	286
5.4 Musea	1. Begroting 2023	-1	29	0	0	28	-1	28	0	0	27
	3. Begroting 2024	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal 5.4 Musea		-1	29	0	0	28	-1	29	0	0	28
5.5 Cultureel erfgoed	1. Begroting 2023	-19	226	0	0	207	-19	26	0	0	7
	3. Begroting 2024	0	0	0	0	0	-1	1	0	0	0
Totaal 5.5 Cultureel erfgoed		-19	226	0	0	207	-20	27	0	0	7
5.6 Media	1. Begroting 2023	0	471	0	0	471	0	471	0	0	471
Totaal 5.6 Media		0	471	0	0	471	0	471	0	0	471
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	1. Begroting 2023	-85	1.733	0	0	1.648	-87	1.705	0	0	1.619
	2. Voorjaarsnota 2023	0	44	0	0	44	0	44	0	0	44
	3. Begroting 2024	0	0	0	0	0	-48	127	0	0	79
Totaal 5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie		-85	1.777	0	0	1.692	-134	1.876	0	0	1.742
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	1. Begroting 2023	-60	1.812	0	0	1.751	-61	1.735	0	0	1.674
	2. Voorjaarsnota 2023	0	35	0	0	35	0	56	0	0	56
	3. Begroting 2024	0	0	0	0	0	-6	178	0	0	173
Totaal 6.1 Samenkracht en burgerparticipatie		-60	1.847	0	0	1.786	-67	1.969	0	0	1.903

		2023				Totaal	2024				Totaal
6.2 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	1. Begroting 2023	0	1.774	0	0	1.774	0	1.672	0	0	1.672
	2. Voorjaarsnota 2023	0	0	0	0	0	0	60	0	0	60
	3. Begroting 2024	0	0	0	0	0	-3	716	0	0	713
Totaal 6.2 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen		0	1.774	0	0	1.774	-3	2.448	0	0	2.445
6.3 Inkomensregelingen	1. Begroting 2023	-5.284	8.113	0	0	2.829	-5.377	7.064	0	0	1.687
	2. Voorjaarsnota 2023	0	-30	0	0	-30	-150	78	0	0	-72
	3. Begroting 2024	0	0	0	0	0	-1	130	0	0	129
Totaal 6.3 Inkomensregelingen		-5.284	8.083	0	0	2.799	-5.528	7.272	0	0	1.744
6.4 WSW en beschut werk	1. Begroting 2023	-236	3.841	0	0	3.605	-231	3.671	0	0	3.440
	3. Begroting 2024	0	0	0	0	0	0	-83	0	0	-83
Totaal 6.4 WSW en beschut werk		-236	3.841	0	0	3.605	-231	3.588	0	0	3.357
6.5 Arbeidsparticipatie	1. Begroting 2023	0	1.135	0	0	1.135	0	1.046	0	0	1.046
	2. Voorjaarsnota 2023	0	44	0	0	44	0	39	0	0	39
	3. Begroting 2024	0	0	0	0	0	-3	124	0	0	121
Totaal 6.5 Arbeidsparticipatie		0	1.179	0	0	1.179	-3	1.209	0	0	1.205
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	1. Begroting 2023	-247	2.229	0	0	1.982	-247	2.141	0	0	1.894
	2. Voorjaarsnota 2023	0	1	0	0	1	0	1	0	0	1
	3. Begroting 2024	0	0	0	0	0	-9	131	0	0	122
Totaal 6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)		-247	2.230	0	0	1.983	-256	2.273	0	0	2.018
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	1. Begroting 2023	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	3. Begroting 2024	0	0	0	0	0	-1	497	0	0	497

		2023				Totaal	2024				Totaal
Totaal 6.71 Maatwerkdienstverlening 18+		0	0	0	0	0	-1	497	0	0	497
6.71a Huishoudelijke hulp (WMO)	1. Begroting 2023	0	3.220	0	0	3.220	0	3.223	0	0	3.223
	2. Voorjaarsnota 2023	0	-76	0	0	-76	0	-76	0	0	-76
	3. Begroting 2024	0	0	0	0	0	0	-302	0	0	-302
Totaal 6.71a Huishoudelijke hulp (WMO)		0	3.144	0	0	3.144	0	2.845	0	0	2.845
6.71b Begeleiding (WMO)	1. Begroting 2023	0	1.076	0	0	1.076	0	1.078	0	0	1.078
	2. Voorjaarsnota 2023	0	242	0	0	242	0	249	0	0	249
	3. Begroting 2024	0	0	0	0	0	0	35	0	0	35
Totaal 6.71b Begeleiding (WMO)		0	1.318	0	0	1.318	0	1.362	0	0	1.362
6.71c Dagbesteding (WMO)	1. Begroting 2023	0	1.036	0	0	1.036	0	1.038	0	0	1.038
	2. Voorjaarsnota 2023	0	-148	0	0	-148	0	-148	0	0	-148
	3. Begroting 2024	0	0	0	0	0	0	23	0	0	23
Totaal 6.71c Dagbesteding (WMO)		0	889	0	0	889	0	914	0	0	914
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	1. Begroting 2023	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	2. Voorjaarsnota 2023	0	141	0	0	141	0	81	0	0	81
	3. Begroting 2024	0	0	0	0	0	0	2	0	0	2
Totaal 6.72 Maatwerkdienstverlening 18-		0	141	0	0	141	0	83	0	0	83
6.72a Jeugdhulp begeleiding	1. Begroting 2023	0	644	0	0	644	0	618	0	0	618
	2. Voorjaarsnota 2023	0	149	0	0	149	0	149	0	0	149

		2023				Totaal	2024				Totaal
	3. Begroting 2024	0	0	0	0	0	0	190	0	0	190
Totaal 6.72a Jeugdhulp begeleiding		0	793	0	0	793	0	958	0	0	958
6.72b Jeugdhulp behandeling	1. Begroting 2023	0	1.314	0	0	1.314	0	1.316	0	0	1.316
	2. Voorjaarsnota 2023	0	51	0	0	51	0	51	0	0	51
	3. Begroting 2024	0	0	0	0	0	0	36	0	0	36
Totaal 6.72b Jeugdhulp behandeling		0	1.365	0	0	1.365	0	1.403	0	0	1.403
6.72c Jeugdhulp dagbesteding	1. Begroting 2023	0	443	0	0	443	0	443	0	0	443
	2. Voorjaarsnota 2023	0	-137	0	0	-137	0	-137	0	0	-137
	3. Begroting 2024	0	0	0	0	0	0	8	0	0	8
Totaal 6.72c Jeugdhulp dagbesteding		0	306	0	0	306	0	315	0	0	315
6.72d Jeugdhulp zonder verblijf overig	1. Begroting 2023	0	497	0	0	497	0	498	0	0	498
	2. Voorjaarsnota 2023	0	46	0	0	46	0	46	0	0	46
	3. Begroting 2024	0	0	0	0	0	0	14	0	0	14
Totaal 6.72d Jeugdhulp zonder verblijf overig		0	543	0	0	543	0	559	0	0	559
6.73a Pleegzorg	1. Begroting 2023	0	187	0	0	187	0	188	0	0	188
	3. Begroting 2024	0	0	0	0	0	0	5	0	0	5
Totaal 6.73a Pleegzorg		0	187	0	0	187	0	192	0	0	192
6.73b Gezinsgericht	1. Begroting 2023	0	343	0	0	343	0	343	0	0	343
	3. Begroting 2024	0	0	0	0	0	0	9	0	0	9
Totaal 6.73b Gezinsgericht		0	343	0	0	343	0	352	0	0	352
6.73c Jeugdhulp met verblijf overig	1. Begroting 2023	0	498	0	0	498	0	499	0	0	499
	3. Begroting 2024	0	0	0	0	0	0	13	0	0	13

		2023				Totaal	2024				Totaal
Totaal 6.73c Jeugdhulp met verblijf overig		0	498	0	0	498	0	512	0	0	512
6.74a Jeugd behandeling GGZ zonder verblijf	1. Begroting 2023	0	1.408	0	0	1.408	0	1.410	0	0	1.410
	3. Begroting 2024	0	0	0	0	0	0	37	0	0	37
Totaal 6.74a Jeugd behandeling GGZ zonder verblijf		0	1.408	0	0	1.408	0	1.447	0	0	1.447
6.74b Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	1. Begroting 2023	0	460	0	0	460	0	474	0	0	474
	2. Voorjaarsnota 2023	0	200	0	0	200	0	200	0	0	200
	3. Begroting 2024	0	0	0	0	0	0	18	0	0	18
Totaal 6.74b Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf		0	660	0	0	660	0	692	0	0	692
6.74c Gesloten plaatsing	1. Begroting 2023	0	50	0	0	50	0	50	0	0	50
	3. Begroting 2024	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1
Totaal 6.74c Gesloten plaatsing		0	50	0	0	50	0	51	0	0	51
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	1. Begroting 2023	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	2. Voorjaarsnota 2023	0	0	0	0	0	0	120	0	0	120
	3. Begroting 2024	0	0	0	0	0	0	3	0	0	3
Totaal 6.82 Geëscaleerde zorg 18-		0	0	0	0	0	0	123	0	0	123
6.82a Jeugdbescherming	1. Begroting 2023	0	365	0	0	365	0	366	0	0	366
	3. Begroting 2024	0	0	0	0	0	0	10	0	0	10
Totaal 6.82a Jeugdbescherming		0	365	0	0	365	0	375	0	0	375
6.82b Jeugdreclassering	1. Begroting 2023	0	30	0	0	30	0	30	0	0	30
	3. Begroting 2024	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1
Totaal 6.82b Jeugdreclassering		0	30	0	0	30	0	31	0	0	31

		2023				Totaal	2024				Totaal
7.1 Volksgezondheid	1. Begroting 2023	0	945	0	0	945	0	958	0	0	958
	3. Begroting 2024	0	0	0	0	0	0	180	0	0	179
Totaal 7.1 Volksgezondheid		0	945	0	0	945	0	1.137	0	0	1.137
7.2 Riolering	1. Begroting 2023	-3.375	2.574	0	0	-801	-3.652	2.837	0	0	-815
	3. Begroting 2024	0	0	0	0	0	-464	309	0	0	-154
Totaal 7.2 Riolering		-3.375	2.574	0	0	-801	-4.116	3.146	0	0	-970
7.3 Afval	1. Begroting 2023	-2.588	2.089	0	0	-499	-2.674	2.162	0	0	-513
	2. Voorjaarsnota 2023	-34	59	0	0	25	0	0	0	0	0
	3. Begroting 2024	0	0	0	0	0	-65	224	0	0	159
Totaal 7.3 Afval		-2.622	2.148	0	0	-474	-2.739	2.386	0	0	-353
7.4 Milieubeheer	1. Begroting 2023	-4	864	0	0	860	-4	842	0	0	838
	3. Begroting 2024	0	0	0	0	0	-7	96	0	0	88
Totaal 7.4 Milieubeheer		-4	864	0	0	860	-12	937	0	0	926
7.5 Begraafplaatsen	1. Begroting 2023	-1	21	0	0	20	-1	21	0	0	21
	3. Begroting 2024	0	0	0	0	0	0	-3	0	0	-3
Totaal 7.5 Begraafplaatsen		-1	21	0	0	20	-1	19	0	0	18
8.1 Ruimtelijke ordening	1. Begroting 2023	-63	1.892	0	0	1.830	-63	1.062	0	0	998
	2. Voorjaarsnota 2023	0	-120	0	0	-120	0	-120	0	0	-120
	3. Begroting 2024	0	0	0	0	0	-38	191	0	0	153
Totaal 8.1 Ruimtelijke ordening		-63	1.772	0	0	1.710	-101	1.133	0	0	1.032
8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	1. Begroting 2023	-3.360	2.718	0	0	-642	-1.108	977	0	0	-131
	2. Voorjaarsnota 2023	-50	0	0	0	-50	-414	0	0	0	-414

		2023				Totaal	2024				Totaal
	3. Begroting 2024	0	0	0	0	0	0	-272	0	0	-272
Totaal 8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)		-3.411	2.718	0	0	-693	-1.522	704	0	0	-818
8.3 Wonen en bouwen	1. Begroting 2023	-452	1.175	0	0	724	-460	1.061	0	0	601
	2. Voorjaarsnota 2023	0	532	-500	0	32	0	107	-75	0	32
	3. Begroting 2024	0	0	0	0	0	-60	184	0	0	124
Totaal 8.3 Wonen en bouwen		-452	1.707	-500	0	755	-520	1.352	-75	0	757
Eindtotaal		-17.607	56.699	-2.198	1.220	38.114	-17.337	55.406	-942	1.080	38.207

Tabel 2.1.2 (bedragen x € 1.000)

		2024					Totaal
Taakveld	Soort	Kostenverdeling	Meicirculaire 2023	Verbonden partijen	Sociaal Domein	Afval en riolering	
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	Baten	-57	0	0	0	0	-57
	Lasten	71	0	0	0	0	71
Totaal 0.3 Beheer overige gebouwen en gronden		14	0	0	0	0	14
2.1 Verkeer en vervoer	Baten	-149	0	0	0	0	-149
	Lasten	211	0	0	0	0	211
Totaal 2.1 Verkeer en vervoer		63	0	0	0	0	63
2.4 Economische Havens en waterwegen	Baten	-8	0	0	0	0	-8
	Lasten	14	0	0	0	0	14
Totaal 2.4 Economische Havens en waterwegen		6	0	0	0	0	6
2.5 Openbaar vervoer	Baten	-5	0	0	0	0	-5
	Lasten	7	0	-14	0	0	-8
Totaal 2.5 Openbaar vervoer		2	0	-14	0	0	-13
3.3 Bedrijfsloket en regelingen	Baten	-10	0	0	0	0	-10
	Lasten	20	0	-68	0	0	-48
Totaal 3.3 Bedrijfsloket en regelingen		10	0	-68	0	0	-58
3.4 Economische promotie	Baten	-39	0	0	0	0	-39
	Lasten	33	0	222	0	0	255
Totaal 3.4 Economische promotie		-6	0	222	0	0	216
4.2 Onderwijshuisvesting	Baten	-1	0	0	0	0	-1
	Lasten	-20	0	0	0	0	-20
Totaal 4.2 Onderwijshuisvesting		-21	0	0	0	0	-21
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	Baten	-1	0	0	0	0	-1
	Lasten	35	-1	0	0	0	34

		2024					Totaal
Totaal 4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken		34	-1	0	0	0	33
5.1 Sportbeleid en activering	Lasten	1	-105	0	0	0	-104
Totaal 5.1 Sportbeleid en activering		1	-105	0	0	0	-104
5.2 Sportaccommodaties	Baten	-17	0	0	0	0	-17
	Lasten	35	0	0	0	0	35
Totaal 5.2 Sportaccommodaties		18	0	0	0	0	18
5.3 Cultuurpresentatie, productie en participatie	Baten	-1	0	0	0	0	-1
	Lasten	2	0	0	0	0	2
Totaal 5.3 Cultuurpresentatie, productie en participatie		1	0	0	0	0	1
5.4 Musea	Baten	0	0	0	0	0	0
	Lasten	0	0	0	0	0	0
Totaal 5.4 Musea		0	0	0	0	0	0
5.5 Cultureel erfgoed	Baten	-1	0	0	0	0	-1
	Lasten	1	0	0	0	0	1
Totaal 5.5 Cultureel erfgoed		0	0	0	0	0	0
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	Baten	-48	0	0	0	0	-48
	Lasten	93	0	33	0	0	127
Totaal 5.7 Openbaar groen en (openl.) recreatie		45	0	33	0	0	79
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	Baten	-6	0	0	0	0	-6
	Lasten	177	0	2	0	0	178
Totaal 6.1 Samenkracht en burgerparticipatie		171	0	2	0	0	173
6.2 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	Baten	-3	0	0	0	0	-3
	Lasten	174	0	92	450	0	716
Totaal 6.2 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen		171	0	92	450	0	713

		2024					Totaal
6.3 Inkomensregelingen	Baten	-1	0	0	0	0	-1
	Lasten	-71	189	12	0	0	130
Totaal 6.3 Inkomensregelingen		-72	189	12	0	0	129
6.4 WSW en beschut werk	Baten	0	0	0	0	0	0
	Lasten	-83	0	0	0	0	-83
Totaal 6.4 WSW en beschut werk		-83	0	0	0	0	-83
6.5 Arbeidsparticipatie	Baten	-3	0	0	0	0	-3
	Lasten	124	0	0	0	0	124
Totaal 6.5 Arbeidsparticipatie		121	0	0	0	0	121
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	Baten	-9	0	0	0	0	-9
	Lasten	131	0	0	0	0	131
Totaal 6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)		122	0	0	0	0	122
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	Baten	-1	0	0	0	0	-1
	Lasten	497	0	0	0	0	497
Totaal 6.71 Maatwerkdienstverlening 18+		497	0	0	0	0	497
6.71a Huishuishoudelijke hulp (WMO)	Lasten	-302	0	0	0	0	-302
Totaal 6.71a Huishuishoudelijke hulp (WMO)		-302	0	0	0	0	-302
6.71b Begeleiding (WMO)	Lasten	35	0	0	0	0	35
Totaal 6.71b Begeleiding (WMO)		35	0	0	0	0	35
6.71c Dagbesteding (WMO)	Lasten	23	0	0	0	0	23
Totaal 6.71c Dagbesteding (WMO)		23	0	0	0	0	23
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	Lasten	2	0	0	0	0	2
Totaal 6.72 Maatwerkdienstverlening 18-		2	0	0	0	0	2
6.72a Jeugdhulp begeleiding	Lasten	24	166	0	0	0	190
Totaal 6.72a Jeugdhulp begeleiding		24	166	0	0	0	190

		2024					Totaal
6.72b Jeugdhulp behandeling	Lasten	36	0	0	0	0	36
Totaal 6.72b Jeugdhulp behandeling		36	0	0	0	0	36
6.72c Jeugdhulp dagbesteding	Lasten	8	0	0	0	0	8
Totaal 6.72c Jeugdhulp dagbesteding		8	0	0	0	0	8
6.72d Jeugdhulp zonder verblijf overig	Lasten	14	0	0	0	0	14
Totaal 6.72d Jeugdhulp zonder verblijf overig		14	0	0	0	0	14
6.73a Pleegzorg	Lasten	5	0	0	0	0	5
Totaal 6.73a Pleegzorg		5	0	0	0	0	5
6.73b Gezinsgericht	Lasten	9	0	0	0	0	9
Totaal 6.73b Gezinsgericht		9	0	0	0	0	9
6.73c Jeugdhulp met verblijf overig	Lasten	13	0	0	0	0	13
Totaal 6.73c Jeugdhulp met verblijf overig		13	0	0	0	0	13
6.74a Jeugd behandeling GGZ zonder verblijf	Lasten	37	0	0	0	0	37
Totaal 6.74a Jeugd behandeling GGZ zonder verblijf		37	0	0	0	0	37
6.74b Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	Lasten	18	0	0	0	0	18
Totaal 6.74b Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf		18	0	0	0	0	18
6.74c Gesloten plaatsing	Lasten	1	0	0	0	0	1
Totaal 6.74c Gesloten plaatsing		1	0	0	0	0	1
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	Lasten	3	0	0	0	0	3
Totaal 6.82 Geëscaleerde zorg 18-		3	0	0	0	0	3
6.82a Jeugdbescherming	Lasten	10	0	0	0	0	10
Totaal 6.82a Jeugdbescherming		10	0	0	0	0	10
6.82b Jeugdreclassering	Lasten	1	0	0	0	0	1
Totaal 6.82b Jeugdreclassering		1	0	0	0	0	1

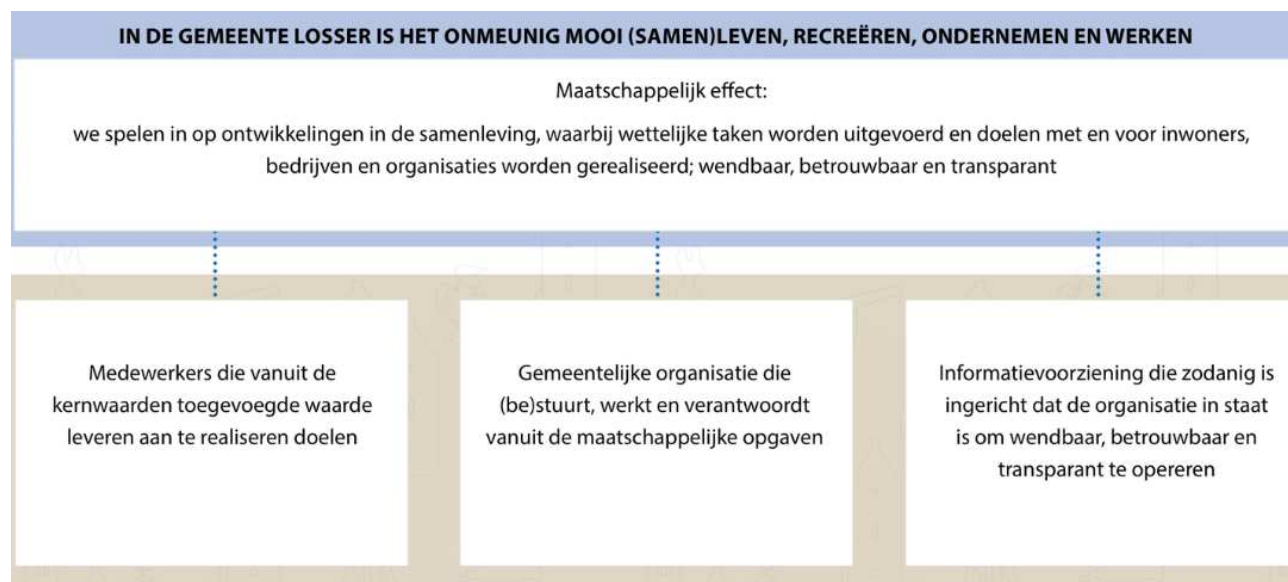
		2024					Totaal
7.1 Volksgezondheid	Baten	0	0	0	0	0	0
	Lasten	23	0	157	0	0	180
Totaal 7.1 Volksgezondheid		23	0	157	0	0	179
7.2 Riolering	Baten	-514	0	0	0	50	-464
	Lasten	209	0	0	0	100	309
Totaal 7.2 Riolering		-305	0	0	0	151	-154
7.3 Afval	Baten	-224	0	0	0	160	-65
	Lasten	138	0	0	0	86	224
Totaal 7.3 Afval		-87	0	0	0	246	159
7.4 Milieubeheer	Baten	-7	0	0	0	0	-7
	Lasten	36	0	60	0	0	96
Totaal 7.4 Milieubeheer		28	0	60	0	0	88
7.5 Begraafplaatsen	Baten	0	0	0	0	0	0
	Lasten	0	0	-3	0	0	-3
Totaal 7.5 Begraafplaatsen		0	0	-3	0	0	-3
8.1 Ruimtelijke ordening	Baten	-38	0	0	0	0	-38
	Lasten	191	0	0	0	0	191
Totaal 8.1 Ruimtelijke ordening		153	0	0	0	0	153
8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	Lasten	-272	0	0	0	0	-272
Totaal 8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)		-272	0	0	0	0	-272
8.3 Wonen en bouwen	Baten	-60	0	0	0	0	-60
	Lasten	183	1	0	0	0	184
Totaal 8.3 Wonen en bouwen		123	1	0	0	0	124
Eindtotaal		694	249	492	450	397	2.282

2.2. Programma Wendbare organisatie en transparant bestuur

Opgave Wendbare organisatie, transparant openbaar bestuur

We hebben te maken met een externe omgeving die steeds complexer wordt en waarbij ontwikkelingen elkaar steeds sneller opvolgen. Daarbij hebben we te maken met de uitvoering van landelijke en Europese wet- en regelgeving.

Tegen de achtergrond van deze dynamische omgeving willen we inspelen op ontwikkelingen in de maatschappij, zodat het mooi wonen blijft in Losser. Dit willen we met en voor de samenleving doen. Door de snel veranderende wereld om ons heen, zullen we als gemeentelijke organisatie steeds vooruit moeten blijven kijken en continu moeten door ontwikkelen om onze doelen te kunnen blijven bereiken. Hiervoor moeten we als gemeente wendbaar zijn. Kortom:

Maatschappelijk effect:

'We spelen in op ontwikkelingen in de samenleving, waarbij wettelijke taken worden uitgevoerd en doelen met en voor inwoners, bedrijven en organisaties worden gerealiseerd; wendbaar, betrouwbaar en transparant'

De opgave 'Wendbare organisatie, betrouwbaar en transparant openbaar bestuur' is ondersteunend aan de inhoudelijke opgaven en verbindt de binnenwereld met de buitenwereld. Dat wil zeggen, binnen door ontwikkelen om buiten de juiste dingen te kunnen doen.

De inzet van inwonerp participatie is daarbij van eminent belang. De doorontwikkeling hiervan is een continue proces dat ook in 2024 in verschillende facetten zijn beslag krijgt. De gemeentelijke organisatie (medewerkers en bestuur) zijn in staat om inwonerp participatie op een doeltreffende manier in te zetten binnen oriënterende fasen, besluitvormings-, uitvoeringstrajecten en projecten. We werken met verschillende participatie- en communicatie-instrumenten en zetten deze zo goed mogelijk in. We dragen bij aan verkleining van de afstand tussen inwoners en gemeente/bestuur en benutten het potentieel in de samenleving.

Doel A. Competente medewerkers die werken vanuit de kernwaarden van de organisatie

Om competente medewerkers te vinden, binden en behouden wordt het programma Opgavegerichte personeelsstrategie dat in 2023 is gestart gecontinueerd. Binnen dit programma vallen vijf projecten die lopen t/m 2026.

Resultaten 2024:

- a. Projectplan Werving & selectie (waaronder ontwikkeling eigen werkgeversmerk en optimaliseren 'Werken bij Losser' website) is uitgevoerd.
- b. Op basis van onze HR-visie is een ontwikkelplan voor coachend en dienend leiderschap gerealiseerd. Dit plan vormt de basis van een continu proces van leiderschapsontwikkeling.
- c. Het onboardingsprogramma is afgerond.
- d. Op basis van beleid dat is vastgesteld in 2023 ronden we het Projectplan Duurzame inzetbaarheid en vitaliteit af en starten we met de uitvoering daarvan. Dit project loopt door in 2025 en 2026.
- e. De motie 'Benchmark omvang en samenstelling gemeentelijke organisatie in vergelijking tot andere gemeenten' wordt opgeleverd. De benchmark moet inzicht geven in de omvang en samenstelling van formatie in relatie tot de taken en ambities waar de gemeente voor staat. Dit zegt nog niet of je met die formatie ook je doelen kunt realiseren. Daarom maken we een koppeling tussen de benchmark en de strategische personeelsplanning (ambities en capaciteit in relatie tot kennis en kunde die hiervoor nodig zijn) die voor 2024 was ingepland.
- f. Actieplan aan de hand van de uitkomsten van de weerbaarheidsscan wordt opgesteld, waarbij ook integriteit wordt meegenomen

Aan welke global goals draagt het bij?

Doel B. De gemeentelijke organisatie stuurt, werkt en verantwoordt vanuit de maatschappelijke opgaven

Hiervoor werken we opgavegericht, waarbij we meer en meer de samenleving betrekken in de doelen die we realiseren.

In 2024 ronden we de inrichting van de processen en systemen rondom opgavegericht werken af. Processen en systemen zijn er om opgavegericht werken te faciliteren. Het is uiteindelijk een cultuuromslag die niet geregeld is met alleen het inrichten van systemen en processen, maar die vraagt om dienend leiderschap, verbinding met de buitenwereld en continu reflecteren, leren en door ontwikkelen. Communicatie speelt hierbij een belangrijke rol.

Resultaten 2024:

- a. Opgavegerichte P&C is ingericht, zichtbaar in P&C-documenten en georganiseerd aan de achterkant (onder andere aanpassen financieel systeem en Financiële verordening).
- b. Rollen rondom opgavegericht werken (raad, college, organisatie, buitenwereld) zijn vastgelegd.
- c. Draagvlak: alle betrokkenen binnen de gemeentelijke organisatie voor wie dat relevant is, weten waarom we opgavegericht werken, wat het is en wat zijn/haar rol hierin is.
- d. Visie op de lerende organisatie is opgesteld.

Inwonerparticipatie

Het uitvoeringsplan doorontwikkeling inwonerparticipatie wordt geëffectueerd, waarin onderstaande onderdelen zijn meegenomen:

- a. Er wordt uitvoering gegeven aan het opleidingsplan op het terrein van inwonerparticipatie.
- b. Op basis van opgedane ervaringen met jongerenparticipatie binnen het sociaal domein is jongerenparticipatie vormgegeven binnen overige opgaven.
- c. Inwonerparticipatie is ingezet binnen de (door) ontwikkeling van het opgavegericht werken.
- d. De kinderraad en de kinderburgemeester zijn ontwikkeld tot breed gedragen participatie-vormen.
- e. De quick scan lokale democratie is afgerond. Eventuele verbeterpunten aan de hand van de quickscan op het gebied van inwonerparticipatie, communicatie en dienstverlening worden in 2024 en verder uitgewerkt.
- f. We maken gebruik van ervaringsdeskundigheid binnen de verschillende opgaven.

Aan welke global goals draagt het bij?

Doel C. Informatievoorziening is zodanig ingericht dat de organisatie in staat is om wendbaar, betrouwbaar en transparant te opereren

Dienstverlening

Vanuit de Visie op dienstverlening wordt gewerkt vanuit vijf ontwikkelsporen:

1. flexibele dienstverlening (plaats- tijd en kanaalafhankelijk)
2. digitale dienstverlening klaar voor de toekomst
3. inclusieve dienstverlening
4. samen met de samenleving en
5. professionele en lerende cultuur.

Op deze ontwikkelsporen wordt voortgebouwd op basis van de vorderingen gemaakt in 2023.

Resultaten 2024:

- a. Servicenormen zijn uniform beschreven, gemonitord en voldoen voor minimaal 80%.
- b. Behoeftedonderzoek naar de zichtbaarheid van de gemeente is uitgevoerd.
- c. De rollen en taken ten aanzien van Dimpact zijn belegd.
- d. De ondersteuningsmogelijkheden voor inwoners met een beperking zijn verkend en worden actief aangeboden;
- e. Brieven richting de inwoners en onze partners worden in dit traject verbeterd (Direct Duidelijk);
- f. Het instrument 'inwonersreis' is ontwikkeld en geïmplementeerd.
- g. Afspraken zijn gemaakt met onze samenwerkingspartners (o.a. Enschede en GBTwente) over dienstverlening;
- h. Er is een meetbaar positieve score op contacten via het KCC. Het streven is een score van 90%.
- i. Inwoners ervaren een adequate afwikkeling van hun vraag.

Datagedreven werken

- a. Data-analist en coördinator datagedreven werken zijn aangetrokken en de rollen en verantwoordelijkheden zijn gedefinieerd.
- b. Onze organisatie is getraind op een aantal basisvaardigheden met betrekking tot datagedreven werken.
- c. De processen om te komen tot dataproducten zijn beschreven en houden rekening met privacy en ethische vraagstukken.

Bridge

- a. Visie, beleid en architectuur ten aanzien van informatiebeheer is vastgesteld.
- b. Mensen, middelen en organisatie zijn ingericht conform de vereisten uit de kwaliteitszorg en het handboek vervanging.
- c. De eventuele achterstanden in de archivering zijn weggewerkt.

Common Ground

De implementatie van Open Online (techniek achter de website), open formulieren (generieke webformulier-component) en Signalen (Meldingen openbare ruimte) is uitgevoerd.

Wet Open Overheid (WOO)

- a. Opleidingsplan is opgesteld en in werking gezet.
- b. De werkprocessen voor zowel actieve als passieve publicatie zijn ingericht.

Aan welke global goals draagt het bij?

Lasten en baten per taakveld, programma Wendbare organisatie

Programma Wendbare organisatie	Realisatie 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
Lasten						
0.1 Bestuur	1.837	1.733	1.429	1.418	1.427	1.427
0.10 Mutatie reserves	0	132	0	0	0	0
0.2 Burgerzaken	555	679	750	699	722	732
0.4 Ondersteuning organisatie	8.220	8.867	11.125	10.180	10.098	10.066
0.5 Treasury	497	496	429	525	621	676
0.61 OZB woningen	444	445	475	475	474	474
0.64 Belastingen Overig	6	33	39	39	38	38
0.8 Overige baten en lasten	1.085	1.309	1.684	1.722	2.655	2.922
0.9 Vennootschapsbelasting [VpB]	151	-27	-11	62	44	45
1.1 Crisisbeheersing en Brandweer	1.609	1.744	1.926	1.919	1.919	1.918
1.2 Openbare orde en Veiligheid	422	583	643	608	607	606

Totaal - Lasten	14.826	15.994	18.490	17.645	18.605	18.904
Baten						
0.1 Bestuur	527	0	0	0	0	0
0.2 Burgerzaken	329	274	339	345	373	386
0.4 Ondersteuning organisatie	187	199	261	263	262	262
0.5 Treasury	785	1.378	946	939	932	966
0.61 OZB woningen	4.653	3.950	4.308	4.390	4.390	4.390
0.62 OZB- niet woningen	548	1.643	1.796	1.830	1.830	1.830
0.64 Belastingen Overig	1	0	3	3	2	2
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen Gemeentefonds	44.831	44.597	47.124	48.952	46.850	47.848
0.8 Overige baten en lasten	442	0	69	69	69	69
0.9 Vennootschapsbelasting [VpB]	30	0	0	0	0	0
1.1 Crisisbeheersing en Brandweer	0	0	2	2	2	2
1.2 Openbare orde en Veiligheid	14	15	15	15	15	15
Totaal - Baten	52.347	52.056	54.862	56.808	54.725	55.770
Storting reserves						
0.10 Mutatie reserves	258	1.352	2.223	1.999	800	0
0.11 Resultaat van de rekening van baten en lasten	7.340	-83	-995	1.227	-2.273	933
Totaal - Storting reserves	7.597	1.269	1.228	3.226	-1.473	933
Onttrekking reserves						
0.10 Mutatie reserves	1.064	2.355	2.193	1.193	1.193	393
0.11 Resultaat van de rekening van baten en lasten	795	966	871	839	1.040	997
Totaal - Onttrekking reserves	1.859	3.321	3.064	2.032	2.233	1.390
Wendbare organisatie	-31.783	-38.114	-38.207	-37.968	-39.826	-37.324

De financiële toelichting is schematischer en meer op hoofdlijnen vormgegeven. In onderstaande tabel (2.2.1) ziet u de herkomst van de bedragen (begroting 2023, Voorjaarsnota 2023 en nagekomen ontwikkelingen na de VJN2023), gevolgd door tabel 2.2.2 met een specificatie van de ontwikkelingen na de VJN2023.

Een nadere toelichting op de werkwijze treft u aan in de Leeswijzer.

Tabel 2.2.1 (bedragen x € 1.000)

		2023				Totaal	2024				Totaal
Taakveld	Onderdeel	Baten	Lasten	Onttrekking reserves	Storting reserves		Baten	Lasten	Onttrekking reserves	Storting reserves	
0.1 Bestuur	1. Begroting 2023	0	1.729	0	0	1.729	0	1.719	0	0	1.719
	2. Voorjaarsnota 2023	0	4	0	0	4	0	5	0	0	5
	3. Begroting 2024	0	0	0	0	0	0	-295	0	0	-295
Totaal 0.1 Bestuur		0	1.733	0	0	1.733	0	1.429	0	0	1.429
0.10 Mutatie reserves	1. Begroting 2023	0	132	-2.355	1.352	-871	0	0	-943	1.723	780
	2. Voorjaarsnota 2023	0	0	0	0	0	0	0	-1.000	500	-500
	3. Begroting 2024	0	0	0	0	0	0	0	-250	0	-250
Totaal 0.10 Mutatie reserves		0	132	-2.355	1.352	-871	0	0	-2.193	2.223	30
0.2 Burgerzaken	1. Begroting 2023	-274	679	0	0	405	-278	590	0	0	312
	2. Voorjaarsnota 2023	0	0	0	0	0	-53	53	0	0	0
	3. Begroting 2024	0	0	0	0	0	-8	107	0	0	99
Totaal 0.2 Burgerzaken		-274	679	0	0	405	-339	750	0	0	411
0.4 Ondersteuning organisatie	1. Begroting 2023	-199	8.867	0	0	8.668	-202	8.606	0	0	8.404
	2. Voorjaarsnota 2023	0	0	0	0	0	0	232	0	0	232
	3. Begroting 2024	0	0	0	0	0	-59	2.287	0	0	2.228
Totaal 0.4 Ondersteuning organisatie		-199	8.867	0	0	8.668	-261	11.125	0	0	10.864
0.5 Treasury	1. Begroting 2023	-1.128	496	0	0	-632	-1.145	524	0	0	-621
	2. Voorjaarsnota 2023	-250	0	0	0	-250	-90	0	0	0	-90

		2023				Totaal	2024				Totaal
	3. Begroting 2024	0	0	0	0	0	289	-94	0	0	195
Totaal 0.5 Treasury		-1.378	496	0	0	-882	-946	429	0	0	-516
0.61 OZB woningen	1. Begroting 2023	-3.950	445	0	0	-3.505	-4.022	459	0	0	-3.564
	2. Voorjaarsnota 2023	0	0	0	0	0	-170	0	0	0	-170
	3. Begroting 2024	0	0	0	0	0	-115	16	0	0	-99
Totaal 0.61 OZB woningen		-3.950	445	0	0	-3.505	-4.308	475	0	0	-3.833
0.62 OZB- niet woningen	1. Begroting 2023	-1.643	0	0	0	-1.643	-1.674	0	0	0	-1.674
	2. Voorjaarsnota 2023	0	0	0	0	0	-117	0	0	0	-117
	3. Begroting 2024	0	0	0	0	0	-5	0	0	0	-5
Totaal 0.62 OZB- niet woningen		-1.643	0	0	0	-1.643	-1.796	0	0	0	-1.796
0.64 Belastingen Overig	1. Begroting 2023	0	33	0	0	33	0	34	0	0	34
	3. Begroting 2024	0	0	0	0	0	-3	6	0	0	3
Totaal 0.64 Belastingen Overig		0	33	0	0	33	-3	39	0	0	37
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen Gemeentefonds	1. Begroting 2023	-44.408	0	0	0	-44.408	-44.720	0	0	0	-44.720
	2. Voorjaarsnota 2023	-189	0	0	0	-189	-1.330	0	0	0	-1.330
	3. Begroting 2024	0	0	0	0	0	-1.075	0	0	0	-1.075
Totaal 0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen Gemeentefonds		-44.597	0	0	0	-44.597	-47.124	0	0	0	-47.124
0.8 Overige baten en lasten	1. Begroting 2023	0	1.343	0	0	1.343	0	2.133	0	0	2.133
	2. Voorjaarsnota 2023	0	-34	0	0	-34	0	2.505	0	0	2.505
	3. Begroting 2024	0	0	0	0	0	-69	-2.954	0	0	-3.023
Totaal 0.8 Overige baten en lasten		0	1.309	0	0	1.309	-69	1.684	0	0	1.615

		2023				Totaal	2024				Totaal
0.9 Vennootschapsbelasting [VpB]	1. Begroting 2023	0	-207	0	0	-207	0	36	0	0	36
	2. Voorjaarsnota 2023	0	180	0	0	180	0	-46	0	0	-46
	3. Begroting 2024	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal 0.9 Vennootschapsbelasting [VpB]		0	-27	0	0	-27	0	-11	0	0	-11
1.1 Crisisbeheersing en Brandweer	1. Begroting 2023	0	1.744	0	0	1.744	0	1.769	0	0	1.769
	3. Begroting 2024	0	0	0	0	0	-2	157	0	0	155
Totaal 1.1 Crisisbeheersing en Brandweer		0	1.744	0	0	1.744	-2	1.926	0	0	1.924
1.2 Openbare orde en Veiligheid	1. Begroting 2023	-15	583	0	0	568	-15	575	0	0	560
	3. Begroting 2024	0	0	0	0	0	0	68	0	0	68
Totaal 1.2 Openbare orde en Veiligheid		-15	583	0	0	568	-15	643	0	0	628
Eindtotaal		-52.056	15.994	-2.355	1.352	-37.066	-54.862	18.490	-2.193	2.223	-36.342

Tabel 2.2.2 (bedragen x € 1.000)

		2024				Totaal
Actuele Taakveld	Soort	Kostenverdeling	Meicirculaire 2023	Verbonden partijen	Afval en riolering	
0.1 Bestuur	Lasten	75	0	-369	0	-295
Totaal 0.1 Bestuur		75	0	-369	0	-295
0.10 Mutatie reserves	Onttrekking reserves	0	0	0	-250	-250
Totaal 0.10 Mutatie reserves		0	0	0	-250	-250
0.2 Burgerzaken	Baten	-8	0	0	0	-8
	Lasten	102	5	0	0	107
Totaal 0.2 Burgerzaken		94	5	0	0	99
0.4 Ondersteuning organisatie	Baten	-59	0	0	0	-59
	Lasten	2.237	0	50	0	2.287
Totaal 0.4 Ondersteuning organisatie		2.178	0	50	0	2.228
0.5 Treasury	Baten	289	0	0	0	289
	Lasten	-94	0	0	0	-94
Totaal 0.5 Treasury		195	0	0	0	195
0.61 OZB woningen	Baten	-115	0	0	0	-115
	Lasten	21	0	-5	0	16
Totaal 0.61 OZB woningen		-94	0	-5	0	-99
0.62 OZB- niet woningen	Baten	-5	0	0	0	-5
Totaal 0.62 OZB- niet woningen		-5	0	0	0	-5
0.64 Belastingen Overig	Baten	-3	0	0	0	-3
	Lasten	6	0	0	0	6
Totaal 0.64 Belastingen Overig		3	0	0	0	3
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen Gemeentefonds	Baten	0	-1.075	0	0	-1.075
Totaal 0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen Gemeentefonds		0	-1.075	0	0	-1.075
0.8 Overige baten en lasten	Lasten	-2.698	0	-426	0	-3.124
Totaal 0.8 Overige baten en lasten		-2.698	0	-426	0	-3.124
0.9 Vennootschapsbelasting	Lasten	0	0	0	0	0
Totaal 0.9 Vennootschapsbelasting		0	0	0	0	0
1.1 Crisisbeheersing en Brandweer	Baten	-2	0	0	0	-2
	Lasten	16	0	141	0	157
Totaal 1.1 Crisisbeheersing en Brandweer		14	0	141	0	155
1.2 Openbare orde en Veiligheid	Lasten	68	0	0	0	68
Totaal 1.2 Openbare orde en Veiligheid		68	0	0	0	68
Eindtotaal		-170	-1.069	-610	-250	-2.099

Toelichting baten en lasten taakveld treasury

Tabel 2.2.3 (bedragen x € 1.000)

Onderdeel	2023	2024	Vershil 2024-2023
Baten			
Beleggingen	679	521	-157
Rente & Treasury overige	699	424	-275
Totaal Baten	1.378	946	-432
Lasten			
Beleggingen	0	0	0
Deelnemingen nutsbedrijven	0	0	0
Geldleningen uitzettingen 1 jaar	2	2	0
Rente & Treasury overige	494	427	67
Totaal Lasten	496	429	66
Eindtotaal	882	516	-366

Toelichting baten

De baten uit de beleggingen vallen in 2024 bijna € 160.000 lager uit dan in 2023. Oorzaak is dat we in 2023 rekening hebben gehouden met een extra dividenduitkering van Twence.

De omslagrente in de Gemeentebegroting 2024 is ten opzichte van de begroting 2023 verlaagd van 0,7% naar 0,4%. Hierdoor dalen de baten op het onderdeel Rente & Treasury.

Toelichting lasten

Voor de extra investeringen die we de komende jaren doen hebben we inmiddels ook nieuwe leningen afgesloten. We hebben geprobeerd om vorig jaar met een extra lening te profiteren van de lage rente. Dat is gelukt, en in 2024 hoeven we geen nieuwe leningen af te sluiten. Maar we zien nu dat de rente stijgt. En om de toekomstige investeringen te kunnen financieren moeten we de komende jaren extra leningen afsluiten. Daar houden we in ons perspectief rekening mee, hierdoor stijgen de rentelasten de komende jaren.

Doorbelasting rente aan de programma's en taakvelden

Net als de kosten van de bedrijfsvoering (zie de uitgebreide toelichting onder taakveld 0.8 in dit programma) worden de totale kosten van de treasury (lees: betaalde rente) op basis van de boekwaarde van de investeringen en grondexploitatie toegerekend aan de programma's en taakvelden. In de onderstaande tabel is dit per programma en taakveld in beeld gebracht. Het betreft een technische verdeling, die geen effect op het resultaat heeft en niet inhoudelijk wordt toegelicht.

Aangezien in de begroting 2023 nog het programma Dienstverlening (in de voorliggende begroting vervangen door 'wendbare organisatie') was opgenomen, wordt die programma-naam nog in onderstaande tabel gebruikt.

Tabel 2.2.4 (bedragen x € 1.000)

Programma/taakveld	2023	2024
Baten		
<i>Wendbare organisatie</i>		

Programma/taakveld	2023	2024
0.5 Treasury	-530	-351
<i>Totaal Wendbare organisatie</i>	-530	-351
Totaal Baten	-530	-351
Lasten		
<i>Kostenplaatsen</i>		
Kostenplaatsen	36	22
<i>Totaal kostenplaatsen</i>	36	22
<i>Onmeunig mooi Losser</i>		
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	35	21
2.1 Verkeer en vervoer	110	77
3.3 Bedrijfsloket en regelingen	0	0
3.4 Economische promotie	1	0
4.2 Onderwijshuisvesting	100	57
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	2	1
5.1 Sportbeleid en activering	0	0
5.2 Sportaccommodaties	53	30
5.3 Cultuurpresentatie, productie en participatie	0	0
5.4 Musea	0	0
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	2	1
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	4	2
7.2 Riolering	179	134
7.3 Afval	2	1
7.4 Milieubeheer	0	0
8.1 Ruimtelijke ordening	3	0
8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	1	0
8.3 Wonen en bouwen	5	2
<i>Totaal Onmeunig Losser</i>	<i>497</i>	<i>327</i>
<i>Wendbare organisatie</i>		
0.1 Bestuur	0	0
0.2 Burgerzaken	3	2
0.4 Ondersteuning organisatie	2	0
0.8 Overige baten en lasten	0	0
<i>Totaal Wendbare organisatie</i>	5	2
Totaal lasten	539	351
Eindtotaal	9	0

Naast de toerekening van rente aan de taakvelden brengen we in de programma's en taakvelden ook de afschrijvingen tot uitdrukking. Op basis van de bijlage in de Financiële verordening worden investeringen gedurende een door de raad vastgestelde termijn afgeschreven. De lasten worden verwerkt in de programma's en taakvelden. Op de balans

vindt jaarlijks voor eenzelfde bedrag een verlaging van de boekwaarde van de investeringen plaats. Dit is terug te vinden in het verloop van de post 'Materiële vaste activa' op de balans.

In onderstaande tabel zijn de afschrijvingslasten per programma en taakveld weergegeven. Deze afschrijvingslasten vloeien voort uit de investeringen die in het verleden zijn gedaan. Het verschil tussen 2024 en 2023 wordt veroorzaakt door de investeringen, waarvan we verwachten dat die in 2023 in gebruik worden genomen en waarvan de afschrijving start in 2024. Een tweede factor zijn de investeringen die in 2023 volledig zijn afgeschreven. De totale afschrijvingslasten dalen in 2024 licht ten opzichte van 2023 door de voorgenomen extra investeringen, om vervolgens in de jaren er na weer te stijgen.

Ook voor deze tabel geldt hetgeen bij tabel 2.2.4 is gesteld over het programma Dienstverlening.

Tabel 2.2.5 (bedragen x € 1.000)

Programma/Taakveld	2023	2024	2025	2026	2027
Lasten	4.170	4.137	4.658	5.078	5.235
Kostenplaatsen	637	610	638	694	622
Kostenplaatsen	637	610	638	694	622
Onmeunig mooi Losser	3.410	3.433	3.926	4.289	4.519
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	125	137	131	257	257
2.1 Verkeer en vervoer	931	1.109	1.482	1.706	1.749
3.3 Bedrijfsloket en regelingen	5	10	10	10	10
3.4 Economische promotie	16	16	16	16	16
4.2 Onderwijshuisvesting	502	510	503	499	690
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	26	26	26	26	26
5.1 Sportbeleid en activering	2	2	2	2	2
5.2 Sportaccommodaties	344	342	342	339	339
5.3 Cultuurpresentatie, productie en participatie	0	0	0	0	0
5.4 Musea	1	1	1	1	1
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	20	20	20	26	26
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	24	23	23	22	22
7.2 Riolering	994	1.212	1.344	1.360	1.356
7.3 Afval	18	18	18	18	18
7.4 Milieubeheer	1	1	1	1	1
8.1 Ruimtelijke ordening	393	0	0	0	0
8.3 Wonen en bouwen	6	6	6	6	6
Wendbare organisatie	123	95	95	95	95
0.1 Bestuur	4	4	4	4	4
0.2 Burgerzaken	91	91	91	91	91
Programma/Taakveld	2023	2024	2025	2026	2027

0.4 Ondersteuning organisatie	6	0	0	0	0
0.8 Overige baten en lasten	23	0	0	0	0
Eindtotaal	4.170	4.137	4.658	5.078	5.235

Doorbelasting kosten bedrijfsvoering per programma en taakveld

In onderstaande tabel (2.2.6) hebben we de effecten van de interne verrekening (de mutatie) van de kosten van de bedrijfsvoering per programma en taakveld voor de jaren 2023 en 2024 in beeld gebracht. Zoals we in de leeswijzer hebben aangegeven richten we ons in de toelichting op taakvelden op de overige afwijkingen ten opzichte van de Gemeentebegroting 2023. Omdat de onderstaande verdeel-effecten een technische achtergrond hebben worden de mutaties ten opzichte van 2023 inhoudelijk niet verder toegelicht.

Ook voor deze tabel geldt hetgeen bij tabel 2.2.4 is gesteld over het programma Dienstverlening.

Tabel 2.2.6 (bedragen x € 1.000)

Programma/taakveld	2023	2024
Baten	0	0
<i>Kostenplaatsen</i>	261	882
Kostenplaatsen	261	882
<i>Onmeunig mooi Losser</i>	-62	-548
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	-1	-57
2.1 Verkeer en vervoer	-11	-159
2.4 Economische Havens en waterwegen	0	-8
2.5 Openbaar vervoer	0	-5
3.3 Bedrijfsloket en regelingen	0	-2
3.4 Economische promotie	0	-18
4.2 Onderwijshuisvesting	-22	-23
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	0	0
5.2 Sportaccommodaties	-1	-1
5.3 Cultuurpresentatie, productie en participatie	0	-1
5.4 Musea	-1	-1
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	-12	-58
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	-4	-8
6.2 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	0	-3
6.3 Inkomensregelingen	0	-1
6.4 WSW en beschut werk	0	0
6.5 Arbeidsparticipatie	0	-3
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	0	-2
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	0	-1
7.1 Volksgezondheid	0	0
7.2 Riolering	-7	-64
Programma/taakveld	2023	2024

7.3 Afval	-4	-58
7.4 Milieubeheer	0	-8
8.1 Ruimtelijke ordening	0	-36
8.3 Wonen en bouwen	0	-30
<i>Wendbare organisatie</i>	-199	-334
0.2 Burgerzaken	0	0
0.4 Ondersteuning organisatie	-199	-261
0.64 Belastingen Overig	0	-3
0.8 Overige baten en lasten	0	-69
1.1 Crisisbeheersing en Brandweer	0	-2
Lasten	0	0
<i>Dienstverlening</i>	207	0
Dienstverlening	207	0
<i>Fysiek</i>	90	0
Fysiek	90	0
<i>Kostenplaatsen</i>	-21.687	-24.380
Kostenplaatsen	-21.687	-24.380
<i>Onmeunig mooi Losser</i>	11.062	12.285
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	171	243
2.1 Verkeer en vervoer	792	997
2.4 Economische Havens en waterwegen	50	64
2.5 Openbaar vervoer	10	16
3.3 Bedrijfsloket en regelingen	62	74
3.4 Economische promotie	65	93
4.2 Onderwijshuisvesting	47	48
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	208	215
5.1 Sportbeleid en activering	17	17
5.2 Sportaccommodaties	587	626
5.3 Cultuurpresentatie, productie en participatie	57	57
5.4 Musea	17	17
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	1.287	1.378
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	200	224
6.2 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	1.239	1.388
6.3 Inkomensregelingen	967	862
6.4 WSW en beschut werk	-176	-161
6.5 Arbeidsparticipatie	842	940
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	861	946
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	0	497
7.1 Volksgezondheid	25	26
Programma/taakveld	2023	2024

7.2 Riolering	772	871
7.3 Afval	534	638
7.4 Milieubeheer	102	122
8.1 Ruimtelijke ordening	808	957
8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	179	0
8.3 Wonen en bouwen	966	1.129
6.71a Huishoudelijke hulp (WMO)	376	0
<i>Wendbare organisatie</i>	<i>10.328</i>	<i>12.095</i>
0.1 Bestuur	329	385
0.2 Burgerzaken	373	477
0.4 Ondersteuning organisatie	8.604	10.454
0.5 Treasury	2	2
0.61 OZB woningen	37	47
0.64 Belastingen Overig	11	16
0.8 Overige baten en lasten	520	180
1.1 Crisisbeheersing en Brandweer	55	71
1.2 Openbare orde en Veiligheid	396	462
Eindtotaal	0	0

3. Paragrafen

Dit hoofdstuk bevat de verplichte paragrafen volgens de richtlijnen van het [BBV](#). Ze geven inzicht in de financiële positie van de gemeente. De hierin behandelde onderwerpen zijn programma-overstijgend.

De paragrafen zijn:

- Lokale heffingen
- Weerstandsvermogen en risicobeheersing
- Onderhoud kapitaalgoederen
- Financiering
- Bedrijfsvoering
- Verbonden partijen
- Grondbeleid
- Openbaarheidsparagraaf Woo

3.1. Lokale heffingen

Lokale heffingen hebben tot doel dat de gemeente door het verwerven van eigen middelen dekking vindt van haar uitgaven in het kader van de uitvoering van de gemeentelijke taken. De vaststelling van de tarieven door de gemeenteraad is gepland in december 2023.

De lokale heffingen bestaan uit de gemeentelijke belastingen, rechten en retributies. Deze vormen een belangrijke inkomstenbron voor de gemeente. Lokale belastingen worden onderscheiden in heffingen waarvan de besteding gebonden dan wel ongebonden is. Ongebonden lokale heffingen (als de Onroerende zaakbelastingen) worden tot de algemene dekkingsmiddelen gerekend. De besteding is niet gebonden aan een bepaalde taak. Gebonden heffingen, zoals de afvalstoffen- en rioolheffing, worden verantwoord op het betreffende programma en worden niet tot de algemene dekkingsmiddelen gerekend.

Voor het betalen van rechten en retributies verricht de gemeente diensten. Denk aan publieksdienstverlening en bouwvergunningen. De kosten van de gemeentelijke dienstverlening worden doorberekend in de tarieven.

De paragraaf Lokale Heffingen geeft inzicht in de diverse gemeentelijke belastingen en de consequenties daarvan voor de inwoners van Losser.

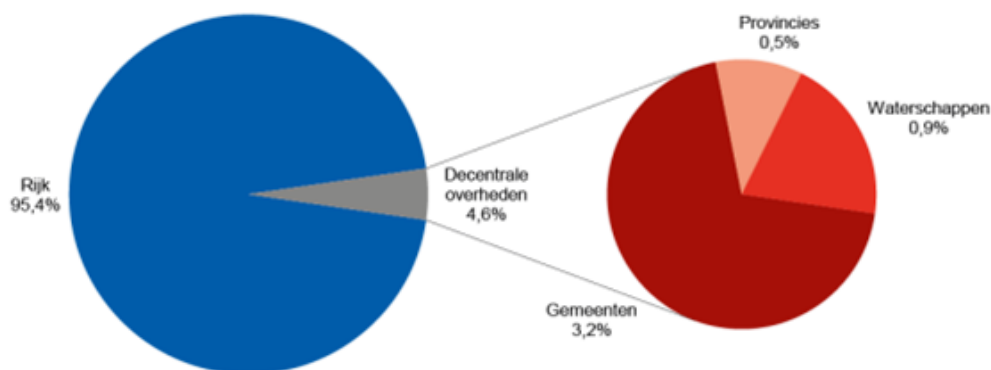
a. De geraamde inkomsten

Overzicht inkomsten gemeentelijke heffingen (bedragen x € 1.000)

Omschrijving lokale last	realisatie 2022	begroting 2022	begroting 2023	begroting 2024
Afvalstoffenheffing	2.307	2.162	2.277	2.282
Begraafplaatsrechten	1	1	1	1
BIZ	90	102	111	121
Forensenbelasting	31	22	24	26
Hondenbelasting	1	0	0	0
Leges burgerzaken	327	256	274	339
Leges omgevingsvergunning	432	394	428	466
Leges overig	154	45	45	45
Marktgelden	12	15	15	15
OZB eigenaren woning	4.601	3.570	3.950	4.308
OZB eigenaren niet-woning	0	978	1.065	1.162
OZB gebruikers niet-woning	548	531	578	634
Rioolheffing	3.143	3.065	3.391	3.802
Toeristenbelasting	419	425	245	299
Totaal	12.066	11.566	12.405	13.499

Van elke euro die huishoudens en bedrijven in Nederland aan belastingen en sociale premies betalen ging in 2023 3,2% naar de gemeenten. De decentrale overheden nemen samen 4,6% voor hun rekening, de rijksoverheid 95,4%.

Figuur 2 Belasting- en premieopbrengst naar overheidslaag, 2023⁷

De gemeente Losser heft in 2023 voor een bedrag van € 13,6 miljoen aan belastingen en retributies.

b. Beleid ten aanzien van de lokale heffingen

Landelijk

No cure – no pay bij de uitvoering van de Wet WOZ wordt aangepakt

Gemeenten moeten een vergoeding betalen als via de zogenoemde 'no cure – no pay' (NCNP) bureaus de WOZ -waarde van woningen en bedrijven wordt aangepast. Voor de betreffende bureaus is sprake van een verdienenmodel. Dit leidt tot hogere kosten in het heffingenproces. De grote toename van het aantal bureaus heeft een aantal maatschappelijk ongewenste gevolgen:

1. De uitvoering van de Wet WOZ loopt vast.
2. De rechters komen te weinig toe aan andere zaken.
3. De relatie met de burger formaliseert.
4. In 2021 keerden de gemeenten samen € 18 miljoen uit aan kostenvergoedingen.

De staatssecretaris heeft een plan van aanpak naar de Tweede Kamer gestuurd. Hierin zijn maatregelen opgenomen die zich richten op het wegnemen van de financiële prikkel om namens belanghebbenden te procederen, alleen met als doel een proceskostenvergoeding te ontvangen.

Met de VNG wordt gewerkt aan de verdere uitwerking van de nieuwe regels, die vanaf 2024 moeten worden ingevoerd.

Gemeentelijk

Ontwikkeling tarieven

De tarieven voor de riool- en afvalstoffenheffingen worden geraamd op basis van het uitgangspunt dat zoveel mogelijk wordt gestreefd naar 100% kostendekking. Kanttekening daarbij is dat in de Voorjaarsnota 2023 financiële ruimte is gereserveerd voor een lastenverlichting in 2024 van € 250.000 voor de afvalstoffenheffing.

De voor 2024 geldende tarieven voor de overige belastingen en rechten stijgen met een inflatiecorrectie, uiteraard met uitzondering van die tarieven, die het rijk heeft vastgesteld/gemaximeerd. Op basis van het Centraal Economisch Plan wordt uitgegaan van 4,1 %.

c. Overzicht op hoofdlijnen van de diverse heffingen

In de Gemeentewet zijn de belastingen die door gemeenten mogen worden geheven, limitatief opgesomd. De gemeente is vrij in de besteding van de opbrengst van de ongebonden heffingen (algemene belastingen). Voor gebonden heffingen geldt dat de geraamde opbrengsten niet hoger zijn dan de geraamde kosten voor het verlenen van de diensten. De gemeentelijke belastingen en retributies die in 2024 in Losser worden geheven zijn:

Ongebonden belastingen

Forensenbelasting

Op grond van artikel 223 van de Gemeentewet kunnen gemeenten forensenbelasting heffen. De forensenbelasting is een algemeen dekkingsmiddel. Met de forensenbelasting kunnen gemeenten de kosten van bepaalde voorzieningen ook verhalen op mensen die niet in de gemeente wonen, maar wel gebruik maken van de voorziening.

Onroerende-zaakbelastingen

Op basis van artikel 220 van de Gemeentewet kunnen gemeenten onroerende-zaakbelastingen (OZB) heffen. De OZB is een algemene belasting. De opbrengst is onderdeel van de algemene middelen.

Belastingplichtigen zijn:

- eigenaren van woningen;
- eigenaren van niet-woningen;
- gebruikers van niet-woningen.

De grondslag voor de berekening van de OZB is de WOZ-waarde van de onroerende zaak. Deze wordt jaarlijks opnieuw bepaald.

Toeristenbelasting

Op grond van artikel 224 van de Gemeentewet kunnen gemeenten Toeristenbelasting heffen voor overnachtingen van personen binnen de gemeente die niet als ingezetene in de gemeente zijn ingeschreven. Voor zover de belasting wordt geheven van degene die gelegenheid tot verblijf biedt, is deze bevoegd de belasting als zodanig te verhalen op degene ter zake van wiens verblijf de belasting verschuldigd wordt. De doelstelling is hetzelfde als bij forensenbelasting, namelijk dat de kosten van bepaalde voorzieningen worden omgeslagen naar personen die er wel gebruik van maken, maar niet in de gemeente wonen.

Gebonden belastingen

Afvalstoffenheffing

De wettelijke basis voor het heffen van afvalstoffenheffing is geregeld in artikel 15.33 van de Wet Milieubeheer. Op basis van de Wet Milieubeheer heeft de gemeente de wettelijke taak om zorg te dragen voor de inzameling van afvalstoffen die afkomstig zijn van particuliere

huishoudens. De inwoners van Losser zijn de belastingplichtigen. Zij zijn verplicht afvalstoffenheffing te betalen, ook als zij geen afval voor inzameling aanbieden. De heffing wordt geheven van de gebruiker van een perceel waarvoor de gemeente een wettelijke plicht tot inzameling heeft en de inzamelverplichting ook nakomt.

Rioolheffing

De wettelijke basis voor het heffen van rioolheffing ligt in artikel 228a van de Gemeentewet. In de rioolheffing worden kosten doorgerekend die verbonden zijn aan het in stand houden van het gemeentelijk rioleringsstelsel. De hiermee gemoeid zijnde kosten worden met de rioolheffing verhaald op de eigenaren van woningen en niet-woningen en de gebruikers van objecten die meer dan 500 m3 afvalwater lozen.

Bijdrage Bedrijven Investerings Zones (BIZ)

Op basis van de Wet Bedrijven investeringszones kan een Bijdrage Bedrijven Investerings Zones worden opgelegd. Met deze bijdrage kunnen bedrijven in een bepaald gebied binnen de gemeente worden verplicht om voor een periode van maximaal vijf jaar een financiële bijdrage te leveren. Deze bijdrage wordt gebruikt om investeringen in het betreffende gebied ter bevordering van de leefbaarheid, de veiligheid, de ruimtelijke kwaliteit of nader publiek belang in de openbare ruimte te bekostigen. Bij de uitvoering wordt om doelmatigheidsredenen zoveel mogelijk aangesloten bij de Wet WOZ en de OZB. Voor het centrum van Losser is voor de periode 2022-2026 een nieuwe BIZ vastgesteld.

Leges en rechten

De mogelijkheid tot het heffen van leges is geregeld in artikel 229, lid 1, b van de Gemeentewet. De gemeente levert op aanvraag van individuele burgers een uiteenlopend pakket aan diensten. Door het heffen van leges worden de kosten die hiervoor worden gemaakt in principe verhaald op de burger die de dienst afneemt. Voorbeelden zijn het verstrekken van een paspoort of het verlenen van een vergunning. Degene die de dienst aanvraagt betaalt ook de leges. De heffingsmaatstaf is zeer divers en wordt vermeld in de tarieventabel die hoort bij de legesverordening.

Ongebonden belastingen:	Gebonden belastingen:
Forensenbelasting	Afvalstoffenheffing
Toeristenbelasting	Bijdrage Bedrijven Investerings Zone
Onroerendezaakbelasting	Leges en Rechten
	Rioolheffing

De mate van kostendekkendheid van de gebonden belastingen in 2024 volgt uit het onderstaande overzicht:

Bedragen x € 1.000

Activiteitgroep	Lasten taakvelden	Overhead	BTW	Totale lasten	Heffingen (baten)	Overige baten	Totaal baten	Kostendekkendheid
Afvalstoffenheffing (afvalstoffenverordening)	2.386	251	291	2.928	2.282	707	2.989	100,0%
Kwijtscheldingen Afvalstoffenheffing	62	0	0	62	0	0	0	0
Rioolheffing	3.322	430	376	4.128	3.802	330	4.132	100,0%
Kwijtschelding rioolheffing	4	0	0	4	0	0	0	0

Activiteitgroep	Lasten taakvelden	Overhead	BTW	Totale lasten	Heffingen (baten)	Overige baten	Totaal baten	Kostendekkendheid
Subtotaal Heffingen	5.774	680	667	7.122	6.153	969	7.122	100,0%
Leges algemene Dienstverlening (Leges Titel 1 Legesverordening)	932	7	21	959	378	79	457	47,7%
Leges dienstverlening vallend onder de fysieke leefomgeving/vergunningen (Leges Titel 2 Legesverordening)	1.275	0	42	1.317	492	1	493	37,5%
Leges dienstverlening vallend onder Europese diensttrichtlijn (leges Titel 3 Legesverordening)	0	0	0	0	0	1	1	374,7%
Subtotaal Leges	2.207	7	63	2.277	870	81	952	41,8%
Totaal	7.981	687	730	9.398	6.955	1.118	8.073	85,9%

d. Woonlastenontwikkeling

Het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (COELO) publiceert jaarlijks de Atlas van lokale lasten. Per gemeente worden de woonlasten van een woning vergeleken met een voor die gemeente gemiddelde waarde. De tariefsaanpassingen voor de OZB, afval- en rioolheffing leiden voor een gemiddeld gezin (met eigen woning) tot de volgende woonlastenontwikkeling voor 2024:

Woonlastenontwikkeling	2020	2021	2022	2023	2024
OZB eigenaren (2024: 4,1% lastenverhoging)	368,04	375,77	380,66	405,56	422,19
Afvalstoffenheffing (meerpersoons)	207,24	222,00	223,78	232,03	231,59
Rioolheffing	263,76	277,59	291,96	314,40	348,60
TOTAAL	839,04	875,36	896,40	951,98	1.002,38

e. Kwijtscheldingsmogelijkheden

De gemeente moet bij het vaststellen van kwijtschelding landelijke regels toepassen. Binnen deze mogelijkheden zijn de volgende eigen beleidskeuzes gemaakt:

- Voor de OZB en de afvalstoffenheffing is kwijtschelding mogelijk, waardoor minima geen woonlasten betalen;
- Voor extra containers wordt geen kwijtschelding afvalstoffenheffing verleend;
- Bij de normkosten van bestaan wordt uitgegaan van 100% van de bijstandsnorm;
- Ondernemers voor de privébelastingen zijn gelijkgesteld met particulieren;
- Kosten voor kinderopvang worden in aanmerking genomen als uitgaven bij de berekening van de betalingscapaciteit en
- Bij de normkosten van bestaan voor AOW'ers wordt uitgegaan van 100% van de netto AOW-norm.

Tabel: kwijtschelding gemeentelijke belastingen 2024 (bedragen x € 1.000)

Gemeentebelasting	2024
Afvalstoffenheffing	62
OZB	12
Rioolheffing	4
Hondenbelasting	1
Totaal	79

3.2. Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Het weerstandsvermogen geeft een indicatie van de mate waarin de gemeente tegenvallers kan opvangen zonder dat de uitvoering van taken in gevaar komt. Het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen de beschikbare weerstandscapaciteit (de middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken) en de benodigde weerstandscapaciteit (alle risico's waarvoor geen dekkingsmaatregelen zijn getroffen en die van materiele betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie). Het verhoudingsgetal, beschikbare weerstandscapaciteit ten opzichte van de benodigde weerstandscapaciteit noemen we het ratio weerstandsvermogen. In de nota Weerstandsvermogen is aangegeven dat de gewenste ratio van het weerstandsvermogen 1,4 - 2,0 is. Oftewel de beschikbare weerstandscapaciteit dient minimaal 140% tot 200% van de benodigde weerstandscapaciteit te bedragen.

Relevante wetgeving en gemeentelijk beleid

De wetgeving en het gemeentelijk beleid voor het weerstandvermogen zijn vastgelegd in:

- Het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (art. 9, 11 en 26).
- Financiële verordening gemeente Losser.
- Nota Weerstandsvermogen en risicomanagement.
- Nota Reserves en voorzieningen.

Het wettelijke kader van BBV (Besluit Begroting en Verantwoording) stelt dat de paragraaf betreffende het weerstandsvermogen ten minste moet bevatten:

1. Een inventarisatie van de weerstandscapaciteit;
2. Een inventarisatie van de risico's;
3. Het beleid omtrent de weerstandscapaciteit en de risico's;
4. Een kengetal voor de:
 1. (a) Netto schuldquote;
 - (b) Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen;
2. Solvabiliteitsratio;
3. Grondexploitatie;
4. Structurele exploitatieruimte;
5. Belastingcapaciteit.

De paragraaf is conform deze opbouw.

Inventarisatie van de beschikbare weerstandscapaciteit

Met beschikbare weerstandscapaciteit bedoelen we alle middelen en mogelijkheden waarover de gemeente Losser beschikt om tegenvallers te bekostigen. De beschikbare weerstandscapaciteit bestaat in de gemeente Losser uit de Algemene risicoreserve en de reserve Grondexploitatie.

In de nota Weerstandsvermogen en risicomanagement staat dat 'stille reserves' geen onderdeel uitmaken van de beschikbare weerstandscapaciteit.

Algemene risicoreserve

Zoals uit de tabel "Algemene risico reserve" (hoofdstuk 4 "Financiële positie") blijkt, is de stand van de Algemene risicoreserve ultimo 2023 € 22.274.000. In genoemde tabel wordt ook een overzicht gegeven van de verwachte ontwikkeling van de Algemene reserve over de periode 2024 tot en met 2027. De stand van de Reserves Grondexploitatie is eind 2023 € 919.000.

Onderstaande tabel laat zien dat de beschikbare weerstandscapaciteit ultimo 2023 € 23.193.000 is.

Beschikbare weerstandscapaciteit ultimo 2023	
<i>Componenten:</i>	
Algemene risicoreserve	22.274.000
Reserves risico's grond	919.000
Stille reserves, gebouwen en gronden	
Prognose stand eind jaar 2023	23.193.000

Inventarisatie van de risico's

In de vastgestelde nota Weerstandsvermogen en risicomanagement is aangegeven dat het risicomanagement, net zoals de bepaling van de stille reserves, aan de P&C cyclus wordt gekoppeld. De risico's worden daardoor periodiek onder de aandacht gebracht en bijgesteld. Dit heeft voor de Gemeentebegroting 2024 slechts geleid tot kleine wijzigingen in de geïnventariseerde risico's.

Uitgangspunten bij de beoordeling van de risico's zijn:

- Normale bedrijfsvoering risico's niet bij de risico's worden opgenomen.
- Risico's van diverse afdelingen die een gelijksoortige oorzaak hebben worden samengevoegd.
- Verzekerde risico's worden niet meer opgenomen (denk bijvoorbeeld aan de aansprakelijkheidsverzekering).

Het totaal van de geïnventariseerde risico's bedraagt € 3.666.000. Dit is hoger dan de omvang van de geïnventariseerde risico's in de begroting 2023, toen de omvang van de risico's nog € 3.201.000 was. Dit komt vooral doordat een tweetal nieuwe risico's is opgenomen, namelijk faillissement bedrijven met als gevolg bijstand en juridische inzet handhaving.

Het betreft hier het geschatte financiële gevolg van alle geïnventariseerde risico's, exclusief de risico's van de grondexploitatie. De risico's van de grondexploitatie worden afzonderlijk in beeld gebracht. Een simulatie laat zien dat, om het totale risico te kunnen afdekken, een weerstandscapaciteit van € 1.477.000 noodzakelijk is.

Met behulp van een risicoscore kunnen de risico's worden geprioriteerd en wordt inzichtelijk welke risico's het meest belangrijk zijn.

In onderstaande tabel worden de tien grootste risico's weergegeven.

De 10 grootste risico's in de Gemeentebegroting 2024

Nummer	Onderwerp	Risico	Invloed
1	Schommelingen in de conjunctuur	Als gevolg van schommelingen in de conjunctuur kunnen zowel aan de kosten- als de opbrengsten kant onvoorziene nadelige incidentele effecten optreden.	20,28%
2	Overige onvoorziene risico's	Overige onvoorziene risico's, calamiteiten binnen gemeente, politiek/bestuur zit soms nog erg dicht op de uitvoering, extreem weer, bedrijfsongeval, datalek, overig onvoorzien.	13,78%

Nummer	Onderwerp	Risico	Invloed
3	Budget Jeugd	Door open eindfinanciering en een onvolledig beeld van de uitgaven is het budget Jeugd mogelijk niet toereikend en moeilijk beheersbaar.	10,23%
4	Algemene uitkering gemeentefonds	Uitkering gemeentefonds wordt lager.	8,90%
5	Garantstellingen	Door de leningverstrekker wordt een beroep gedaan op de garantstellingen die de gemeente Losser heeft afgegeven voor leningen die door partners zijn aangegaan. Het gaat om: Bibliotheek Losser, St. Martinhoeve, Soc. Cult. Werk Losser, Muziekschool, Böggerlieders en Daansers, KVV Losser, EHBO Losser, Woningstichting Domijn.	6,73%
6	Budget Wmo	Door open eindfinanciering en een onvolledig beeld van de uitgaven is het budget Wmo mogelijk niet toereikend en moeilijk beheersbaar.	5,12%
7	Derden stellen gemeente aansprakelijk	Derden stellen gemeente aansprakelijk.	4,59%
8	Daling van omgevingsaanvragen	De invoering van de Omgevingswet kan niet los worden gezien van de Wet Kwaliteitsborging, die gevolgen gaat hebben voor de vergunningverlening en leges inkomsten. Er zijn mogelijk financiële consequenties waarbij gedacht kan worden aan personele kosten en minder leges.	3,82%
9	Faillissement bedrijven met als gevolg instroom bijstand.	Stabiliteit van bedrijven waar mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt werken kan ongewis zijn.	3,82%
10	Juridische inzet handhaving	Door toenemende "mondigheid" meer juridische procedures bij handhaving. Ook het vraaggestuurd handhaven (handhavingverzoek) kan dit werkveld onder spanning zetten.	3,80%

Risico's grondexploitatie

Naast projectgebonden risico's kijken we bij de grondexploitatie ook naar niet projectgebonden risico's. Deze risico's zijn vaak niet beïnvloedbaar binnen de projecten en liggen op het vlak van macro-economische trends en wet- en regelgeving van hogere overheden. Te denken valt aan spreidingsrisico's rondom gehanteerde parameters. Hiermee ontstaat een volledig beeld van de risico's binnen de grondexploitaties. Ten opzichte van de jaarrekening 2022 is de vereiste weerstandscapaciteit onveranderd en bedraagt € 730.000.

Benodigde weerstandscapaciteit:

De geïnventariseerde risico's zijn de basis voor de risicosimulatie die uitgevoerd wordt, om te berekenen welk bedrag nodig is om deze risico's in financiële zin af te dekken. Uit de gevolgde risicosimulatie volgt dat 90% zeker is dat alle risico's kunnen worden afgedekt met een bedrag van € 2.207.000 (€ 1.477.000 voor de geïnventariseerde risico's in de bedrijfsvoering/beleid en € 730.000 voor de risico's van de grondexploitaties).

Beschikbare weerstandscapaciteit:

De weerstandscapaciteit bestaat in de gemeente Losser uit de Algemene risicoreserve en de vrij aanwendbare andere reserves. De beschikbare weerstandscapaciteit bedraagt ultimo 2023 € 23.193.000. De benodigde weerstandscapaciteit die uit de risicosimulatie voortvloeit, wordt afgezet tegen de beschikbare weerstandscapaciteit. De uitkomst van die berekening

vormt het ratio weerstandsvermogen. De gemeente streeft hierbij een ratio weerstandsvermogen tussen de 1,4 en 2,0 na. Oftewel de beschikbare weerstandscapaciteit dient minimaal 140% tot 200% van de benodigde weerstandscapaciteit te bedragen.

Ratio weerstandsvermogen eind 2023 = € 23.193.000 : € 2.207.000 = 10,5.

De ratio van 10,5 is stijging ten opzichte van de ratio zoals in de Jaarrekening 2022 zoals die inmiddels door de raad is vastgesteld. De ratio in de JR 2022 was 8,8. Deze stijging wordt vooral veroorzaakt door het toenemen van de beschikbare weerstandscapaciteit, door de resultaatbestemming van de jaarrekening 2022.

Ontwikkeling in het ratio weerstandsvermogen

Vanaf 2011 worden inventarisaties uitgevoerd om alle mogelijke risico's in beeld te krijgen. Met ingang van 2012 is periodiek een risico-inventarisatie uitgevoerd om na te gaan of het aantal risico's en de omvang van de financiële gevolgen van de risico's zijn gewijzigd. Daarnaast kunnen ook maatregelen worden getroffen die de risico's verkleinen. De tabel hieronder geeft een overzicht van de ontwikkeling van het ratio weerstandsvermogen vanaf deze eerste inventarisatie in 2011.

Ontwikkeling ratio weerstandsvermogen	31-12-2012	31-12-2013	31-12-2014	31-12-2015	31-12-2016	31-12-2017	31-12-2018	31-12-2019	31-12-2020	31-12-2021	31-12-2022	31-12-2023
Ratio weerstandsvermogen	0,23	0,41	0,69	1,34	1,87	2,4	2,8	2,5	4,2	9,6	8,8	10,5

In de [Nota Weerstandsvermogen en risicomanagement](#) is aangegeven dat wanneer het weerstandsvermogen nog niet voldoet alle meevallers respectievelijk het rekeningresultaat prioritair bestemd wordt om het weerstandsvermogen weer op een financieel verantwoord niveau te brengen. Deze situatie is niet aan de orde.

Prognose ratio weerstandsvermogen 2024 en verder (bedragen x € 1.000)

Component	2023	2024	2025	2026	2027
Aanwezig weerstandsvermogen	23.194.000	21.534.000	23.060.000	19.533.000	19.254.000
Benodigd weerstandsvermogen	2.207.000	2.207.000	2.207.000	2.207.000	2.207.000
Prognose ratio weerstandsvermogen	10,5	9,8	10,4	8,8	8,7

In bovenstaande tabel is de verwachte ontwikkeling ratio weerstandsvermogen weergegeven bij *gelijkblijvende* risico's. De weergegeven ratio's zijn berekend inclusief het jaarresultaat 2022 en alle toevoegingen aan de Algemene risicoreserve die zijn vastgesteld in de begroting tot en met 2024.

Financiële kengetallen

Het BBV schrijft voor dat in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing, in aanvulling op de ratio weerstandsvermogen, een verplichte set van vijf financiële kengetallen moet worden opgenomen. De invoering van de set van vijf kengetallen is bedoeld om de financiële positie inzichtelijker te maken.

Kengetallen worden veel gebruikt als analyse-instrument. Kengetallen hebben als voordeel dat, bij correct gebruik, gemeenten op relevante onderdelen rationeel met elkaar vergeleken kunnen worden. Er kleven ook nadelen aan het gebruik van kengetallen:

- Kengetallen hebben slechts betrekking op het verleden en geven geen zekerheid over de toekomst.
- Kengetallen zijn veelal slechts een momentopname.
- Kengetallen zijn vaak gebaseerd op aannames (veronderstellingen).

Financiële kengetallen

		Rekening 2022	Begroting 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
1A	netto schuldquote	31,5%	42,9%	79,0%	78,2%	83,8%	77,9%
1B	netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	31,5%	34,4%	79,0%	78,2%	83,8%	77,9%
2	solvabiliteitsratio	40,4%	37,6%	37,5%	37,5%	35,0%	34,3%
3	structurele exploitatieruimte	5,7%	1,4%	4,8%	4,7%	0,4%	-1,1%
4	grondexploitatie	-1,5%	9,9%	-0,4%	-0,1%	-1,0%	-1,3%
5	belastingcapaciteit	110,5%	105,3%	106,2%			

Om meer inzicht in de financiële positie te bieden, worden de kengetallen in onderlinge relatie beschouwd en van een adequate toelichting voorzien. De kengetallen maken daarmee inzichtelijk(er) over hoeveel (financiële) ruimte de gemeente beschikt om structurele en incidentele lasten te kunnen dekken of opvangen. Hierbij wordt in de tabel de ontwikkeling over de jaren in beeld gebracht.

In de JR2022 hebben we de kengetallen in lijn gebracht met de laatste voorschriften uit het BBV.

Netto schuldquote

De netto schuldquote geeft inzicht in het niveau van de schuldenlast ten opzichte van de eigen middelen. Het geeft zodoende een indicatie in welke mate de rentelasten op de exploitatie drukken. Omdat er bij leningen onzekerheid kan bestaan of ze allemaal terug worden betaald, wordt bij de berekening van de netto schuldquote onderscheid gemaakt door het kengetal te berekenen zowel inclusief, als exclusief de doorgeleende gelden. Op die manier wordt duidelijk wat het aandeel van de verstrekte leningen in de exploitatie is en ook wat dat betekent voor de schuldenlast. De VNG hanteert een kritische waarde 130%, hier bevinden zowel de netto schuldquote inclusief als exclusief de doorgeleende gelden met respectievelijk 79,0% beduidend onder. De gemeente bevindt zich hiermee in de categorie gemeenten met het laagste risico.

Solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is op de langere termijn aan zijn financiële verplichtingen te voldoen. Deze ratio geeft de mate aan waarin de gemeentelijke bezittingen zijn betaald met eigen middelen. Anders gezegd: het aandeel van het eigen vermogen in het totaal vermogen. Hoe hoger de verhouding eigen vermogen ten opzichte van het totale vermogen, hoe gezonder de gemeente. Met een score van 37,5% behoren we tot de categorie gemeenten met een gemiddeld risico.

Structurele exploitatieruimte

Dit financiële kengetal geeft aan hoe groot de structurele vrije ruimte binnen de vastgestelde begroting is. Zoals in de tabel weergegeven, is er voor de jaren 2024 tot en met 2027, met uitzondering van de jaarschijf 2027, sprake van een positief saldo structurele exploitatieruimte. De gemeente bevindt zich hiermee in de categorie gemeenten met het laagste risico.

Kengetal grondexploitatie

Dit kengetal geeft weer hoe de waarde van de grondpositie (boekwaarde) zich verhoudt tot de totale (geraamde) baten. Dit kengetal alleen heeft slechts een beperkte waarde. De relatie vraag en aanbod woningbouw of bedrijventerrein, planning et cetera spelen een hierbij tevens een cruciale rol. De boekwaarde van de voorraden grond is van belang, omdat deze waarde moet worden terugverdiend bij de verkoop. Dit kengetal laat al jaren een dalende trend zien, omdat steeds meer grondexploitaties worden afgesloten. De gemeente bevindt zich met het percentage -0,4% in de categorie gemeenten met het laagste risico.

Belastingcapaciteit

De belastingcapaciteit geeft inzicht hoe de belastingdruk in de gemeente zich verhoudt ten opzichte van het landelijke gemiddelde. De ruimte die een gemeente heeft om zijn belastingen te verhogen, wordt vaak gerelateerd aan de totale woonlasten. Onder de woonlasten worden verstaan de OZB, de rioolheffing en reinigingsheffing voor een woning met gemiddelde waarde in die gemeente. De belastingcapaciteit scoort met 106,2% boven het landelijk gemiddelde. Het kengetal is daarmee een fractie hoger dan in de begroting 2023, maar lager dan in de jaren ervoor. We vallen inmiddels niet meer in de groep gemeenten met het hoogste risico.

Voor het kengetal 'belastingcapaciteit' 2024 is het volgende van belang. Overeenkomstig de definitie die de regelgeving voorschrijft, wordt de Losserse geraamde belastingdruk over 2024 afgezet tegen de gemiddelde landelijke belastingdruk over 2023 (Bron: Atlas van de lokale lasten 2023 van het Centrum voor Onderzoek van de [Lagere Overheden](#) (COELO)).

3.3. Onderhoud kapitaalgoederen

Inleiding

Gemeenten beschikken over kapitaalgoederen zoals groenvoorzieningen en plantsoenen, wegen, bruggen, riolering, water, vijvers, sport- en speelvoorzieningen, gebouwen, c.a. Deze gemeentelijke eigendommen, noodzakelijk voor een goede leefomgeving, vertegenwoordigen een grote waarde. Investeren in onderhoud en vervanging is noodzakelijk om deze kapitaalgoederen ook op lange termijn in stand te houden.

In juli 2013 is de "[Nota Kapitaalgoederen Openbare Ruimte](#)" door de raad vastgesteld. Op basis van deze overkoepelende strategische nota is en wordt gewerkt om de gehele - integrale - beheercyclus te optimaliseren en te verankeren in de gemeentelijke beleidscyclus.

Centraal bij de beheercyclus staat de strategie om, vanuit het integraal beheer en inrichting van de openbare ruimte, mede invulling te geven aan de geformuleerde Opgaven en strategische beleidsdoelen van de gemeente, zowel inhoudelijk als qua proces.

In 2024 ligt de nadruk op het integreren van de processen rondom het beheer van de kapitaalgoederen binnen de brede implementatie van de Omgevingswet en het Opgavegericht werken. Om de integraliteit in werkprocessen in de praktijk te borgen wordt in 2024 ervaring opgedaan met de medio 2023 ingerichte 'opgavedialoog Fysiek / Omgevingstafel'. Deze opgavedialoog staat in directe verbinding met het MIP welke ten behoeve van het opgavegericht werken wordt doorontwikkeld tot een Integraal, dynamisch, meerjarig investerings- en onderhoudsprogramma voor de fysieke leefomgeving (MIP 2.0). Middels het MIP 2.0 wordt erop gestuurd om brede maatschappelijke opgaven te verbinden met autonome ontwikkelingen en investeringen in de fysieke leefomgeving in het algemeen en de openbare ruimte in het bijzonder. Hiermee wordt bijgedragen aan de strategische beleidsdoelen en -opgaven van de gemeente.

Verder wordt gewerkt aan voorbereidende werkzaamheden om de visie op de kwaliteit openbare ruimte (verbrede Nota Kapitaalgoederen) op te stellen en deze op een zodanige wijze in te richten dat hiermee invulling wordt gegeven aan de Omgevingsvisie Losser en aan de geformuleerde Opgaven.

Kaders/Doelen

In het coalitieakkoord 2022-2026 "[Groei door ambitie](#)" is aangegeven dat gehecht wordt aan een goede kwaliteit van de leefomgeving. Met investeringen in de openbare ruimte wordt beoogd meer te bereiken dan alleen een schone, hele en veilige leefomgeving. De inrichtingskwaliteit gaat steeds nadrukkelijker een rol spelen bij het creëren van aantrekkelijke buurten en wijken en wordt de verbinding gelegd met sociale structuren. Daarnaast komen grote opgaven zoals de warmte- en energietransitie, klimaatadaptatie, biodiversiteit en circulaire economie steeds dichterbij. Samen met de vervangingsopgave in de openbare ruimte leidt dit tot de strategische keuze om te richten op een integrale, opgavegerichte en gebiedsgerichte aanpak.

Via het MIP worden onderhoudsgelden en vervangingsinvesteringen in de openbare ruimte zodanig ingezet dat deze ook optimaal bijdragen aan de gemeentelijke doelstellingen, bestuurlijke ambities en maatschappelijke opgaven.

Voor het beheer en onderhoud van de openbare ruimte betekent dit dat het MIP verder wordt uitgewerkt en jaarlijks wordt geactualiseerd. Ook wordt de al langer gehanteerde werkwijze doorontwikkeld om meerwaarde te creëren ten behoeve van het Opgavegericht werken en besturen.

Dit beleid heeft middels de voorgaande Begrotingen en voorjaarsnota's geleid tot het vrijmaken van investeringsruimte voor investeringen in de fysieke leefomgeving voor de komende jaren. Dit betreft aanvullende dekking van uitvoeringsprogramma's die behoren bij bijvoorbeeld: de Kwaliteitsimpuls De Lutte, de gebiedsgerichte aanpak Beuningen, de Kwaliteitsimpuls Glane, Centrumontwikkelingen Losser, "Beken&Bleken van Losser"(Erfgoeddeal) en integrale herinrichtingsprojecten welke bijdragen aan gemeentelijke beleidsdoelen zoals verkeersveiligheid en bereikbaarheid, klimaatadaptatie, recreatieve infrastructuur, duurzaamheid en investeringen in vitale dorpscentra.

Om de ambitie van de vastgestelde onderhoudskwaliteit te behalen wordt de volgende strategie gevolgd. De onderhoudswerkzaamheden worden gestuurd op het door de raad vastgestelde onderhoudsniveau. Het verloop van de technische kwaliteit en van de onderhoudskwaliteit van de voorzieningen in de openbare ruimte wordt intensief gevolgd (middels kwaliteitsinspecties en schouwrondes). Met het vaststellen van de beleidsnota's op het gebied van riolering en water, wegen en openbare verlichting, inclusief het beschikbaar komen van vervangingskredieten zijn belangrijke stappen gezet om beter 'grip' op de kapitaalgoederen te krijgen. Dit traject wordt de komende jaren doorgezet (met de focus op het groenbeleid- en -beheerplan en het beleidsplan kunstwerken).

Vervangingsinvesteringen en herinrichting openbare ruimte

De vigerende Nota Kapitaalgoederen heeft betrekking op het dagelijks onderhoud van de openbare ruimte en gaat niet in op groot onderhoud, vervanging of herinrichting van de openbare ruimte. Hierin voorziet het Integraal meerjarig investering- en onderhoudsprogramma (MIP) voor de openbare ruimte). De basis van dit MIP wordt gevormd door planbaar groot onderhoud en de vervangingsplannen die per beheerdiscipline worden opgesteld. Het MIP bevat een lijst van technisch urgente projecten gecombineerd met synergiekansen. Dit zijn projecten waarmee door samenloop van onderhoud, vervanging en nieuw beleid, op basis van synergie, meerdere doelen bereikt kunnen worden. Ook investeringen in de openbare ruimte vanuit het Grondbedrijf worden hierbij betrokken. Door deze integrale aanpak krijgen ook 'derden' kansen om aan te haken bij investeringen in de openbare ruimte (bijvoorbeeld de woningbouwvereniging, nutsbedrijven, waterschap) en wordt er samengewerkt met andere overheden en derden (bijvoorbeeld bij ontwikkellocaties). Ook de geformuleerde Opgaven worden meegekoppeld. Dat deze integrale aanpak werkt blijkt bijvoorbeeld uit het verwerven van een bijdrage vanuit de landelijke Erfgoeddeal voor het project Beken & Bleken van Losser.

Op basis van het MIP worden jaarlijks, bij de Voorjaarsnota, voor de meest urgente vervangingsinvesteringen en/of synergiekansen, ontbrekende financiële middelen aangevraagd. De raad besluit met de Voorjaarsnota en de Begroting over deze kredieten. Indien geen of onvoldoende kredieten en/of vervangingsbudgetten beschikbaar worden gesteld, moet er worden "doorbeheerd". Dit betekent dat vanuit het onderhoudsbudget, met dagelijks onderhoud en kleine maatregelen, de omgeving schoon, heel en veilig wordt gehouden. Dit kan leiden tot het doorschuiven van de deelbudgetten die al wel beschikbaar waren (bijvoorbeeld bij rioolvervangingen kan dit voorkomen).

Relatie tussen het MIP en de meerjarenbegroting

In het MIP wordt op hoofdlijnen integraal inzichtelijk gemaakt welke (vervangings-) investeringen en projecten in de openbare ruimte de komende vier jaar een rol gaan spelen. Het MIP is echter een dynamisch plan waarop vele externe factoren invloed hebben. Om deze reden is ervoor gekozen de investeringen waarvan de kapitaallasten beginnen te lopen binnen de scope van de meerjarenbegroting, daadwerkelijk op te nemen in de Begroting.

Investerings waarvan de kapitaallasten buiten de scope vallen blijven via het MIP inzichtelijk en worden bij volgende programma begrotingen opgenomen.

In 2024 wordt, conform het MIP, verder uitvoering gegeven aan (deels al lopende) projecten die worden gedekt uit reeds eerder beschikbaar gestelde kredieten (onder andere het Gemeentelijk rioleringsplan GRP), subsidies, reserves en kredieten (waar onder de reserve Wegen). Ook het structureel vervangingskrediet voor wegen, dat met ingang van 2020 beschikbaar is en het vervangingskrediet Groenvoorzieningen wordt via het MIP geoormerkt voor concrete uitvoeringsprojecten.

De nadruk ligt in 2024 op het formeren en uitvoeren van uitvoeringsprogramma's die gebaseerd zijn op de kwaliteitsimpulsen en gebiedsgerichte aanpak in de verschillende kernen. Tegelijkertijd wordt gewerkt aan de technische voorbereiding en uitvoering van deelprojecten die onder deze uitvoeringsprogramma's vallen en aan andere integrale projecten die bijdragen aan de geformuleerde Opgaven, zoals bijvoorbeeld de 2e fase herinrichting Enschedesestraat en de gebiedsgerichte aanpak van de ontwikkellocatie De Muchte in één samenhangend geheel met de bestaande omliggende openbare ruimte.

Uitwerking per beheerdiscipline

Wegen

Onder het product wegen vallen meerdere beheerdisciplines:

- Wegen en verhardingen
- Openbare verlichting
- Gladheidsbestrijding
- Recreatieve fietspaden
- Straatmeubilair (inclusief toeristische bewegwijzering)
- Civieltechnische kunstwerken (bruggen, viaducten, beschoeiing, etc.)

Beleidskader

Voor alle beheerdisciplines die vallen onder het product Wegen geldt dat ze deel uit maken van de Nota Kapitaalgoederen. Daarnaast vindt de uitwerking per beheerdiscipline plaats in beleid- en beheerplannen. De beleid-/beheer- en vervangingsplannen voor openbare verlichting en wegen zijn respectievelijk eind 2017 en voorjaar 2019 vastgesteld. Vaststelling van deze plannen ten aanzien van kunstwerken is voorzien in 2024.

Hieruit voortvloeiende financiële consequenties

Vervangingsinvesteringen en budgetten voor groot onderhoud worden opgenomen in het MIP waarbinnen de integrale afweging inzichtelijk wordt gemaakt.

De hoogte van de noodzakelijke onderhoudsbudgetten voor onderhoud en vervanging wordt bepaald via de kwaliteitsinspecties en recent geactualiseerde arealen.

Vertaling naar de begroting

De (vervangings)investeringen worden via het MIP verankerd in de Voorjaarsnota en de Begroting. De budgetten voor groot en klein onderhoud zijn opgenomen in de exploitatiebegroting.

Riolering en Water

Beleidskader

- Op 13 maart 2018 is het Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) 2018-2022 door de raad vastgesteld. In dit GRP is naast de afvalwaterzorgplicht, ook de zorgplicht voor grondwater en hemelwater opgenomen. Ook is richting gegeven aan duurzaamheid en het anticiperen op klimaatontwikkelingen. Eind 2022 is het vigerende GRP verlengd zodat in het jaar 2024 gewerkt kan worden aan de doorontwikkeling van het huidige GRP naar een Water en Klimaatadaptatieplan.
- Het Nationaal Bestuursakkoord Water (NBW) heeft de afgelopen jaren een nadrukkelijke rol gespeeld op gebied van water en de waterketen. Samenwerking in de afvalwaterketen, verbetering van de doelmatigheid, klimaatontwikkelingen, etc. zijn ontwikkelingen die steeds belangrijker werden. Deze landelijke ontwikkelingen zijn vertaald naar de regio's. In Twente heeft dit geresulteerd in "Waterwinst 2.0". Middels deze intentieverklaring spreken de 14 Twentse gemeenten, samen met het waterschap, de bereidheid uit om samen te werken in de (afval)waterketen teneinde te kunnen komen tot een structurele kostenbesparing in de keten. Daarnaast zijn kennis en kwetsbaarheid speerpunten in "Waterwinst 2.0". In 2018 is door alle Twentse gemeenten ingestemd met de gezamenlijke visie "Twents Water verbindt, van waterwinst naar waterbewustzijn". Naast aandacht voor kostenbesparing richt de aandacht zich met name op een robuust watersysteem en klimaatbestendig Twente, het benutten van kansen vanuit de wateropgaven om bij te dragen aan een aantrekkelijke leefomgeving, waterbewustzijn en verdergaande samenwerking.
- Het Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie is een gezamenlijk plan van gemeenten, waterschappen, provincies en het Rijk. Het Deltaplan versnelt en intensificeert de aanpak van wateroverlast, hittestress, droogte en de gevolgen van overstromingen. In het Deltaplan zijn zeven ambities vastgelegd voor een water robuuste en klimaatbestendige inrichting van Nederland. In het Deltaplan is afgesproken dat alle overheden uiterlijk in 2019 een eerste [stresstest](#) (ambitie 1) ten aanzien van de gevolgen van klimaatverandering hebben uitgevoerd. Daaropvolgend worden [risicodialogen](#) gevoerd met alle relevante partijen en wordt er een gezamenlijke strategie opgesteld te worden. Losser voert deze afspraken uit binnen het samenwerkingsverband Twents Waternet.
- Investerings in rioolvervangingen en klimaatadaptatie bieden vaak kansen om ook de bovenliggende openbare ruimte opnieuw in te richten. De financiële middelen voor deze herinrichting kunnen niet ten laste van het GRP gebracht worden. Hiervoor worden andere dekkingsmiddelen ingezet zoals onder andere het budget "Groot onderhoud Wegen", aanvullende investeringsbudgetten en samenloop met ruimtelijke ontwikkelingen (het MIP is hiervoor het sturingsinstrument) en wordt getracht externe bijdragen te verwerven.

Hieruit voortvloeiende financiële consequenties

De financiële consequenties zijn opgenomen in het kostendekkingsplan dat integraal deel uit maakt van het GRP. Op basis van het kostendekkingsplan wordt de hoogte van de rioolheffing bepaald.

Vertaling naar de begroting

Het kostendekkingsplan is overgenomen in de exploitatiebegroting.

Groen en Landschap

Beleidskader

- Groen en Landschap maakt deel uit van de [Nota Kapitaalgoederen](#). Daarnaast vindt de uitwerking plaats in beleid- en beheerplannen. Deze beheerdiscipline draagt ook in belangrijke mate bij aan de ruimtelijk kwaliteit van de leefomgeving. Niet voor niets worden de termen “groen en lommerrijk” genoemd als kernwaarden in de centrumvisies voor Losser en De Lutte. Om hier invulling aan te geven heeft de raad in 2016 het [Groenstructuurplan](#) (“Groene ambitie”) vastgesteld.
- In het kader van de noodzakelijke klimaatadaptatie speelt groen een belangrijke rol. In het groen kan overtollig water tijdelijk worden opgevangen, de wortelzone van bomen en struiken neemt water op. Bomen zorgen voor een koelere omgeving wat vooral van belang is bij het tegengaan van hittestress in de bebouwde omgeving. Wetenschappelijk onderzoek heeft tevens uitgewezen dat groen aanzet tot beweging en een zeer positieve uitwerking heeft op de algehele volksgezondheid. De komende jaren willen wij daarom het aantal bomen in de kernen vergroten door aanplant van geschikte soorten op strategische locaties. Daarbij zullen we ook de inwoners betrekken middels de Boomfeestdag. Het is van groot belang dat het aanwezige (vitale) bomenbestand in stand gehouden wordt, en dat er zoveel mogelijk getracht wordt dit in te passen in nieuwe projecten. De waarde van dergelijke bomen op ecologisch en klimatologisch vlak is namelijk nooit op korte termijn te evenaren met nieuwe aanplant.
- Voor het bomenbeheer hanteren wij het Handboek Bomen waarin de belangrijkste normen voor aanleg en beheer van bomen zijn vastgelegd. De hier genoemde kaders zullen worden verwerkt in het beleid- en beheerplan voor groen en landschap. Tevens zal de onlangs verschenen aanvulling ‘Handreiking Omgevingswet en Bomen’ toegepast worden om het beleid te verenigen met de nieuwe Omgevingswet.
- Een ander belangrijk doel van het gemeentelijk groen is het verhogen van de biodiversiteit en verschil in gelaagdheid (kruiden – heesters/struiken – bomen). Hierdoor krijgen verschillende bestuivers meer kansen om zich te ontwikkelen en kunnen natuurlijke vijanden van plaagdieren zich beter handhaven. Dit speelt onder meer een belangrijke rol bij de bestrijding van de eikenprocessierups. Bijkomend voordeel is dat de grotere variatie in beplanting en het pleksgewijs minder frequente maaibeheer leidt tot een aantrekkelijker en kleurrijker beeld in de openbare ruimte. Dit wordt mede vormgegeven door de toepassing van bloembollenmengsels. Het hiertoe te hanteren beleid is onderdeel van het in 2022 vastgestelde Groenbeleidsplan.
- Verdere kaders worden gevormd door o.a. wetgeving welke bijvoorbeeld bepalen dat gemeenten niet langer chemische onkruidbestrijding mogen toepassen.
- Invasieve exoten bestrijden; soorten van de Unielijst zijn hierin een verplichting (o.a. Reuzenbereklaauw en Reuzenbalsemien).
- Bestrijding eikenprocessierups, het verhogen van de biodiversiteit en gelaagdheid in beplanting blijft de komende jaren van belang.
- Er wordt multidisciplinair gekeken naar de noodzaak en het nut van (half) verharding in de openbare ruimte. Weglaten en/of ‘onttegenen’ is een klimaatadaptief gevolg. Hier zal groene invulling op volgen.

Gemeentelijke gebouwen en vastgoed

Beleidskader

- De Vastgoedlijst eigendom gemeente Losser vormt de basis voor keuzes in het aanhouden dan wel afstoten van locaties. Daarbij wordt beoordeeld of de locaties nog wel nodig zijn voor de eigen dienst of beleidsdoeleinden. Worden binnen afzienbare tijd (10 jaar) geen (ruimtelijke) ontwikkelingen verwacht dan worden deze locaties verkocht. Tot die tijd worden deze locaties tijdelijk verhuurd of in gebruik gesteld. Uiteindelijk zal al het overbodige vastgoed zijn afgestoten.
- Daarnaast is met ingang van 1 juli 2014 de Wet Markt en Overheid van kracht, waarin gedragsregels voor overheden zijn opgesteld om concurrentievervalsing tegen te gaan. Voor vastgoed geldt dat ten minste een kostprijs dekkende huur wordt doorberekend, tenzij de raad daar gemotiveerd van af wil wijken. Dit laatste zal voor het maatschappelijk vastgoed het geval zijn, terwijl voor commerciële partijen een marktconforme huurprijs blijft gelden. In de Vastgoednota gemeente Losser is dit nader uitgewerkt en vastgelegd.

Hieruit voortvloeiende financiële consequenties

De vertaling van het beleid naar de begroting vindt plaats in de Meerjarenonderhoudsplanung gebouwen (MOP). Bovengenoemde Vastgoednota heeft gevolgen voor de mate van onderhoud van de verschillende panden en daarmee het benodigd budget voor het MOP in de toekomst. Er is een verduurzamingslag gemaakt voor de panden die wij willen aanhouden voor eigen dienst en maatschappelijke doeleinden. Van deze panden zal bekeken worden wat de mogelijkheden zijn voor eigen energie opwek op daken en het aardgasloos (ready) maken. Het benodigd budget voor het MOP is geïnteriseerd. Er is gebruik gemaakt van een landelijk geaccepteerde methodiek in conditiemeting (Rgd-BOEI richtlijn Rijksgebouwendienst). Panden die behouden worden hebben tenminste een redelijk niveau van onderhoud nodig om kapitaalvernietiging tegen te gaan. Voor een redelijk niveau van onderhoud wordt voor deze panden tenminste een conditiescore: 3 conform de Rgd-BOEI (richtlijn Rijksgebouwendienst) aangehouden.

Het MOP is opgenomen in de exploitatiebegroting. Investerings in gebouwen lopen separaat via "nieuw beleid" in de voorjaarsnota en Begroting.

Afval

Onder het product afval vallen de boven- en ondergrondse containers voor de inzameling van restafval, PMD, textiel en glas.

Beleidskader

De boven- en ondergrondse containers voor de afvalinzameling maken (nog) geen deel uit van de Nota Kapitaalgoederen. Inmiddels staan er verspreid over de gemeente ongeveer tachtig containers. De containers zijn eigendom van de gemeente Losser. Het beheer en onderhoud voert Twente Milieu uit. Gemiddeld hanteren wij een levensduur van 15 jaar. Er is geen vervangingsplan. Containers worden incidenteel vervangen wanneer reparatie niet meer zinvol is.

Hieruit voortvloeiende financiële consequenties

De kosten voor het beheer en onderhoud van de containers zijn opgenomen in de DVO met Twente Milieu. Vervangingen dekken wij uit de voorziening vervanging. Jaarlijks doteren we € 35.000 in deze voorziening.

Vertaling naar de begroting

De kosten voor vervanging, beheer en onderhoud dekken wij uit de afvalstoffenheffing.

3.4. Financiering

Treasurybeleid

De Wet Financiering Decentrale Overheden (Wet fido) geeft de kaders aan waarbinnen decentrale overheden de treasuryactiviteiten moeten uitvoeren. Het doel hiervan is de bevordering van een gezonde financiering, het bijdragen aan het behouden van de goede kredietwaardigheid en handhaving van de positie van decentrale overheden op de kapitaalmarkt. Een belangrijke eis uit de Wet fido is dat de uitvoering van de treasuryfunctie uitsluitend de publieke taak dient en dat het beheer prudent (verstandig) dient te zijn.

Op 6 juli 2021 is het Treasurystatuut 2021 vastgesteld door de raad. Hierin is het beleidskader voor Losser over treasury opgenomen. In het statuut is de geldende wetgeving vertaald naar de gemeente. Zo is vastgelegd hoe de financiële risico's, zoals het renterisico (van vaste en vlottende schuld), het kredietrisico, het liquiditeitsrisico en koersrisico, worden geminimaliseerd. En wordt de verdeling van taken en bevoegdheden vastgelegd. Ook is de verantwoordingsrelatie wat betreft het treasurybeleid tussen de gemeenten Losser en Enschede vastgelegd.

Renterisicobeheer

Het renterisico wordt beperkt doordat de gemeente zeer terughoudend is in het vertrekken van leningen en garanties. De gemeente Losser heeft geen leningen verstrekt, behalve startersleningen. De uitvoering hiervan is ondergebracht bij het Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Nederlandse Gemeenten. Ook worden door de gemeente leningen verstrekt vanuit het Energiefonds Losser, om zo lokale initiatieven te stimuleren die bijdragen aan het energieneutraal maken van Losser.

Zie paragraaf 4.3 voor de specificatie van de gewaarborgde leningen. De uitstaande (nog twee) garanties op geldleningen stammen uit de jaren 90 van de vorige eeuw. Bij deze garanties zijn geen zekerheden verkregen. De risico's die hieruit voortvloeien zijn opgenomen in het weerstandsvermogen (zie top 10 met risico's in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing).

Losser neemt een achtervangpositie in bij het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW) voor verstrekte leningen aan corporaties. De risico's hiervan zijn tot op heden ingeschat op nihil. Het WSW bezit namelijk de hoogste classificering van kredietwaardigheid (de zogenaamde AAA-rating) waardoor aanspraak op de verstrekte achtervang niet zal voorkomen. De grotere achtervangpositie heeft derhalve geen (financieel) effect op de begroting.

Ook staat Losser in de achtervang voor het Waarborgfonds Eigen Woningen (WEW) die de Nationale Hypotheek Garantie (NHG) verstrekt aan particulieren. Vanaf 1 januari 2011 staat het rijk voor 100% van NHG garant. De uitstaande achtervang bedraagt 50% van de verstrekte NHG tot die datum en de omvang daalt jaarlijks door de gedane aflossingen.

Omslagrente

In de onderstaande tabel is de berekening van de omslagrente conform de voorschriften vanuit het BBV terug te vinden:

Omschrijving	2024
Externe rentelasten korte en lange financiering	426.793
Externe rentebaten (o.a. rente personeelshypotheke)	-35.527
Totaal door te rekenen externe rente	391.266
Rente aan grondexploitaties	-38.062

Rente projectfinanciering (Kulturhus)	-24.166
Saldo toe te rekenen externe rente	329.038
Rente over eigen vermogen	0
Rente over voorzieningen	0
Toe te rekenen rente	329.038
Toegerekende rente aan boekwaarden	335.606
Renteresultaat rente	6.568
Boekwaarde cf. geprognosticeerde balans	93.223.959
Omslagrente - niet afgerond	0,36%

De omslagrente komt onafgerond uit op 0,36%. Conform de BBV-regelgeving mag deze binnen een marge van 0,5% worden afgerond. De omslagrente voor 2024 wordt afgerond naar 0,4%.

De rente voor Bouwgronden in Exploitatie bedraagt 0,91% voor 2024. Deze rente is hoger dan de omslagrente, doordat hiervoor een andere rekenmethode van toepassing is. Bij deze renteverrekening is altijd sprake van een nacalculatie in de gemeenterekening op basis van de werkelijke rente.

Renteresultaat

Het begrote renteresultaat voor 2024 blijft positief en komt uit op bijna € 7.000. De rentepercentages voor zowel kort als langlopende leningen zijn in 2023 fors gestegen. De verwachting voor de rente voor 2024 ligt daarom ook hoger dan vorig jaar. Vanuit behoedzaamheidsoverwegingen gaan we in de jaren daarna uit van een langzaam oplopende rente. Naar verwachting is echter minder financiering nodig dan eerder was begroot, waardoor het renteresultaat niet verslechtert.

Kasgeldlimiet

Voor het beperken van de renterisico's is in de Wet fido ook een norm voor de kortlopende schulden opgenomen, de kasgeldlimiet. De kasgeldlimiet is het bedrag dat de gemeente als gemiddelde netto vlottende schuld (vlottende schulden -/- vlottende middelen) maximaal mag hebben. De kasgeldlimiet bedraagt voor de komende jaren:

Berekening kasgeldlimiet (x € 1.000)		2024	2025	2026	2027
1.	Begrotingstotaal (grondslag van berekening kasgeldlimiet)	73.895	73.011	73.222	73.482
2.	Vastgesteld percentage	0,085	0,085	0,085	0,085
3.	Kasgeldlimiet (1.x 2.)	6.281	6.206	6.224	6.246

De korte rente is momenteel vrijwel gelijk aan de rente voor nieuwe langlopende leningen. Er wordt dus niet zonder meer gebruik gemaakt van de maximale beschikbare ruimte. Normaliter is de korte rente immers lager dan de lange rente. De financiering wordt dusdanig aantrokken zodat de rentelasten worden geminimaliseerd.

Renterisiconorm

In de Wet fido is bepaald dat de gemeente binnen de renterisiconorm moet blijven. Het uitgangspunt van de renterisiconorm is het beheersen van de renterisico's op de langlopende schulden (schulden met een looptijd van één jaar of langer). Dit gebeurt door het aanbrengen van spreiding in de looptijden van de leningen. Hiermee wordt voorkomen dat een groot deel van de leningen tegelijk opnieuw moet worden afgesloten, met het risico van snel oplopende rentelasten.

De renterisiconorm beoogt in de kern dat de jaarlijkse aflossingen en renteherzieningen in totaal niet meer dan 20% van de totale begroting van baten en lasten mogen bedragen. Uit de onderstaande tabel blijkt dat de gemeente Losser in de komende jaren de norm niet zal overschrijden:

Berekening renterisiconorm (x € 1.000)		2024	2025	2026	2027
1.	Begrotingstotaal	73.895	73.011	73.222	73.482
2.	Vastgesteld percentage	0,2	0,2	0,2	0,2
3.	Renterisiconorm (1. x 2.)	14.779	14.602	14.644	14.696
4.	Aflossingen	4.137	4.658	5.078	5.235
5.	Ruimte onder renterisiconorm (3. - 4.)	10.642	9.944	9.567	9.461

Beleidsvoornemens treasuryfunctie

In 2024 gaat de treasuryfunctie zich bezig houden met onder andere:

- Vanuit de doelstelling om de rentelasten te minimaliseren dan wel de rentebaten te maximaliseren, zal de monitoring van de saldi in rekening-courant worden verscherpt. Ondertussen is sprake van een flink gestegen rente voor een negatieve bankstand. Daarentegen wordt over het saldo van het schatkistbankieren door het ministerie van Financiën een rente vergoed die hoger is dan de creditrente bij de bank.
- De rente voor langlopende leningen is flink gestegen vanaf eind 2022. Daarom is het minimaliseren van het aantrekken van nieuwe leningen van belang om de rentelasten te beperken. Hiervoor is nog beter inzicht nodig in de verwachte uitgaven en dan met name die voor de investeringen

Limieten 2024

In de treasuryparagraaf worden jaarlijks de limieten voor het opnemen van kredieten in rekening-courant, het uitzetten van tijdelijk overtollige geldmiddelen en het aantrekken van langlopende geldleningen vastgesteld. De raad stelt hiermee de grenzen vast waarbinnen het college in 2024 kan financieren.

De limieten voor 2024 zijn:

- Limiet opnemen krediet in rekening-courant bedraagt 110% van de kasgeldlimiet (€ 6.281.000 voor 2024). De limiet is derhalve € 6,91 miljoen. Deze limiet geeft aan hoeveel maximaal kortlopend gefinancierd kan worden. De wet fido geeft ruimte om deze limiet twee kwartalen achtereen te overschrijden. Op het moment dat de rente voor 'kort' geld lager is dan van 'lang' geld, kan hier gebruik van worden gemaakt.
- Limiet voor uitzetten tijdelijk overtollige middelen bedraagt € 554.000 voor het jaar 2024. Deze limiet is gelijk aan het zogenaamde drempelbedrag dat geldt vanuit het verplichte schatkistbankieren. Het drempelbedrag is 0,75% van het begrotingstotaal. Dat is in 2024 € 73,9 mln. De gemeente mag tot maximaal de limiet overtollige middelen uitzetten. De resterende overtollige middelen dienen verplicht bij de schatkist te worden ondergebracht. Het is overigens niet waarschijnlijk dat er overtollige middelen zijn om uit te zetten.
- De limiet voor het aantrekken van langlopende leningen wordt voor 2024 vastgesteld op € 5 miljoen. Hiermee kan de ingeschatte financieringsbehoefte voor 2024 worden ingevuld en is het mogelijk om eventueel vroegtijdig financieringen af te sluiten voor de komende jaren, indien de renteontwikkeling hiertoe aanleiding geeft.

3.5. Bedrijfsvoering

Algemeen

We organiseren onze bedrijfsvoeringstaken integraal en in samenwerking: effectiviteit, efficiency en uitvoerbaarheid zijn hierbij leidende principes. De bedrijfsvoering disciplines zijn kaderstellend, adviserend en ondersteunend en steeds meer leverancier van digitale diensten aan inwoners. Met elkaar streven we naar de beste dienstverlening voor onze inwoners en ondernemers: uiteraard gerelateerd aan de beschikbare middelen en capaciteit. Evenals bij andere onderdelen, kent ook bedrijfsvoering uitdagingen op het gebied van personele bezetting. Niet enkel door de grote uitstroom als gevolg van pensionering de komende jaren en het daarbij behorende vervangingsvraagstuk, maar ook de huidige krappe arbeidsmarkt waardoor we vacatures moeilijker ingevuld krijgen.

Thema's voor 2024

Open en transparant

Inwoners mogen van ons verwachten dat wij open en transparant handelen. Dit betekent dat we telkens scherp moeten zijn of we daarvoor benodigde vaardigheden voldoende laten zien en gericht inzetten. Ondersteund door processen zoals een goede inrichting van informatiehuishouding, maar ook volgbaar in het proces met 'track and trace' waar uit de inwoner kan opmaken dat we transparant en open zijn, Tenslotte, maar niet in de laatste plaats het actief openbaar maken van documenten en uitvoering geven aan de implementatie van de Wet open overheid.

Vinden, binden en behouden van talent

Veelbetekenende ontwikkelingen zijn nog steeds de uitstroom van personeel door pensionering en de voortdurende krappe arbeidsmarkt, waardoor naast de natuurlijke uitstroom ook vaker medewerkers vertrekken naar andere werkgevers. Deze ontwikkelingen leiden tot de meerjarige uitdaging om medewerkers te binden aan en behouden voor onze organisatie en nieuwe medewerkers voor aan te trekken. In het verlengde hier van gaan we aan de slag met het programma opgedaagde personeelsstrategie.

Daarnaast hebben we te maken met een omgeving die continue in beweging is en waarbij ontwikkelingen zich snel opvolgen. Dat heeft invloed op de vaardigheden en competenties die we van medewerkers vragen. Voorbeelden van die ontwikkelingen zijn de veranderende rol van de overheid, het beroep vanuit de samenleving op betrouwbaarheid, transparantie en menselijke maat en het risico op ondermijning en daaraan gekoppelde belang van integriteit. De uitvoeringsagenda P&O geeft verder invulling aan de al opgestarte acties op dit onderwerp.

Digitalisering

In lijn met het kabinet werken we aan het verbeteren van onze (digitale) dienstverlening aan onze inwoners. Zo vergroten we de veiligheid (digitale identiteit) en onze transparantie door gebruik te maken van verplichte aanleverpunten voor digitale gegevens (bijvoorbeeld de Wet open overheid) waarvoor we een publicatieplatform moeten inrichten). Het I-beleid dat hieraan ten grondslag ligt is gericht op het samen organiseren (VNG) van een nieuw en modern IT gegevenslandschap (Common Ground) waarbij de betrouwbaarheid van onze data en processen vergroten richting inwoners en bedrijven.

De digitalisering neemt de komende jaren een grotere plek in onze organisatie- opzet en handelen. Naast de grote technische veranderingen zoals de cloud-transitie en de digitalisering van de dienstverlening, implementatie van digitaliseringswetten vergt dit aanpassingen in de wijze van organiseren. Het gaat dan bijvoorbeeld om investeren in het

versterken van samenwerking en afstemming over digitaliseringsportfolio en het oprichten/uitbouwen van datagedreven werken.

Dienstverlening

In 2024 werken we verder volgens het uitvoeringsprogramma Dienstverlening. We lichten er een aantal punten uit.

- We investeren in gastvrije en mensgerichte dienstverlening door training en coaching
- We verbeteren de (digitale) dienstverlening door continue feedback. Het dashboard registreert inmiddels feedback op de dienstverlening aan de balie, op onze vernieuwde website en in 2024 ook op onze brieven.
- We gebruiken de resultaten van het onderzoek uit 2023 om de telefonische bereikbaarheid in 2024 te verbeteren.

In 2024 richten we de dienstverlening in passend bij de hogere prognose van bezoekersaantallen voor paspoorten en ID-kaarten. Ter voorkoming van identiteitsfraude optimaliseren we onze processen en systemen en investeren we in de opleiding van onze medewerkers.

We zijn in 2023 lid geworden van Dimpact om ons verder te brengen in digitalisering en verbetering van de dienstverlening. In afstemming met de gemeente Enschede en Dimpact bepalen wij wat we gaan invoeren en in welke volgorde.

ICT, Datagedreven werken en digitale veiligheid

Gemeenten hebben te maken met veel veranderingen op het gebied van wet- en regelgeving rondom de informatievoorziening, informatieveiligheid en privacy, we zitten midden in de digitale transitie. In totaal maar liefst [13 digitaliseringswetten](#) en er komt nog meer. Taken waarvoor, met uitzondering van de Wet open overheid (Woo), de gemeenten vooralsnog niet door het rijk financieel worden gecompenseerd. Daarnaast gaan de technologische ontwikkelingen heel snel en het wordt in toenemende mate complex, samenwerken met andere organisaties en leveranciers van di technologie is noodzakelijk. Deze technologische ontwikkeling biedt kansen voor het vergroten van de publieke waarde. De overheid dient het algemeen belang en daarom moeten bestuurders dit proces vanuit publieke waarden (van efficiëntie tot privacy en controle over technologie) vormgeven en de digitalisering faciliteren.

We brengen ons Informatie- & Archiefbeheer kwalitatief op een goed niveau door het programma Bridge dit is een grote opgave door het toenemen van de digitale gegevensopslag en het onder brengen van aanvullende vormen zoals email. Dit houdt onder andere in de bestaande papieren en digitale achterstanden op te ruimen, maar vooral ook het voorkomen van nieuwe achterstanden in analoge en digitale archieven. We digitaliseren en professionaliseren processen. Het richt zich juist op de bewustwording, verantwoordelijkheid en competenties bij ons en onze collega's om hier mee om te gaan. Dit programma is de basis voor een toegankelijke informatiehuishouding en raakt alle werkvelden binnen Losser.

We borgen de informatieveiligheid en privacy in termen van beschikbaarheid, integriteit en vertrouwelijkheid aan de hand van de actueel geldende normenkaders. We voeren het strategisch informatiebeveiligingsbeleid uit en verhogen de digitale weerbaarheid door implementatie van de BIO-maatregelen (Baseline Informatiebeveiliging Overheid). Tevens vervolgen we de ingezette weg om het bewustzijn van medewerkers ten aanzien van informatieveiligheid te verhogen. Dit doen we door voortzetting van de bewustwordingscampagne 'Veilig werken. Zo doe je dat!'.

Inkoop

Als gemeente vinden wij het belangrijk dat we goed met elkaar en met de aarde omgaan. Daarom nemen wij in aanbestedingen criteria op die bijdragen aan een circulaire economie.

Juridische zaken

Voor alle werkzaamheden rondom onze verzekeringsportefeuille loopt in Enschede een lean-traject. Onze diensten in verband met verzekeringen worden hiermee ook slimmer en efficiënter ingericht.

Personeel & organisatie

In 2024 geven we verder vorm aan het programma opgavegerichte personeelsstrategie, waarbij we ons focussen op het aantrekken van nieuwe medewerkers en het binden en behouden van onze huidige medewerkers. Door de krapte op de arbeidsmarkt blijft het vinden en vasthouden van talentvolle medewerkers een uitdaging. Een belangrijk thema in programma opgavegerichte personeelsstrategie is dan ook werving en selectie en arbeidsmarktcommunicatie, waardoor we onze wervingskracht vergroten. Voor nieuwe medewerkers zorgen we voor een goede onboarding, zodat medewerkers zich snel thuis voelen. Verder zetten we in op het verder uitwerken van beleid instrumenten om medewerkers duurzaam inzetbaar en vitaal te houden. Het doel is om werknemers vanaf de start van de loopbaan, tot aan het pensioen, werk te laten verrichten waarbij zij zowel fysiek als mentaal gezond en inzetbaar blijven.

Vanuit onze HR visie staan medewerkers centraal. We zorgen voor een werkomgeving waar medewerkers het beste uit zichzelf kunnen halen en daarmee waarde toevoegen. Dat vraagt om een mensgerichte stijl van leidinggeven. Daarom zetten we in op de doorontwikkeling van het dienend en coachend leiderschap. Daarvoor richten we een leiderschapsontwikkelprogramma in.

Om zicht te houden op de huidige personeelsbezetting en de behoefte aan personeel in de toekomst, gaan we aan de slag met strategische personeelsplanning. Daarbij kijken we vanuit het hier en nu naar toekomstige ontwikkelingen en wat dit op gebied van personele inzet van ons vraagt.

Communicatie

Op basis van de communicatievisie en het coalitieakkoord zetten we de werkzaamheden in 2024 voort. Daarbij hebben we doorlopend aandacht voor het communicatief vaardiger maken van de organisatie.

De vier communicatielijnen zijn:

- Optimale informatievoorziening
- Dialoog en participatie
- 'Wie maijt der ween, loat dat heurn en zeen'
- 'Buiten winnen is binnen beginnen'.

Communiceren met focus

In 2023 is een evaluatieonderzoek gedaan naar de communicatiefunctie. De drie belangrijkste conclusies:

- De basis van communicatie is goed op orde
- Er is behoefte aan meer strategische communicatie
- Er is behoefte aan meer focus in de communicatie

In 2024 gaan we aan de slag met de uitkomsten van deze evaluatie. Op basis van de methode 'communiceren met focus' gaan we communicatieprioriteiten stellen. Hiermee

creëren we meer ruimte voor strategische advisering en brengen we focus aan in de communicatie. Deze methode sluit goed aan bij het opgavegericht werken.

Goede en tijdige communicatie over de Losserse projecten is essentieel. Daarvoor maken wij tot op heden gebruik van tijdelijke ondersteuning vanuit de gemeente Enschede. Financiële dekking hiervan loopt via de projectbudgetten. Voor het waarborgen van de kwaliteit nu en op termijn, is de inhuur structureel gemaakt. De dekking (de projectbudgetten) is ongewijzigd. Om die reden is er geen resultaat-effect.

3.6 Paragraaf Verbonden Partijen

Inleiding

Vanwege de bestuurlijke, beleidsmatige en/of financiële belangen en mogelijke risico's is het gewenst dat in de begroting aandacht wordt besteed aan derde-rechtspersonen, waarmee de gemeente een band heeft. Voor deze begrotingsparagraaf ligt het criterium daarvoor bij de vraag of de gemeente bij deze partijen een bestuurlijk en financieel belang heeft. Het gaat dan concreet om deelnemingen (vennootschappen), gemeenschappelijke regelingen, stichtingen en verenigingen. Onder bestuurlijk belang wordt in dit verband verstaan: het hebben van een zetel in het bestuur of het hebben van stemrecht. Met financieel belang wordt bedoeld dat de gemeente middelen ter beschikking heeft gesteld die achtergesteld zijn in geval van faillissement van de verbonden partij en/of dat financiële problemen bij de verbonden partij verhaald kunnen worden op de gemeente.

Beheer verbonden partijen

In het Beleidskader verbonden partijen dat op 9 april 2019 door de raad is vastgesteld, is verder ingegaan op de rol van de raad met betrekking tot verbonden partijen. Daardoor kan de raad invulling geven aan de toezichthoudende rol. De gemeente houdt de uiteindelijke verantwoordelijkheid voor het realiseren van de beoogde doelstellingen. Kernvragen zijn of de doelstellingen van de verbonden partijen nog steeds overeenstemmen met die van de gemeente en of de doelstellingen van de gemeente via de verbonden partijen gerealiseerd worden. Het tweede belang betreft het budgettaire beslag en de financiële risico's die de gemeente met de verbonden partijen kan lopen en de daaruit voortvloeiende budgettaire gevolgen. De gemeente moet steeds de afweging maken, welke aanpak de beste garantie biedt dat de taak wordt uitgevoerd op een manier zoals de gemeente dat voor ogen staat. De gemeente moet ook afwegen op welke manier de gemeente voldoende inhoudelijk en financieel toezicht heeft binnen de uitvoering van een taak. Voor 2023 is een actualisering van dit Beleidskader verbonden partijen voorzien.

Wijzigingen en actualiteiten verbonden partijen

Wijziging Wet gemeenschappelijke regelingen

Op 1 juli 2022 is een wijziging van de Wet gemeenschappelijke regeling in werking getreden. De wijziging beoogt de democratische legitimatie van gemeenschappelijke regelingen te versterken. Hiertoe geeft de wet nieuwe instrumenten:

1. Versterken van de positie van gemeenteraden bij besluitvorming gemeenschappelijke regelingen door verruiming mogelijkheden zienswijzen, introductie gemeenschappelijke adviescommissie (facultatief), verplichte afspraken over participatie (keuze om geen participatie toe te passen), actieve informatieplicht en de introductie van een vergoeding voor lidmaatschap gemeenschappelijke adviescommissies en adviseurs.
2. Aanvullende controle-instrumenten voor gemeenteraden door de introductie van een gemeenschappelijk onderzoeksrecht en verduidelijking van de onderzoeksbevoegdheid lokale rekenkamers richting bestuur gemeenschappelijke regeling.
3. Verbeteren van de positie van gemeenteraden met betrekking tot het functioneren van de regeling door verplichte afspraken over evaluatie, aanscherping afspraken uittreding en een betere aansluiting begrotingscyclus gemeenschappelijke regeling op gemeentelijke cyclus.

De uitvoering van de wet op gemeentelijk niveau moet binnen twee jaar zijn afgerond en wordt op Twentse schaal in samenwerking tussen gemeenten en gemeenschappelijke regelingen opgepakt. In het voorjaar van 2024 vindt de definitieve besluitvorming over de gewijzigde teksten van de gemeenschappelijke regelingen plaats.

Verbonden partijen

Tabel: Algemeen bestuurlijke belangen en risico's per verbonden partij.

Naam en vestigingsplaats	Bestuurlijk belang	Financieel belang	Risico's en kansen
Samen Twente (Enschede)	Alle betrokken gemeenten zijn vanaf 8 juli 2021 met één lid vanuit het college vertegenwoordigd in het algemeen bestuur. Dit lid heeft ook een plaatsvervanger. De gemeente Losser wordt in het algemeen bestuur vertegenwoordigd door wethouder Oosterbroek, met wethouder Van Essen als plaatsvervangend lid.	In de begroting van Samen Twente wordt het geraamde bedrag van de gemeente opgenomen en in de jaarrekening wordt het werkelijk verschuldigde bedrag van de gemeente vastgesteld. De bijdrage is afhankelijk van het aantal inwoners. De verwachte gemeentelijke bijdrage voor 2024 is € 1.354.303.	De uitgaven van Samen Twente moeten in de pas blijven lopen met de gemeentelijke financiële mogelijkheden
GR Recreatieschap Twente (Enschede)	De GR Recreatieschap is per 1 januari 2022 gestart. De betrokken gemeenten zijn in het bestuur vertegenwoordigd met één lid. De gemeente Losser wordt vertegenwoordigd door wethouder Nordkamp, met wethouder Oosterbroek als plaatsvervanger.	De gemeentelijke bijdrage aan het Recreatieschap Twente voor 2024 bedraagt €143.858.	Een nieuwe visie op en investeringen in de recreatieparken kan leiden tot een hogere gemeentelijke bijdrage.
Bestuursovereenkomst Sociaal Economische Structuurversterking	Deze bestuursovereenkomst beschrijft de samenwerking tussen de Twentse gemeenten voor het versterken en verbreden en het uitzetten van een gezamenlijke koers van en voor de sociaal economische structuur van Twente. In het bestuurlijk overleg wordt gezamenlijk de inbreng in het bestuur van de Stichting Twenteboard voorbereid, afgestemd en teruggekoppeld. Daarnaast wordt overleg gevoerd en afgestemd over het lobbyen van de gemeenten bij provincie, Rijk, de Europese Unie en andere (semi)overheden en haar organisaties ten behoeve van de sociaal economische structuurversterking en andere door het bestuurlijk overleg gekozen onderwerpen. De gemeente Losser wordt in de dit overleg vertegenwoordigd door wethouder Nordkamp, met wethouder Oosterbroek als vervanger.	De bijdrage van 2023 was € 9,27 per inwoner en wordt voor 2024 geïndexeerd vastgesteld. Bedrag is nog niet bekend.	

Naam en vestigingsplaats	Bestuurlijk belang	Financieel belang	Risico's en kansen
Stadsbank Oost Nederland (Enschede)	Elke gemeente wordt in het algemeen bestuur vertegenwoordigd door een door het college van burgemeester en wethouders aan te wijzen vertegenwoordiger. Het dagelijks bestuur bestaat uit 8 leden, waarin in ieder geval zitting hebben de AB-leden uit de gemeenten Almelo, Hengelo en Enschede. De voorzitter wordt door het AB uit zijn midden aangewezen. De gemeente Losser wordt in het Algemeen bestuur vertegenwoordigd door wethouder Nordkamp. Wethouder Oosterbroek is plaatsvervanger. Elk lid heeft in de vergadering van het algemeen bestuur één stem.	De gemeente Losser is afnemer van producten schuldhelpverlening van de gemeenschappelijke regeling voor een bedrag van € 188.819 (inclusief additionele dienstverlening).	De gemeente is verantwoordelijk voor integrale schuldhelpverlening, waarbij zowel aandacht is voor preventie, vroeg signalering en nazorg. Vanaf 2024 vindt een de invoering van de herijking van het bekostigingsmodel plaats. Dit geeft herveeeffecten tussen gemeenten.
Crematoria Twente (Enschede)	OLCT is een collegeregelings. Er is een algemeen bestuur waarin alle betrokken gemeenten met elk een lid - benoemd door het college van een deelnemende gemeente uit zijn midden. Het dagelijks bestuur bestaat uit vijf leden, die door het AB uit zijn midden worden benoemd met dien verstande dat drie van de vijf zetels worden ingenomen door leden van de deelnemende gemeenten, waarvan het inwoneraantal op 1 januari van het jaar waarin de keuze plaats vindt, minder is dan 40.000. De gemeente Losser wordt in het algemeen bestuur vertegenwoordigd door wethouder Oosterbroek. Wethouder Van Essen is plaatsvervanger. Wethouder Oosterbroek heeft ook zitting in het dagelijks bestuur.	Crematoria Twente / Oost Nederland B.V. keert jaarlijks dividend uit aan OLCT, die het dividend aan de deelnemende gemeenten uitkeert naar rato van het aantal crematies van ingezetenen. Voor 2024 is in de begroting, conform het bestaande dividendbeleid, een winstuitkering van 375.000 (totaal) opgenomen, maar dat is wederom afhankelijk van de resultaten van het bedrijf. Een nieuw dividendbeleid is vastgesteld.	De risico's voor Crematoria Twente zijn voornamelijk financieel. Door de investeringen voortvloeiend uit de toekomststrategie heeft de winst onder druk gestaan. Echter de resultaten hebben zich hersteld.

Naam en vestigingsplaats	Bestuurlijk belang	Financieel belang	Risico's en kansen
Veiligheidsregio Twente (Enschede)	De Veiligheidsregio Twente is een rechtspersoonlijkheid bezittend openbaar lichaam, bestaande uit een algemeen bestuur, waarin elke gemeente is vertegenwoordigd door de burgemeester en een dagelijks bestuur bestaande uit vijf leden. Besluitvorming in het algemeen bestuur vindt plaats bij gewone meerderheid. Echter bij de vaststelling van de begroting en rekening beschikt het lid over het aantal stemmen dat wordt bepaald door het aantal inwoners. De burgemeester wordt in het algemeen bestuur vervangen door de locoburgemeester.	De aangesloten gemeenten betalen voor 2023 hun verplichte bijdrage naar een door het algemeen bestuur vastgestelde systematiek. De bijdrage van Losser voor 2024 bedraagt € 1.819.938.	De bijdrage van de gemeente is afhankelijk van het behaalde resultaat van de VRT. Dit kan van invloed zijn op de gemeentelijke bijdrage.
Omgevingsdienst Twente (Almelo)	Wethouder Van Essen maakt deel uit van het algemeen bestuur met als plaatsvervanger wethouder Oosterbroek.	De Losserse bijdrage voor het jaar 2023 bedraagt €580.000,-.	De bijdrage wordt vanaf 2024 gebaseerd op het verwachte aantal af te nemen uren. voor Losser pakt dit gunstig uit.
Gemeentelijk Belastingkantoor Twente (Hengelo)	Wethouder Oosterbroek maakt deel uit van het algemeen bestuur. Haar plaatsvervanger is wethouder Van Essen. De stemverhouding in het algemeen bestuur is verdeeld naar rato van het aantal deelnemers. Iedere deelnemer met meer dan 100.000 inwoners heeft zes stemmen, met meer dan 50.000 inwoners vier stemmen en met minder dan 50.000 inwoners twee stemmen.	De gemeentelijke bijdrage wordt bepaald aan de hand van tariefdifferentiatie. Bij tariefdifferentiatie worden tarieven per verdeelsleutel vastgesteld en de deelnemende gemeente betaalt naar rato voor het aantal "verdeelsleutels" dat is afgenomen. Verschuivingen in aantallen of wijzigingen in het tarief van een verdeelsleutel ten opzichte van voorgaand jaar kunnen er in resulteren dat de onderlinge verhoudingen tussen gemeentelijke bijdragen veranderen.	Het GBT voert drie keer per jaar een risico-inventarisatie uit, waarbij alle risico's worden benoemd. Eventuele calamiteiten kunnen van invloed zijn op de bijdragen van de verschillende deelnemers. De Losserse bijdrage voor 2024 is € 583.000.
Vennootschappen en corporaties			
Bank Nederlandse Gemeenten (Den Haag)	Het aandeel van de gemeente Losser bedraagt 0,03%.	De gemeente bezit 17.550 aandelen à € 2,50. De dividendopbrengst in 2022 bedroeg € 40.014.	De gemeente loopt het risico minder inkomsten te ontvangen door teruglopende dividendopbrengsten.
Enexis Holding N.V. (Den Bosch)	Het aandeel van de gemeente Losser bedraagt 0,014%. In 2016 is een deel van de aandelen verkocht.	De gemeente Losser bezit 21.310 aandelen, waar jaarlijks dividend over wordt uitgekeerd. Het dividend over 2022 was € 12.029.	De gemeente loopt het risico minder inkomsten te ontvangen door teruglopende dividendopbrengsten.

Naam en vestigingsplaats	Bestuurlijk belang	Financieel belang	Risico's en kansen
Twente Milieu (Enschede)	De gemeente heeft een zeggenschap heeft van 5,3% in NV Twente Milieu. De directeuren en commissarissen worden benoemd, geschorst en ontslagen door de algemene vergadering van aandeelhouders. Twente Milieu heeft haar strategie vastgelegd in het 'Strategie 2020-2023 Twente Milieu'. Voor de periode 2024-2027 wordt een nieuwe meerjarenstrategie door de aandeelhouders vastgesteld.	De gemeente Losser bezit 5,3% van de aandelen. Twente Milieu keert geen dividend uit. Bij een positief jaarresultaat en een solvabiliteit van 25% wordt het dividend verrekend in de kostprijs van het product of de geleverde dienst.	De gemeente loopt het risico minder inkomsten te ontvangen door teruglopende dividendopbrengsten.
Twence (Hengelo)	Losser heeft 3,48 % van de gewone aandelen van Twence. Vanwege de sterk inhoudelijke inbreng wordt de gemeente Losser in de Algemene vergadering van aandeelhouders vertegenwoordigd door de vakinhoudelijke wethouder. Twence heeft haar strategie vastgelegd in het 'Strategische beleidsplan Twence 2020-2023'. Een nieuw Strategisch Beleidsplan voor de periode 2024-2027 is in voorbereiding.	Losser heeft 29.607 aandelen à € 1 in bezit. Er wordt een dividenduitkering en een borgstellingsprovisie ontvangen.	De gemeente loopt het risico minder inkomsten te ontvangen door teruglopende dividendopbrengsten.
Wadinko (Zwolle)	Het aandeel van de gemeente Losser in de onderneming bedraagt 2,3%	De gemeente Losser bezit 55 aandelen van de in totaal 2.389 aandelen. In 2015 is besloten om € 500 per aandeel uit te keren. In 2023 is weer regulier dividend en een extra interim-dividend ontvangen. Voor Losser een bedrag van € 103.599.	De gemeente loopt het risico minder inkomsten te ontvangen door teruglopende dividendopbrengsten.
Publiek Belang Elektriciteitsproductie ('s-Hertogenbosch)	Het aandeel van de gemeente Losser bedraagt 0,02%	Losser bezit 0,02% van de waarde.	De verwachting is dat deze vennootschap op korte termijn kan worden ontbonden.
CSV Amsterdam ('s-Hertogenbosch)	Het aandeel van de gemeente Losser bedraagt 0,02%.	Losser bezit 0,02% van de waarde.	CSV zal voorlopig nog voortbestaan om op eigen kosten en risico namens Deponie Zuid B.V. (vennootschap onder Attero Holding B.V.), in overleg met de aandeelhouderscommissie, het bezwaar en/of beroep te voeren tegen de Belastingdienst ten aanzien van de naheffingsaanslag afvalstoffenbel.

Naam en vestigingsplaats	Bestuurlijk belang	Financieel belang	Risico's en kansen
Energiecorporatie Noord-Oost Twente (Denekamp)	De deelnemende gemeenten (Dinkelland, Tubbergen en Losser) en de deelnemende lokale energie initiatieven (LEI's) hebben allebei 1 stem in de Algemene Ledenvergadering. De gemeente Losser wordt in de ALV vertegenwoordigd door wethouder Oosterbroek. Wethouder Van Essen maakt deel uit van het bestuur		
Dimpact (Enschede)	Dimpact is een coöperatieve vereniging met veertig deelnemers (gemeenten), gericht op het verbeteren en moderniseren van publieke dienstverlening aan inwoners en bedrijven. De gemeenten wordt in de ledenvergadering vertegenwoordigd door wethouder Oosterbroek.		
Overige verbonden partijen (bestuursvereenkomst)			
Euregio (Enschede-Gronau)	De Euregio is een samenwerkingsverband van 129 Nederlandse en Duitse gemeenten, steden en (Land)Kreise. De Euregio heeft een Algemeen Bestuur, een Euregioraad en een dagelijks bestuur. Losser heeft twee vertegenwoordigers in het Algemeen Bestuur (mevrouw Tiethoff, raadslid, en de burgemeester) en één vertegenwoordiger in de Euregioraad (mevrouw Tiethoff).	De gemeente Losser betaalt vanaf 1 januari 2016 een lidmaatschapsbijdrage van €0,29 per inwoner.	

Tabel: Financiële kengetallen per verbonden partij

Naam en vestigingsplaats	Eigen vermogen begin 2024	Eigen vermogen eind 2024	Vreemd vermogen begin 2024	Vreemd vermogen eind 2024	Verwacht jaarresultaat 2024
Samen Twente (Enschede)	€ 4,774 miljoen	€ 4,729 miljoen	€ 15,990 miljoen	€ 13,805 miljoen	52,821
GR Recreatieschap (Enschede)	€ 870.835	€ 870.835	€ 3,471 miljoen	€ 3,645 miljoen	nihil
Bestuursvereenkomst Sociaal Economische Structuurversterking (Enschede)	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.
Stadsbank Oost Nederland (Enschede)	€ 1,290 miljoen	€ 1,290 miljoen	€ 14,588 miljoen	€ 5,766 miljoen	€ 0
Crematoria Twente (Enschede)	€ 1,611 miljoen	1,611 miljoen	nihil	nihil	€ 360.105
Veiligheidsregio Twente (Enschede)	€ 465.000 euro	€ 55.000	€ 64,142 miljoen	€ 77,412 miljoen	nihil
Omgevingsdienst Twente (Almelo)	€ 1,089 miljoen	€ 1,089 miljoen	€ 536.000	€ 536.000	nihil
Gemeentelijk Belastingkantoor Twente (Hengelo)	€ 668.000	€ 692.000	€ 7,528 miljoen	€ 7,576 miljoen	nihil

Vennootschappen en corporaties					
Bank Nederlandse Gemeenten (Den Haag) Cijfers over 2022	5.062 miljoen	4.615 miljoen	143.995 miljoen	107.459 milj.	300 miljoen
Enexis Holding N.V. (Den Bosch)	€ 5.441 milj. (per 31-12-2022)	€ 5.263 milj (01-07-2023)	€ 4.907 milj. (31-12-2022)	€ 5.113 milj. (01-07-2023)	€ 15 milj. (01-07-2023)
Twente Milieu (Enschede)	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.
Twence (Hengelo)	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.
Wadinko (Zwolle)	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.
Publiek Belang Electriciteitsproductie ('s-Hertogenbosch)	€ 1.480.014 (per 31-12-22)	€ 0 (per 31-12-23)	€ 9914 (per 31-12-22)	€ 0 (per 31-12-23)	€ -75.000 (per 31-12-23)
CSV Amsterdam ('s-Hertogenbosch)	€ 110.000	€ 0	€ 0	€ 0	- € 100.000
Energiecorporatie Noord-Oost Twente	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.
Dimpact	€ 2,664 milj.	€ 2,747 milj.	-	-	€ 1.053 negatief
Overige verbonden partijen (bestuursovereenkomst)					
Euregio (Enschede-Gronau)	€ 2,560 miljoen	€ 2,521 miljoen	-	-	€ 218.241 (2021)

Risico-inventarisatie

De gemeente Losser heeft zich in 2022 aangesloten bij Naris, een programma waarmee de risico's van de verschillende verbonden partijen kunnen worden geïnventariseerd. De gemeente Losser werkt daarin samen met de gemeenten Enschede, Hengelo, Almelo, Tubbergen en Dinkelland.

Naam verbonden partij	Score Naris	Risicoscore	Financieel belang	Totaal risico
Veiligheidsregio Twente	26,18	Hoog	Hoog	Hoog
Bestuurlijk overleg SES/TB	26,86	Hoog	Hoog	Hoog
Samen Twente	25,03	Midden	Hoog	Hoog
Twence	19	Laag	Hoog	Midden
Stadsbank Oost Nederland	23,52	Midden	Midden	Midden
OLCT	23,12	Midden	Laag	Midden
Recreatieschap	27,48	Hoog	Laag	Midden
GBTwente	20,58	Laag	Gemiddeld	Midden
Omgevingsdienst Twente	26,42	Midden	Gemiddeld	Midden
Twente Milieu	18,86	Laag	Midden	Midden
Wadinko	26,86	Midden	Laag	Laag
Euregio	25,39	Midden	Laag	Laag
Enexis	19,5	Laag	Laag	Laag
Bank Nederlandse Gemeenten	21,06	Laag	Laag	Laag

PBE	Buiten beschouwing
CSV	Buiten beschouwing

Een hoge risicoscore leidt tot meer aandacht voor de betreffende verbonden partij, door het volgen van de financiële en inhoudelijke ontwikkelingen (begroting, rekening en bestuursrapportage) en eventueel waar nodig het vaststellen van een specifiek toezichtarrangement. Dit lijkt voor 2024 niet aan de orde. Mocht een dergelijk geval zich voordoen, dan zal het college de raad daar actief over informeren.

3.7 Grondbeleid

Inleiding

Deze paragraaf schetst de kaders en uitgangspunten van het grondbeleid van de gemeente Losser.

Doel en uitgangspunten grondbeleid

De [Nota grondbeleid](#) is in 2018 geactualiseerd en biedt het beleidskader voor het grondbeleid. In de Financiële Verordening 2018 is vastgelegd dat de Nota Grondbeleid iedere vier jaar wordt herzien. Vanwege de invoering van de Omgevingswet per 1 januari 2024 is de herziening van de Nota Grondbeleid met een jaar doorgeschoven. Ook om de noodzakelijke aanpassingen die uit deze wet voortkomen in de Nota te kunnen verwerken. Hierbij valt te denken aan de invoering van een nieuwe regeling inzake het kostenverhaal.

Ontwikkelingen

De economie als geheel bevindt zich al enige tijd in onrustig vaarwater. Dit is toe te schrijven aan de algemene kostenstijging van de sector en de risico's voor de economie als geheel. De toegenomen onzekerheden zijn reeds gekwantificeerd in de risicoanalyses. In paragraaf 3.2 *Weerstandsvermogen en Risicobeheersing* lichten we het effect op de vereiste weerstandscapaciteit toe.

Actuele vermogenspositie grondexploitatie

Jaarlijks herzien we de grondexploitatie met als vertrekpunt de boekwaarde (saldo van inkomsten en uitgaven). Gerealiseerde kosten en opbrengsten van het lopende jaar worden in de boekwaarde verwerkt en de prognoses bijgesteld. De vermogenspositie van de grondexploitatie bestaat uit twee componenten, te weten:

- het geïnvesteerde vermogen van de complexen per 31-12-2022 (boekwaarde);
- de prognoses van de complexen (exploitatieopzetten).

De uiteindelijk te verwachten resultaten rekenen we in het kader van de Begroting terug naar het prijspeil 31-12-2022. Dit noemen we de contante waarde van het resultaat. De contante waarde is belangrijk bij de beoordeling van de resultaatontwikkeling in de komende jaren en bij de beoordeling van de actuele vermogenspositie van de grondexploitatie.

Voor de berekening van de grondexploitatie is het noodzakelijk om parameters vast te stellen. De gehanteerde parameters zijn in de Nota van Uitgangspunten vastgesteld door het college. Voor de volledigheid vermelden we deze in onderstaande tabel.

	2023	2024	2025	2026 e.v.*
Kosten	6%**	4%	4%	2%
Opbrengsten	***	2%	2%	2%
Rente	0,89%	0,96%	1,12%	1,14%

* Beheersmaatregel ingevolge BBV: na 10 jaar (uitgaande van basisjaar 2023) worden de parameters voor de opbrengsten voorzichtigheidshalve teruggebracht naar 0% per jaar;

** Per grondexploitatie afzonderlijk beoordelen. Werkzaamheden die al zijn aanbesteed behoeven

geen indexatie;

*** Gemiddeld effect grondprijsindexatie project specifiek -1% en +3%.

In exploitatie genomen plannen (bedragen x €)

Complex	Boekwaarde 31-12-2022	Prognose eind- resultaat op einddatum	Einddatum prognose	Prognose resultaat per 31-12-2023
Saller	-1.908.233	1.153.251	31-12-2024	1.142.285
Geurmeij	1.866.695	-169.277	31-12-2028	-153.319
Wonen aan 't Dinkeldal	-841.863	-529.339	31-12-2024	-518.960
Invalsweg	253.068	-82.132	31-12-2024	-80.522
Muchte	21.046	33.426	31-12-2025	32.741
Nitertweg	170.807	35.316	31-12-2024	34.980
Oude Martinusschool	74.146	6.541	31-12-2025	6.479
Totaal	-364.334			463.685

De Saller

De 2e fase bestaat uit drie delen (2A, 2B en 2C). Fase 2A en 2B zijn nagenoeg gereed. Fase 2C is nog in ontwikkeling. Het woonrijp maken van fase 2C is in uitvoering. Bij de uitvoering volgen we het bouwtempo van de woningen. Ten opzichte van de prognose is het woonrijp maken van 2C wat vertraagd. Dit heeft verder geen gevolgen voor de looptijd van de grondexploitatie. Van de drie kavels bestemd voor particuliere uitgifte is er medio 2023 één geleverd, één gereserveerd en nog één beschikbaar. Onze contractpartner Rechtersvoort heeft medio 2023 zes van de negen kavels afgerekend.

Geurmeij

De uitgifte van fase 1 verloopt voorspoedig. De kavelij heeft als resultaat dat er zestien kavels zijn gerealiseerd, waarvan er vijftien zijn verkocht. De laatste kavel wordt aan de eerstvolgende gerechtigde aangeboden. Aansluitend gaat fase 2 dit jaar in uitgifte. Ook in fase 2 geven we de kavels via kavelij uit. De geïnteresseerden kunnen binnen enkele kaders zelf de breedte van de kavel bepalen. Dit kan zolang er maar een courante kavel overblijft. De herziene overeenkomst met bouwbedrijf Tijdhof Hobema over de bouw van rijwoningen in de Geurmeij is in de eerste helft van 2023 getekend. De eerste kavel voor de bouw van acht rijwoningen is aansluitend geleverd. Nadat de bouw van de woningen gereed is, zal aansluitend dat deel woonrijp worden gemaakt.

Wonen aan het Dinkeldal

Totaal zijn door aannemersbedrijf Haafkes en projectontwikkelaar Le Clercq dertig woningen gerealiseerd. Het woonrijp maken van de openbare ruimte is reeds aanbesteed en zal binnenkort worden gerealiseerd. Na oplevering van het woonrijp maken en het afronden van de laatste werkzaamheden kan de grondexploitatie worden afgesloten.

Invalsweg

Om de bouw van één woning naast de Invalsweg 8a te Overdinkel mogelijk te maken heeft de raad in 2019 het bestemmingsplan en de grondexploitatie vastgesteld. De verkoop van de kavel per openbare inschrijving is eerder niet doorgegaan vanwege opgelopen bouwkosten. Om de verkoopbaarheid te vergroten onderzoeken we de uitbreiding van bouw mogelijkheden. De kavel is tijdelijk uit de verkoop gehaald. De extra kosten vanwege het wijzigen van het bestemmingsplan en de verlenging van de looptijd met een jaar zijn reeds verwerkt.

Muchte

Het perceel wordt herontwikkeld ten behoeve van woningbouw in de vorm van twaalf grondgebonden woningen en een appartementencomplex met huurwoningen voor woningcorporatie Domijn. Begin 2023 is het laatste perceel aan de gemeente geleverd. Medio

2023 is de kavel bestemd voor appartementen aan Domijn verkocht en starten we met het bouwrijp maken van het terrein. Domijn start naar verwachting in het najaar 2023 met de bouw van het appartementencomplex. Aansluitend worden de kavels bestemd voor woningbouw middels een openbare inschrijvingsprocedure in de markt gezet. Nadat ook deze woningen zijn gerealiseerd wordt het terrein woonrijp gemaakt.

Nitertweg

De voormalige ijsbaan annex visvijver aan de Nitertweg 4 in Losser wordt herontwikkeld voor de uitgifte van één woningbouwkavel en een natuurgebied van bijna twee hectare. Daarnaast zal een deel van de kavel uitgegeven worden aan Stichting Staringmonument. In 2022 is het perceel bouw- en woonrijp gemaakt. In 2023 gaan de woningbouwkavel en het natuurgebied in de verkoop.

Oude Martinusschool

Het perceel aan de Enschedesestraat 21 is in het tweede kwartaal 2022 bouwrijp gemaakt voor de bouw van zeven woningen. Het bouwperceel wordt medio juli middels een openbare inschrijvingsprocedure in de markt gezet.

3.8. Openbaarheidsparagraaf Woo

Openbaarheidsparagraaf

Deze 'openbaarheidsparagraaf' is voorgeschreven door de Wet open overheid (Woo: artikel 3.5). De Woo regelt het recht van burgers op informatie van de overheid en geeft een impuls in de ontwikkeling naar een transparanter opererende gemeente, aansluitend op onder andere de hernieuwde visie op dienstverlening (2022).

Visie en streven

De doelstelling van de Wet Open Overheid (Woo) betreft het recht op informatie met als doel een transparante, controleerbare en leerbare overheid. Met name door informatie actief openbaar, vindbaar en goed toegankelijk te maken voor belanghebbenden. Actieve openbaarmaking wordt gefaseerd ingevoerd en biedt kansen, bijvoorbeeld om vooraf belangrijke dossiers open te stellen en herstelwerk achteraf te voorkomen.

In de uitvoering ligt de nadruk in eerste instantie op 1) de realisatie van een uitvoeringsplan ten behoeve van o.a. het actief publiceren van informatie en 2) het tijdig en volledig voldoen aan binnenkomende Woo- verzoeken. Op basis van een impactanalyse en een daarop aansluitend addendum van kwalitatieve interviews binnen de bedrijfsvoeringsprocessen is vastgesteld op welke aspecten binnen de business verbetering vereist is om vooruitgang te boeken in de uitoefening van de Woo. Deze aspecten raken zowel het passieve als het actieve Woo-proces. Op basis van de aspecten is het streven om:

- Met alle aanbevelingen uit de impactanalyse aan de slag te gaan, maar temporiseren en maatwerk per eenheid op basis van de bevindingen van het addendum;
- Uniformiteit en samenhang als basis te hanteren voor het uitvoeringsplan;
- Perspectief op leefwereld als uitgangspunt te nemen voor de kwaliteitsslag op de informatiehuishouding.

Veranderopgave en uitvoering 2024

De veranderopgave die de Woo met zich meebrengt vertaalt zich in de uitvoering van diverse projecten en activiteiten die in samenhang worden bestuurd. Naast bewustwording, houding en gedrag is de kwalitatieve groei van de informatievoorziening een belangrijk speerpunt.

De processen van passieve en actieve openbaarmaking worden stap voor stap ingericht tot een efficiënte keten. Bestaande voorzieningen zullen worden versterkt in het gebruik, onder meer door opleidingen en (uniforme) richtlijnen, gericht op alle gemeentelijke onderdelen en samenwerkingsverbanden. Aanvullende noodzakelijke functionaliteiten voor onder meer archiveren, zoeken, vinden, anonimiseren en publiceren vormen concrete, helpende stappen in de realisatie. Denk daarbij aan een (tijdelijk en structureel) publicatieplatform of anonimiseringssoftware.

Passief openbaar maken op verzoek

In 2023 zijn tot nu toe 12 Woo-verzoeken als afgerond dossier verwerkt (t/m augustus 2023). Er wordt een toename in het aantal Woo-verzoeken waargenomen evenals een toename in complexiteit. In enkele gevallen bleek extra tijd nodig om het verzoek af te handelen. In overleg met de aanvrager werd dit vervolgens gerealiseerd.

Het inrichten van het Woo-verzoekenproces ter versnelling van de afhandelingstermijn is een van de trajecten die binnen het programma is opgepakt. De behandeling van Woo-verzoeken wordt landelijk gemonitord via de openbaarheidsparagraaf.

Informatiehuishouding op orde

De Woo-processen zijn niet uitvoerbaar zonder een stevig fundament: informatie moet ontsloten worden en dat kan door de informatiehuishouding van de organisatie goed op orde te hebben én te houden. Hieraan wordt binnen het programma BRIDGE gewerkt, waarbij de

samenhang met de implementatie van de Woo wordt gemonitord. Naast BRIDGE zijn er in het kader van de Woo ook aanvullende maatregelen nodig over hoe we zoeken en vinden in oude dossiers evenals maatregelen hoe we nieuwe dossiers snel publiceren.

Financiële Begroting

De financiële begroting bestaat uit een toelichting op de onderdelen van de financiële positie van de gemeente en bijlagen met achtergrondinformatie of informatie die verplicht is in het kader van het BBV.

4. Financiële positie

Onderdelen van de financiële positie die worden toegelicht:

- Overzicht van baten en lasten
- Geautoriseerde kredieten
- Geprognoseerde balans
- Algemene risicoreserve
- Staat van reserves en voorzieningen
- Incidentele baten en lasten

4.1. Overzicht van baten en lasten

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	Realisatie 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Lasten						
Onmeunig mooi Losser	52.546	56.699	55.406	55.366	54.617	54.578
Weerbare organisatie	4.873	5.350	5.262	5.157	5.188	5.195
Algemene dekkingsmiddelen	497	496	429	525	621	676
Overhead	8.220	8.867	11.125	10.180	10.098	10.066
Heffing VPB	151	-27	-11	62	44	45
Onvoorzien	1.085	1.309	1.684	1.722	2.655	2.922
Totaal Lasten	67.372	72.693	73.895	73.011	73.222	73.482
Baten						
Onmeunig mooi Losser	20.588	17.607	17.336	17.209	16.948	16.912
Weerbare organisatie	871	289	356	362	390	403
Algemene dekkingsmiddelen	50.817	51.569	54.176	56.114	54.005	55.036
Overhead	187	199	261	263	262	262
Heffing VPB	30	0	0	0	0	0
Onvoorzien	442	0	69	69	69	69
Totaal Baten	72.905	69.663	72.198	74.016	71.674	72.683
Saldo Lasten en Baten	5.534	-3.030	-1.697	1.005	-1.549	-799
Storting reserves						
Onmeunig mooi Losser	2.187	1.220	1.080	171	2.517	17
Weerbare organisatie	258	1.352	2.223	1.999	800	0
Totaal Storting reserves	2.445	2.572	3.303	2.170	3.317	17
Onttrekking reserves						
Onmeunig mooi Losser	2.392	2.198	941	360	360	360
Weerbare organisatie	1.064	2.355	2.193	1.193	1.193	393
Totaal Onttrekking reserves	3.455	4.553	3.135	1.553	1.553	753
Saldo mutaties Reserves	1.010	1.981	-168	-617	-1.765	735
Totaal	6.544	-1.049	-1.865	388	-3.313	-64

4.2. Geprognosticeerde balans

Geprognosticeerde balans 2023-2027

Bedragen x € 1.000 per 1 januari

Balanspost	2023	2024	2025	2026	2027
<u>Activa</u>					
Immateriële vaste activa	0	0	0	0	0
Materiële vaste activa	67.480	95.736	96.198	98.885	99.937
Financiële vaste activa	4.010	3.665	3.561	3.456	1.847
Totaal Vaste activa	71.490	99.401	99.758	102.340	101.784
Voorraden	-1.090	-312	-72	-731	-971
Vorderingen (uitzettingen)	5.784	1.822	1.822	1.822	1.822
Liquide middelen	1.216	-26.195	-30.223	-29.447	-27.109
Overlopende activa	8.363	8.363	8.363	8.363	8.363
Totaal Vlottende activa	14.273	-16.323	-20.110	-19.994	-17.896
Totaal Activa	85.762	83.079	79.648	82.347	83.888
<u>Passiva</u>	0	0	0	0	0
Eigen vermogen	34.614	31.584	29.887	30.892	29.344
Voorzieningen	8.876	9.165	9.302	9.482	9.659
Vaste schulden	32.585	32.578	29.708	31.221	34.135
Totaal Vaste passiva	76.075	73.328	68.897	71.596	73.137
Vlottende Schulden	4.615	4.615	5.615	5.615	5.615
Overlopende passiva	5.073	5.136	5.136	5.136	5.136
Totaal Vlottende passiva	9.688	9.751	10.751	10.751	10.751
Totaal Passiva	85.762	83.079	79.648	82.347	83.888

Toelichting

Activa

Materiële vaste activa

Hier is als basis genomen de balans uit het jaarverslag 2022. Daarnaast is rekening gehouden met de nieuwe investeringen, die in de Gemeentebegroting 2024 zijn opgenomen voor de jaren 2024-2027.

De verschillen in de voorgenomen investeringen worden veroorzaakt door de inbreng van de restant kredieten die in het verleden zijn verleend (onder andere riolering).

Voor het verloop van het EMU saldo is het verloop van de boekwaarde (x € 1.000) als volgt:

Verloop	Bedrag
Boekwaarde per 1-1-2023	67.480
Afschrijving	4.170
Voorgenomen investeringen	32.426
Boekwaarde per 1-1-2024	95.736
Afschrijving	4.137
Voorgenomen investeringen	4.599
Boekwaarde per 1-1-2025	96.198
Afschrijving	4.137
Voorgenomen investeringen	6.824
Boekwaarde per 1-1-2026	98.885
Afschrijving	4.658
Voorgenomen investeringen	-3.606
Boekwaarde per 1-1-2027	99.937

Financiële vaste activa

Deze post bestaat uit de volgende drie onderdelen:

- Leningen aan deelnemingen
- Leningen aan gemeenschappelijke regelingen
- Overige langlopende geldleningen

Er worden weinig mutaties verwacht ten aanzien van de aandelen. Om deze reden is het gemiddelde van de laatste vijf jaren opgenomen. Dit geldt ook voor de gemeenschappelijke regelingen. Voor de leningen is van de gemiddelde daling van de laatste vijf jaren uitgegaan.

Voorraden

Op basis van de geactualiseerde bouwgrondexploitaties is de voorraad gronden in beeld gebracht. Door de verwachte verkoop van gronden in met name de Saller ontstaan negatieve boekwaardes (diverse complexen sluiten winstgevend).

Verloop kan als volgt worden weergegeven (x € 1.000):

Boekwaarde per	Saldo
1-1-2023	-1.090
Lasten	3.092
Opbrengst verkopen	2.315
1-1-2024	-312
Lasten	1.709
Opbrengst verkopen	1.450
1-1-2025	-72
Lasten	562
Opbrengst verkopen	1.221
1-1-2026	-731

Lasten	592
Opbrengst verkopen	832
1-1-2027	-1.477
Lasten	104
Opbrengst verkopen	490
1-1-2028	-2.186

Vorderingen

Bij de Vorderingen is uitgegaan van het gemiddelde van de balansen 2012-2022.

Liquide middelen

Liquide middelen is gebruikt als sluitpost, om activa- en passivazijde aan elkaar gelijk te maken.

Overlopende activa

Bij Overlopende activa is het gemiddelde genomen van de balansen 2012-2022.

Passiva

Eigen vermogen

Het verloop van de balanspost Eigen vermogen is in overeenstemming met de mutaties zoals die in de financiële administratie opgenomen zijn verwerkt. Deze mutaties zijn conform de eerder door de gemeenteraad genomen besluiten.

Voorzieningen

Het verloop van de post voorzieningen is conform de huidige besluitvorming geraamd en betreft het verloop van de voorziening pensioenen wethouders, riolering, reiniging, vervanging afvalcontainers, voormalig personeel en ontmanteling Topcraft.

Vaste schulden

De prognose met betrekking tot deze post is ontleend aan de leningenadministratie.

Vlottende schulden

Bij Vlottende schulden is het gemiddelde genomen van de balansen 2012-2022.

Overlopende passiva

Bij Overlopende passiva is het gemiddelde genomen van de balansen 2012-2022.

Berekening EMU-saldo

In het verdrag van Maastricht is afgesproken dat het EMU-tekort van een aangesloten land maximaal 3% van het Bruto Binnenlands Product (BBP) mag bedragen. Het EMU-tekort wordt bepaald door een gezamenlijk tekort van het Rijk, lokale overheden en sociale fondsen. Gemeenten dienen in de begroting een raming van het eigen EMU-saldo op te nemen. De Nederlandse gemeenten mogen gezamenlijk maximaal 0,38% van het tekort veroorzaken. Dit is vastgelegd in de wet Houdbare overheidsfinanciën. De totale norm wordt verdeeld in referentiewaarden over alle gemeenten.

De referentiewaarden zijn gepubliceerd in de septembercirculaire 2022. De actuele referentiewaarde voor Losser is € 2.753.000. Met een berekend Emu-saldo van € 2.297.000 in 2024 zitten we daar ruim onder. Mede door de omvang van de nieuwe investeringen is ook het verwachte Emu-saldo in 2023 ruim boven de norm. De jaarschijf 2025 valt net als 2024 ruim binnen de Emu-norm.

Berekening EMU-saldo (bedragen x € 1.000)

Nr.	Omschrijving	2023	2024	2025
		<i>Volgens realisatie tot en met sept. 2023, aangevuld met raming resterende periode</i>	<i>Volgens begroting 2024</i>	<i>Volgens meerjarenraming in begroting 2024</i>
1.	Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	-3.030	-1.596	1.276
2.	Mutatie (im)materiële vaste activa	28.256	462	2.687
3.	Mutatie voorzieningen	289	137	180
4.	Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	778	240	-659
5.	Verwachte boekwinst bij verkoop effecten en verwachte boekwinst bij verkoop (im)materiële vaste activa	0	0	0
	Berekend EMU-saldo	-31.775	-2.161	-571

4.3. Staat van reserves en voorzieningen

Reserves

(Bedragen x €1.000)

Omschrijving		Stand 31-12- 2023	Rente- toevoe- gingen 2024	Stortin- gen 2024	Onttrek- kingen 2024	Eind- stand 2024	Eind- stand 2025	Eind- stand 2026	Eind- stand 2027
Onmeunig mooi Losser									
Frictiekosten	BR	112	0	0	0	112	112	112	112
Gezond in de stad	BR	380	0	0	0	380	380	380	380
Herinrichten Beuningen	BR	40	0	0	0	40	40	40	40
Inburgering Statushouder	BR	74	0	0	0	74	74	74	74
Reserve Centrumontwikkeling	BR	484	0	0	0	484	484	484	484
Reserve Gebouwen MOP	BR	-41	0	0	0	-41	-41	-41	-41
Reserve Grondexploitatie	BR	919	0	0	-164	1.084	998	912	826
Reserve impuls brede school 2009	BR	103	0	0	0	103	103	103	103
Reserve Kulturhus Overdinkel	BR	82	0	0	10	72	62	52	42
Reserve MOP onderwijs.'10	BR	111	0	0	0	111	111	111	111
Reserve NASB '08+'09	BR	52	0	0	0	52	52	52	52
Reserve omgevingswet	BR	566	0	65	75	556	556	556	556
Reserve Onderhoud Wegen	BR	1.828	0	0	0	1.828	1.828	1.828	1.828
Reserve Verv. Lampen OV	BR	88	0	12	0	100	112	125	138
Reserve Vervangingsopgave groen	BR	136	0	0	0	136	136	136	136
Sociaal domein	BR	330	0	0	0	330	330	330	330
Versnelling woningbouwopgave	BR	200	0	0	0	200	200	200	200
Totaal Onmeunig mooi Losser		5.463	0	78	-79	5.620	5.537	5.453	5.370
Wendbare organisatie									
Aansluiting BRP-digitale dienstverlening	BR	263	0	0	88	175	88	0	-88
Algemene reserve	Alg	22.274	0	180	2.004	20.451	22.063	18.621	18.428
Investerings Bijdragen	BR	3.493	0	1.550	1.743	3.300	3.115	5.429	5.243
Reserve conjunctuur/frictiefonds	BR	51	0	0	0	51	51	51	51
Reserve Lastenverlichting	BR	0	0	500	250	250	0	-250	-500
Reserve Organisatie ontwikkelingen	BR	0	0	0	0	0	0	0	0
Reserve Referenda	BR	40	0	0	0	40	40	40	40
Totaal Wendbare organisatie		26.121	0	2.230	4.084	24.267	25.355	23.890	23.174
Totaal - Generaal		31.584	0	2.308	4.005	29.887	30.892	29.344	28.544

Toelichting

In de stand 31-12-2023 zijn de werkelijke stortingen en onttrekkingen van 2023 niet meegenomen. Dit vindt plaats bij de jaarrekening 2023.

Voor de mutaties in 2024 wordt verwezen naar de toelichting van het desbetreffende programma in hoofdstuk 2.

Programma Onmeunig mooi Losser

Reserve frictiekosten

Op het onderdeel 'Sociaal domein', specifiek de drie decentralisaties, is in 2015 een voordelig resultaat geboekt. Bij de implementatie en uitvoering van de nieuwe taken in het Sociaal Domein, wordt gaandeweg duidelijk dat het naar alle waarschijnlijkheid niet voor alle medewerkers haalbaar is om aan de daarbij behorende eisen (kennis en vaardigheden) te voldoen. Dit leidt tot frictiekosten. De huidige stand van de reserve is € 112.000.

Reserve Gezond in de stad

De gemeente Losser heeft via de decentralisatie-uitkering GIDS (Gezond In De Stad) middelen ontvangen om de aanpak van gezondheidsachterstanden verder vorm te geven. Bij de resultaatbestemming 2015 is besloten het ontvangen bedrag 2015 te reserveren. De reserve wordt ingezet voor activiteiten in het kader van de Kadernota Gezondheid 2019-2022 en het Lokaal Preventieakkoord. Momenteel is de omvang van de reserve € 380.000.

Reserve herinrichting Beuningen

De raad heeft op 13 november 2017 de motie aangenomen om voor dit doel een bedrag van € 40.000 op te nemen om te komen tot een Kwaliteitsimpuls Beuningen, naar analogie van de Kwaliteitsimpuls De Lutte en het Parapluplan centrum Losser. Het bedrag is bestemd voor de studie naar Kleintje Kulturhus Beuningen.

Reserve Inburgering statushouders

Voor de huisvesting van statushouders heeft de gemeente in de loop van 2017 eenmalige middelen ontvangen. Deze middelen zijn bedoeld voor de integratie van statushouders, waaronder participatie en taalonderwijs. In de jaarrekening 2017 is van het niet bestede bedrag ad € 174.000 een reserve gevormd. Bij de jaarrekening 2021 is hiervan € 100.000 in het resultaat vrijgevallen, zodat nu nog een reserve van € 74.000 resteert. De reden dat niet de hele reserve is vrijgevallen is dat per 1 januari 2022 nieuwe wetgeving in werking zal treden, met een andere financieringsstructuur.

Reserve Centrumontwikkeling

Met de vaststelling van de jaarrekening 2019 is besloten € 500.000 uit het resultaat te reserveren voor het Centrumplan in Losser. Voor de centrumontwikkeling is een groot aantal doelstellingen geformuleerd, die verband houden met flankerend beleid voor de centrumontwikkelingen Losser. Daarbij is te denken aan onder andere: subsidieregeling voor pui- en gevelverbetering en winkelverplaatsingen. Omvang en moment van de daadwerkelijke uitgaven zijn afhankelijk van initiatieven vanuit de lokale middenstand. Op dit moment is de stand van de reserve € 484.000.

Reserve M.O.P. gebouwen

Op 20 december 2011 heeft de gemeenteraad op basis van de najaarsnota besloten tot het instellen van een reserve voor de M.O.P. gebouwen, inclusief de gebouwen van het onderwijs. Dit omdat het M.O.P. meerjarig is onderbouwd en planmatig wordt weggezet. De reserve valt onder twee programma's. De raad heeft eventuele tekorten en overschotten aan het einde van het jaar met de reserve verrekend. Doel van deze reserve is om te 'sparen' voor grote onderhoudsuitgaven.

Reserve grondexploitatie

De grondexploitatie is een vrij risicovolle activiteit. Om deze risico's op te kunnen vangen, zonder de Algemene risicoreserve aan te moeten spreken, is in 2007 door de raad besloten een Reserve grondexploitatie te vormen. Hierbij is het volgende bepaald. Indien het jaarresultaat van de overige gemeentelijke activiteiten een negatief saldo vertoont, wordt dit eerst aangevuld. Het meerdere wordt voor 50% bestemd voor de Algemene reserve en de andere 50% voor de Reserve grondexploitatie. In geval van een tekort op de grondexploitatie wordt dit eerst ten laste van deze reserve gebracht; een eventueel resterend tekort komt ten laste van de algemene middelen. Op dit moment is de stand € 919.000. Op basis van het risicoprofiel (vereiste weerstandscapaciteit) van de grondexploitaties wordt deze reserve gehandhaafd. De omvang is door de raad gemaximeerd op € 1 mln.

Reserve impuls brede school 2009

Betreft budget ten behoeve van de uitvoering van de Brede Regeling Combinatiefuncties. Gemeente neemt vanaf 2009 deel aan de regeling en ontvangt inmiddels voor ruim vijf formatieplaatsen een bijdrage. In de eerste deelnamejaren is het niet gebruikte budget door de raad aan de reserve toegevoegd. Al enkele jaren zijn ruim zes formatieplaatsen ingevuld. De hogere uitgaven zijn door de raad uit de reserve gedekt. Niet gebruikte budgetten zijn aan de reserve toegevoegd. Op dit moment is de stand € 103.000.

Reserve bouw Kulturhus Overdinkel

Op 19 maart 2013 heeft de raad de nieuwe uitgangspunten voor deze beschikbare reserve gesteld. De beschikbare € 400.000 was nodig voor de inrichting van de openbare ruimte in relatie tot het Kulturhus Overdinkel. In 2016 zijn daarom de kosten voor de realisatie van het centrumplein Overdinkel verrekend met deze reserve. De stand op 1 januari 2024 is naar verwachting € 82.000. De raad heeft dit bedrag bestemd voor onderhoud voor de komende jaren.

Reserve M.O.P. onderwijs '10

Zie onderbouwing 'Reserve M.O.P. gebouwen'. De jaarlijkse onttrekking is afhankelijk van investeringen in schoolgebouwen. Investerings worden gedaan op basis van het in september 2021 vastgestelde Integraal Huisvestingsplan Onderwijs (IHP).

Reserve Nationaal Actieplan Sport en Bewegen (NASB)

De gemeente heeft gedurende de periode 2008 - 2012 hiervoor middelen ontvangen via de algemene uitkering. Met de Vereniging Sport en Gemeenten is een convenant gesloten voor de uitvoer van diverse beweeginterventies. De budgetten hiervoor zijn in de begroting opgenomen. Huidige stand van de reserve is € 52.000. De raad heeft dit bedrag bestemd voor sport- en beweegactiviteiten in de komende jaren en het Lokaal Sportakkoord.

Reserve omgevingswet

Bij de Bestuursrapportage 2016 is besloten om € 200.000 uit het resultaat te reserveren voor de implementatie van de omgevingswet. Hieraan is incidenteel in 2017 en 2018 het resterende budget voor de omgevingswet toegevoegd. In 2019 is een implementatieplan opgesteld voor de omgevingswet. Ook is daarbij voor de komende jaren een raming van de totale kosten gemaakt. De reserve is ingesteld om de implementatie van de Omgevingswet te bekostigen. Deze implementatie en de voorbereiding daarvan, vindt plaats in de komende jaren. In de VJN2019 en VJN2020 is een extra bedrag toegevoegd aan deze reserve. De stand per 1 januari 2024 is naar verwachting € 566.000.

Reserve onderhoud wegen

Het MIP is het instrument om meerjarig concreet invulling te geven aan het onderhouds- en vervangingsprogramma wegen. Via het MIP worden uitvoeringsprojecten gedefinieerd en uitgevoerd. Hiervoor zijn in deze reserve middelen beschikbaar gehouden.

Reserve vervanging lampen Openbare Verlichting

Deze reserve is bedoeld voor de 4-jaarlijkse vervanging van de lampen van de openbare verlichting. Jaarlijks wordt een bedrag van € 12.500 gereserveerd.

Reserve vervangingsopgave groen

In de VJN2021 is besloten tot vorming van deze reserve. In de komende jaren (2022, 2023 en 2024) wordt de vervangingsopgave gerealiseerd. Na afronding hiervan wordt de reserve afgeboekt.

Reserve Sociaal domein

Op het onderdeel 'Sociaal domein', specifiek de drie decentralisaties, is in 2015 een voordelig resultaat geboekt. Vanwege de onzekerheid die bestaat over de ontwikkeling van de uitgaven en inkomsten binnen het 'Sociaal domein', is besloten om € 1.000.000 te bestemmen voor de vorming van een reserve 'Sociaal domein'. De kosten van pilots in het Sociaal domein worden ten laste van deze reserve gebracht. De stand van de reserve bedraagt € 330.000. De raad wordt in de begroting 2024 voorgesteld een bedrag van ongeveer € 300.000 uit deze reserve aan dit doel te besteden.

Reserve Versnelling woningbouwopgave

Betreft de door de raad via een amendement ingestelde bestemmingsreserve Versnelling woningbouw De Lutte Noord en Hannekerveld, ter grootte van € 200.000.

Reserve duurzaamheid

De raad heeft op 13 november 2017 de motie aangenomen om een reserve Duurzaamheidsfonds te vormen en een storting van € 500.000 te doen. Huidige stand van deze reserve is € 304.000. Voor dit bedrag zijn grotendeels verplichtingen aangegaan. Deze middelen worden gebruikt ter financiering van het programma duurzaamheid (uitvoering Klimaatakkoord). De verwachting is dat het rijk na de kabinetsformatie structurele middelen beschikbaar stelt om de taken die vanuit het klimaatakkoord aan gemeenten zijn opgelegd te financieren. Voorgesteld wordt om zogenoemde 'geormerkte' rijksmiddelen aan deze reserve toe te voegen.

Programma Wendbare organisatie en transparant bestuur

Reserve aansluiting BRP-digitale dienstverlening

Bij de resultaatbestemming van 2017 is besloten een reserve in te stellen ter dekking van de kosten voor de aansluiting bij de applicatie iBurgerzaken. Het project is afgerond. De kapitaallasten van de investering worden uit deze reserve gedekt. Na het laatste jaar van afschrijving wordt de reserve opgeheven.

Algemene reserve

De algemene reserve is bedoeld als buffer (weerstandscapaciteit) voor het opvangen van financiële tegenvallers. Voorbeelden hiervan zijn een tekort op de jaarrekening en niet voorzienbare risico's. Een toelichting op de Algemene reserve is hierboven opgenomen. Samen met de Reserve grondexploitatie is de omvang van deze reserve bepalend voor de omvang van het weerstandsvermogen en de weerstandsratio. De omvang is met ruim € 22 miljoen en een weerstandsratio van 10,6 ruim voldoende van omvang. De raad heeft de bandbreedte voor deze ratio bepaald op 1,4 - 2.

Egalisatiereserve investeringsbijdragen

Op grond van BBV 2004 mogen bijdragen uit eigen reserves in investeringen met een economisch nut niet in mindering worden gebracht op de boekwaarde van de investeringen. Hier is sprake van een zogenaamde bruto verantwoording. In de praktijk houdt dat in, dat (een deel van) de jaarlijkse afschrijvingslasten gedekt wordt door jaar een stukje van deze

reserve voor dat doel in te zetten. De jaarlijkse vrijval van deze reserve vindt plaats op basis van de afschrijvingstermijn van het betreffende activum. De vrijval wordt conform de regelgeving verwerkt via een mutatie van reserves en op deze wijze derhalve via de bestemmingen. Inzet van deze reserve wordt aangemerkt als structurele dekking. Huidige stand van deze reserve is begin 2024 naar verwachting € 3,5 miljoen.

Reserve conjunctuur/frictiefonds

Op 12 mei 2009 heeft de raad bij het vaststellen van de bezuiniging besloten tot het instellen van een conjunctuur-/frictiefonds in 2010 van € 1.000.000. Deze is bedoeld voor het opvangen van tijdelijke, conjuncturele tegenvallers, waarbij te denken valt aan bijvoorbeeld niet door het rijk gecompenseerde uitkeringsgelden en teruglopende leges. Tevens bedoeld voor opvang frictiekosten in de vorm van eenmalige personele effecten als uitvloeisel van de organisatorische aanpassingen. Ook de samenwerking met Enschede en het GBT en de daaruit voortvloeiende frictiekosten vallen hieronder. De reserve bedraagt € 51.000. Jaarlijks wordt een bedrag van ongeveer € 12.000 onttrokken, dat te maken heeft met verplichtingen die voortvloeien uit de overgang van voormalige medewerkers naar het Gemeentelijk Belastingkantoor Twente.

Reserve referenda

Bij de Bestuursrapportage 2016 is besloten € 40.000 apart te zetten voor de organisatie van referenda.

Voorzieningen

(Bedragen x € 1.000)

Bedragen * 1000 Euro	Stand 31-12-2023	Bestedingen 2024	Stortingen 2024	Eindstand 2024	Eindstand 2025	Eindstand 2026	Eindstand 2027
Onmeunig mooi Losser							
Herstructurer.Ontmanteling Top Craft	32	0	0	32	32	32	32
Voorz. Reiniging	612	68	10	554	590	626	661
Voorz. Riolering	4.945	249	409	5.105	5.214	5.320	5.429
Voorz. Vervanging afvalcontainers	198	0	35	233	268	303	338
Totaal Onmeunig mooi Losser	5.787	317	454	5.924	6.104	6.280	6.460
Wendbare organisatie							
Voorz. pensioenen wethouders	3.374	0	0	3.374	3.374	3.374	3.374
Voorz. uitstroom personeel	4	0	0	4	4	4	4
Totaal Wendbare organisatie	3.378	0	0	3.378	3.378	3.378	3.378
Totaal	9.165	317	454	9.302	9.482	9.659	9.839

Toelichting

In de stand 31-12-2023 zijn de werkelijke stortingen en onttrekkingen van 2023 niet meegenomen.

Voor de mutaties in 2024 wordt verwezen naar de toelichting van het desbetreffende programma in hoofdstuk 2.

Onmeunig mooi Losser

Ontmanteling Top Craft

Op basis van de notitie "[Mensenwerk](#)" hebben de drie deelnemende gemeenteraden in december 2011 besloten om de huidige uitvoeringsstructuur van zowel Gr-Wot als het uitvoeringsbedrijf Top Craft te ontmantelen en over te gaan tot separate uitvoering van de WSW door de drie afzonderlijke gemeenten. Als gevolg van deze beslissing is in de jaarrekening 2011 van Top Craft BV en het Gr-Wot een voorziening "Herstructurering/ontmanteling" gevormd van € 8,3 miljoen ter dekking van toekomstige kosten die verband houden met de herstructurering. Voor Losser resulteerde dit tot het vormen van een voorziening ter hoogte van € 2,6 miljoen. De huidige stand van de voorziening is € 32.000. Per eind 2023 kan naar verwachting de voorziening bij de jaarrekening 2023 worden opgeheven.

Voorziening reiniging

Het saldo van deze voorziening is de afgelopen jaren in de tarieven verwerkt. Op deze wijze worden behoudens (autonome) kostenstijgingen, onregelmatige schommelingen in de tarieven beperkt. De huidige stand van de voorziening is € 740.000. Per eind 2023 is de voorziening naar verwachting op ruim € 613.000.

Voorziening vervanging afvalcontainers

Uit deze voorziening wordt de kosten van ondergrondse containers te worden gedekt. Vanaf 2018 hebben hiervoor jaarlijkse storting plaatsgevonden van € 35.000. Bij de jaarrekening 2021 is deze voorziening afgesplitst van de voorziening reiniging. De huidige stand van de voorziening is € 163.000. Per eind 2023 is de voorziening naar verwachting op ruim € 198.000.

Voorziening Riolering

De hoogte van het rioolrecht is gebaseerd op het kostendekkingsplan dat onderdeel is van het vernieuwde [Gemeentelijke Rioleringsplan](#) (vGRP) dat in maart 2018 is vastgesteld. De hoogte van de (noodzakelijke) voorziening is betrokken bij de samenstelling van dit vGRP. De huidige stand van de voorziening is € 4.563.000. Per eind 2023 is de voorziening naar verwachting op ruim € 4.945.000.

Bestuur en Dienstverlening

Voorziening pensioenen wethouders

Op grond van [BBV](#) dient voor de pensioenverplichtingen, die de gemeente Losser heeft tegenover bestuurders en oud-bestuurders dan wel tegenover hun nabestaanden, een voorziening te worden gevormd. Op basis van actuariële berekeningen wordt jaarlijks beoordeeld of de voorziening nog toereikend is. Uitkeringen van de pensioenen vinden jaarlijks plaats uit de voorziening en via de exploitatie wordt deze voorziening aangevuld tot de noodzakelijke omvang.

Voorziening uitstroom personeel

Deze voorziening wordt in 2023 in de jaarrekening opgeheven.

4.4. Incidentele baten en lasten

(Bedragen x € 1.000)

Specificatie incidentele baten en lasten	2024	2025	2026	2027
Specificatie baten				
<i>Programma Onmeunig mooi Losser</i>				
Winstneming 2021-2025	-505	-18	0	0
verduurzaming Brilmansdennen	-15	-15	0	0
Totaal baten	-520	-33	0	0
Specificatie lasten				
<i>Programma Wendbare organisatie</i>				
Arbeidsmarktcommunicatie	21	0	0	0
Bel.cap. Vluchtel. en statush. Oh.	13	13	0	0
Overhead BIBOB	26	26	0	0
Wet Open Overheid incidenteel	55	55	0	0
Continueren ervecoaches	20	0	0	0
Groen/Blauwe diensten	750	0	0	0
Impulsverbeteringen dienstverlening	80	50	50	0
Opgave wendbare organisatie	160	0	0	0
Overhead wendbare organisatie	26	0	0	0
Uitvoeringskosten klimaatakkoord	800	800	800	0
Extra onderuitputting kap.lasten	-150	-150	-150	-150
Grondexpl. Vpb extra	46	-24	-7	-8
<i>Programma Onmeunig mooi Losser</i>				
Meerjaren onderhoud (MOP)	300	300	0	0
Revitalisering bedrijventerreinen	25	0	0	0
Grasbeton	67	67	67	0
CML	10	0	0	0
Parochietuin Losser	0	5	0	0
Recr. en Toerisme: toegankelijkheid	25	25	0	0
Herstel in gebr. Gen. gemeentegrond	44	44	0	0
Inrichting percelen Bossenstrategie	0	25	75	0
Grondexploitatie vm. Martinusschool	86	86	0	0
Handhaving energielabel C kantoren	2	2	0	0
Invoering Omgevingswet	75	0	0	0
verduurz. Brilmansdennen	50	49	0	0
Herziening subsidiebeleid	0	0	10	0
Intensivering jongerenwerk Fundament	66	0	0	0
Continueren ervecoaches	20	0	0	0
Bel.cap. Vluchtel. en statush.	45	45	0	0

Armoedebestrijding kinderen	14	14	0	0
Verst. Dienstv. Gem.: Systeemleren	6	6	6	6
Kostenplaatsen	0	0	0	0
Buurtbemiddeling	20	0	0	0
Capaciteit veiligheid	115	0	0	0
Capaciteit veiligheid overhead	13	0	0	0
Conciërge (24 uur) 't Lossers hoes	55	55	29	0
Contractbeheer	15	0	0	0
Dig. transitie - datagedreven werken	1.000	0	0	0
Juridisch medewerker privaatrecht	29	29	0	0
Overh. Jur. Medew.	13	13	0	0
Verkenning vrijwilligers dorpsarchief	10	0	0	0
Totaal lasten	3.952	1.537	880	-152
Specificatie onttrekking reserves				
<i>Programma Wendbare organisatie</i>				
Uitv. Kn. klimaatakkoord bijdrage reserve	-800	-800	-800	0
Digitale transitie	-1.000	0	0	0
<i>Programma Onmeunig mooi Losser</i>	0	0	0	0
Groen/Blauwe diensten	-750	0	0	0
Grondexploitatie vm. Martinusschool	164	-86	0	0
Toek.best. Leefomg. bijdrage res.	0	0	0	0
Invoering Omgevingswet	-75	0	0	0
Totaal onttrekking reserves	-2.461	-886	-800	0
Specificatie storting reserves				
<i>Programma Wendbare organisatie</i>				
Res. behoedzaamheid ivm accres	923	1.199	0	0
Uitvoeringskosten klimaatakkoord	800	800	800	0
Lastenverlichting	500	0	0	0
<i>Programma Onmeunig mooi Losser</i>				
Groen/Blauwe diensten	750	0	0	0
Winstneming 2021-2025	45	-144	0	0
realisatie sporthal in De Lutte	0	0	2.500	0
Totaal storting reserves	3.018	1.855	3.300	0
Totaal saldo incidentele baten en lasten	3.990	2.472	3.380	-152

Toelichting:

Het overzicht incidentele baten en lasten is al enige tijd een vast onderdeel van onze begroting. Het overzicht is nodig om het structurele en incidentele begrotingssaldo te

bepalen. De provinciaal toezichthouder kijkt hier kritisch naar. Inmiddels is het BBV aangescherpt: een overzicht met incidentele baten en lasten volstaat niet meer alleen, ook wordt gevraagd om een toelichting.

De algemene regel is simpel: de gemeente voert structurele taken uit en raamt daarvoor structurele middelen in de begroting. Dat betekent eigenlijk dat in principe alle baten en lasten in de begroting structureel zijn. Voor structurele baten en lasten geldt in het algemeen, dat zij tot nadere besluitvorming voor onbepaalde tijd opgenomen zijn. Wel kunnen de structurele middelen fluctueren, kijk alleen maar eens naar de inkomsten uit het gemeentefonds. Ook door nieuw beleid of door bezuinigingen kunnen de hoogte van structurele lasten en baten worden beïnvloed.

Incidentele baten en lasten betreffen die posten die het begrotingssaldo incidenteel beïnvloeden. Het gaat om eenmalige zaken en om (meerjarige) projecten of subsidies als deze eveneens het karakter van tijdelijkheid c.q. eindig doel hebben. Een begroting, meerjarenraming of jaarrekening kan ieder jaar dergelijke eenmalige zaken bevatten. Ook kan het voorkomen dat een eenmalige subsidie voor een bepaalde activiteit wordt verkregen, maar dat de lasten van de uitvoering van die activiteit zich over meerdere jaren uitspreidt. Gezien de koppeling met de subsidie hebben deze lasten dan een incidenteel karakter. De begroting en meerjarenraming geven inzicht of baten en lasten afwijkend van aard zijn. In de toelichting op het BBV staat als hulpmiddel dat voor het bepalen van een nadere invulling van het begrip 'incidenteel' gedacht kan worden aan baten en lasten die zich gedurende maximaal drie jaar voordoen. Dit betekent dat baten en lasten die zich drie jaar of minder voordoen kunnen kwalificeren als incidenteel, maar ook gewoon structureel van aard kunnen zijn. Baten en lasten die zich vier jaar of langer voordoen zijn in beginsel structureel van aard. De scheidslijn tussen drie jaar of langer is zoals gezegd een hulpmiddel bij het bepalen of er sprake is van incidenteel of structureel; de soort of de eigenschap van een begrotingspost van het taakveld gaat altijd boven dit hulpmiddel. Zo blijft een incidentele baat of last, die vier jaar of langer geraamd wordt, gezien de soort of de eigenschap van een begrotingspost altijd incidenteel en wordt dus niet opeens structureel door deze langer dan drie jaar te ramen.

Aan de hand van de hiervoor geschetste kaders hebben wij het overzicht incidentele baten en lasten opgesteld. Voor de investeringen in klimaat, impulsverbeteringen dienstverlening, opgave wendbare organisatie en het budget voor Groen blauwe diensten vallen hierbij op. Voor de investeringen in klimaat geldt dat we deze, ondanks dat ze voor vier jaar geraamd zijn, toch als incidenteel hebben aangemerkt, omdat het om een periode van maximaal vier jaar gaat, én er een reserve wordt gevormd. Dotaties en onttrekkingen aan reserves zijn in principe altijd incidenteel.

Beleidsnota's en onderzoeken

Vanuit de vertaling van het coalitieakkoord is voor een aantal onderzoeken en het opstellen van beleidsnota's geld geraamd, vaak voor één, soms voor twee jaar. Ook deze kosten hebben we als incidentele last aangemerkt. Het gaat onder meer om de beleidsplannen circulaire economie, mobiliteit, de op te stellen visies op recreatie en toerisme en vrijetijdseconomie, een onderzoek naar de storings- en piketdienst, onderzoek Overdinkel en de doorontwikkeling van de bereikbaarheid van de Drilandsteen.

Verder trekken we nog (eenmalig) geld uit voor het vormen van een energiefonds en een reserve BIBOB.

Reserves

Zoals hiervoor al geschetst worden stortingen en onttrekkingen aan reserves in principe als incidenteel opgemerkt. Die hebben we dan ook als zodanig in bovenstaand overzicht opgenomen. Een opvallende is de reservering behoedzaamheid in verband met het accres.

Voor de jaren 2023 tot en met 2025 is het accres in het gemeentefonds hoog. Van diverse kanten is al gewaarschuwd dat dit accres in de betreffende jaren lager gaat uitvallen omdat steeds weer blijkt dat het rijk de ambities niet waar maakt. Daarom hebben we een deel van het de algemene uitkering gereserveerd voor tegenvallers in het accres.

4.5. Geautoriseerde kredieten

Bij eerdere besluitvorming is door de raad besloten tot het doen van (extra) uitgaven en investeringen in 2024. De uitgaven en kapitaallasten die uit de investeringen voortvloeien zijn verwerkt in de voorliggende Begroting. Daarnaast is het nodig om het krediet te verlenen voor de investeringen.

De volgende kredieten worden in 2024 geautoriseerd:

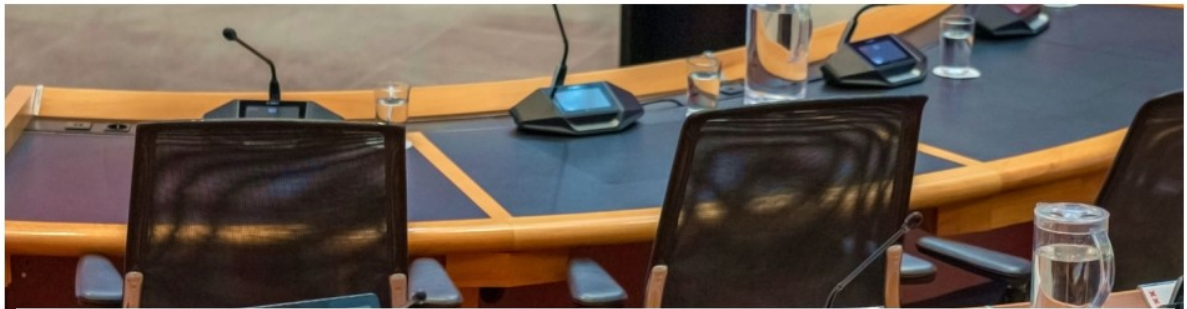
Omschrijving	Bedrag	Besluitvorming in
Structureel vervangingskrediet Wegen 2024	750.000,00	VJN 2020, blz. 40
Vervangen openbare verlichting 2024	200.000,00	VJN 2020, blz. 40
Vervanging materieel Servicebedrijf 2024	275.000,00	VJN 2020, blz. 41 en VJN 2021, blz. 29
Herinrichting openbare ruimte wkc de Brink	300.000,00	VJN 2021, blz. 41
Herinrichting Raadhuisplein	700.000,00	VJN 2021, blz. 41
Herinrichting Martinusplein	800.000,00	VJN 2021, blz. 42
Centrumplein De Lutte	1.000.000,00	VJN 2021, blz. 42 en VJN 2023, blz. 65
Kwaliteitsimpuls Glane	400.000,00	VJN 2021, blz. 42
Kwaliteitsimpuls Beuningen	400.000,00	VJN 2021, blz. 42
Structureel vervangingsbudget groenvoorzieningen 2024	50.000,00	VJN 2021, blz. 42
Herstel beschadigingen wadi's	75.000,00	Verlenging GRP (22z02140)
Waterkunstwerk centrum Losser	17.276,00	Verlenging GRP (22z02140)
Winkelcentrum de Brink	21.000,00	Verlenging GRP (22z02140)
Martinusplein	260.000,00	Verlenging GRP (22z02140)
Martinusplein klimaatrobuust	100.000,00	Verlenging GRP (22z02140)
Scholtinkstraat	125.455,00	Verlenging GRP (22z02140)
Hogeweg	184.659,00	Verlenging GRP (22z02140)
Roofvogelbuurt fase I	1.063.182,00	Verlenging GRP (22z02140)
Klimaatadaptatiezone Markebeek	300.000,00	Verlenging GRP (22z02140)
Andersonstraat	275.000,00	Verlenging GRP (22z02140)
Klimaatmaatregelen 2024	307.000,00	Verlenging GRP (22z02140)
Vervanging landmeetkundige apparaten	7.200,00	VJN 2023, blz. 65
Herinvulling Aloysius locatie	2.700.000,00	VJN 2023, blz. 65
Enschedesestraat	530.000,00	VJN 2023, blz. 65
Herstructurering Vogelbuurt	100.000,00	VJN 2023, blz. 65

5. Bijlagen

5.1. Beleidsindicatoren

In deze bijlage zijn de verplichte indicatoren opgenomen (bron: Waarstaatjegemeente.nl).

Vergelijking Losser met gemeenten < 25.000 inwoners

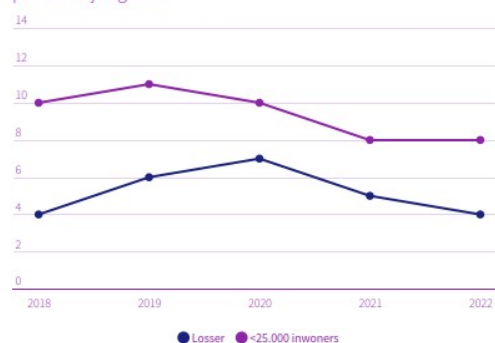

Besluit Begroting en Verantwoording (BBV)

Gemeenten nemen een uniforme basisset beleidsindicatoren op in hun begroting en jaarverslag. De set behandelt een breed spectrum van onderwerpen, van misdrijven en afval tot bijstandsuitkeringen en nieuwbouwwoningen. Zo kunt u zich een helder beeld vormen van de beleidsresultaten van de gemeente.

Veiligheid

Verwijzingen Halt per 1.000 jongeren

Halt | 2018 - 2022

Economie

Functiemenging

45,8%
Losser

49,3%
<25.000 inwoners

Meerdere bronnen | 2022

Vestigingen (van bedrijven) per 1.000 inw.15 t/m 64jr

151,6
Losser

180,3
<25.000 inwoners

LISA | 2022

Onderwijs

Absoluut verzuim per 1.000 leerlingen

0,0
Losser

4,5
<25.000 inwoners

DUO/Ingrado | 2022

Relatief verzuim per 1.000 leerlingen

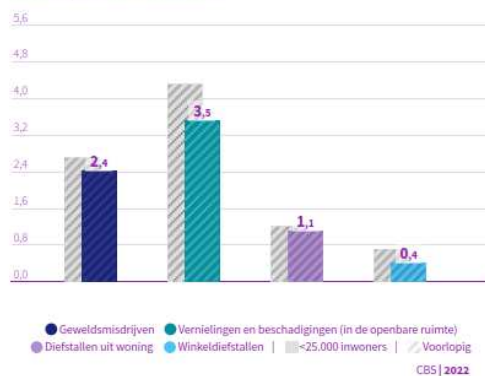
27
Losser

18
<25.000 inwoners

DUO/Ingrado | 2022

Misdrijven

Lossen, per 1.000 inwoners

Voortijdige schoolverlaters zonder startkwalificatie (vsv-ers)

1,4%
Lossen

1,5%
<25.000 inwoners
DUO/Ingrado | 2021

Sport, cultuur en recreatie

Niet-sporters

51,1%
Lossen

50,3%
<25.000 inwoners
Meerdere bronnen | 2020

Sociaal domein

Banen

per 1.000 inwoners van 15-64 jaar

599,4
Lossen

694,5
<25.000 inwoners
Meerdere bronnen | 2022

Volksgesondheid en Milieu

Omvang huishoudelijk restafval kg per inwoner

Lossen

92

<25.000 inwoners

113

CBS | 2021

Jongeren met een delict voor de rechter

0%
Lossen

1%
<25.000 inwoners

CBS | 2021

Achterstand onder jeugd

Lossen

Percentage bekende hernieuwbare elektriciteit

31,3%
Lossen

Geen data
<25.000 inwoners

berekening | 2021

Netto arbeidsparticipatie

71,1%
Lossen

72,9%
<25.000 inwoners

CBS | 2022

Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing

Gemiddelde WOZ-waarde x €1.000

CBS | 2019 - 2023

Personen met een bijstandsuitkering per 10.000 inwoners

cbs_reint | 2021

Nieuw gebouwde woningen per 1.000 woningen

10,1 Losser
8,9 <25.000 inwoners

BAG/ABF | 2022

Lopende re-integratievoorzieningen per 10.000 inwoners van 15-64 jaar

263,4 * Losser
142,1 * <25.000 inwoners

cbs_reint | 2022 | *Voorlopig

Demografische druk

CBS | 2023

Jongeren met jeugdhulp % van alle jongeren tot 18 jaar

✓ Voorlopig

CBS | 2022

Gemeentelijke woonlasten éénpersoonshuishouden

€ 1.028 Losser
€ 897 <25.000 inwoners

COELO | 2023

Jongeren met jeugdbescherming

1,0% * Losser
Geen data <25.000 inwoners

CBS | 2022 | *Voorlopig

Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden

€ 1.059 Losser
€ 985 <25.000 inwoners

COELO | 2023

Jongeren met jeugdreclassering

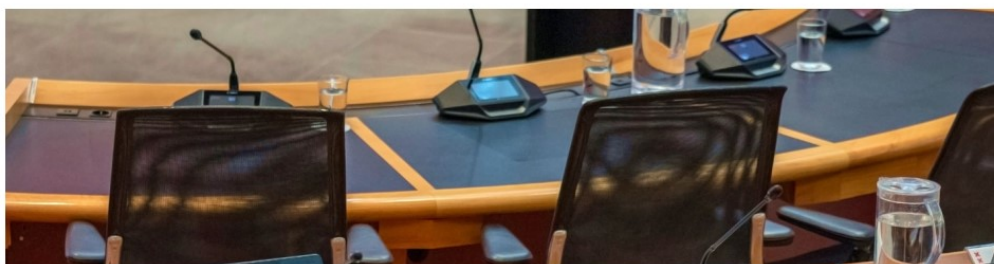
Geen data Losser
Geen data <25.000 inwoners

CBS

Clënten met een maatwerkarrangement Wmo per 10.000 inwoners

790 Losser
Geen data <25.000 inwoners

CBS GMSD Wmo | 2022

Besluit Begroting en Verantwoording (BBV)

Gemeenten nemen een uniforme basisset beleidsindicatoren op in hun begroting en jaarverslag. De set behandelt een breed spectrum van onderwerpen, van misdrijven en afval tot bijstandsuitkeringen en nieuwbouwwoningen. Zo kunt u zich een helder beeld vormen van de beleidsresultaten van de gemeente.

Veiligheid

Verwijzingen Halt per 1.000 jongeren

Economie

Functiemenging

45,8%
Losser

53,8%
Nederland

Meerdere bronnen | 2022

Vestigingen (van bedrijven) per 1.000 invw.15 t/m 64jr

151,6
Losser

174,1
Nederland

LISA | 2022

Onderwijs

Absoluut verzuim per 1.000 leerlingen

0,0
Losser

4,2
Nederland

DUO/Ingrado | 2022

Relatief verzuim per 1.000 leerlingen

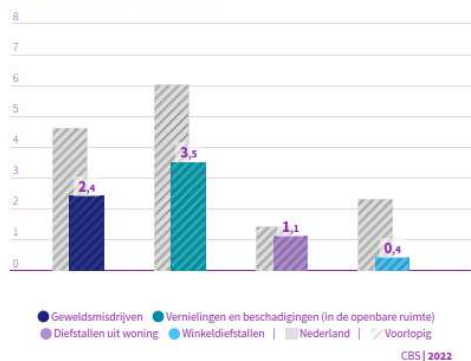
27
Losser

24
Nederland

DUO/Ingrado | 2022

Misdrijven

Losser, per 1.000 inwoners

Voortijdige schoolverlaters zonder startkwalificatie (vsv-ers)

Losser: 1,4%
Nederland: 1,9%

DUO/Ingrado | 2021

Sport, cultuur en recreatie

Niet-sporters

Losser: 51,1%
Nederland: 49,2%

Meerdere bronnen | 2020

Sociaal domein

Banen

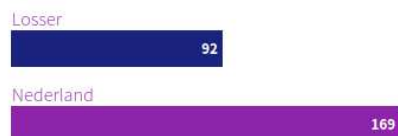
per 1.000 inwoners van 15-64 jaar

Losser: 599,4
Nederland: 825,4

Meerdere bronnen | 2022

Volksgezondheid en Milieu

Omvang huishoudelijk restafval kg per inwoner

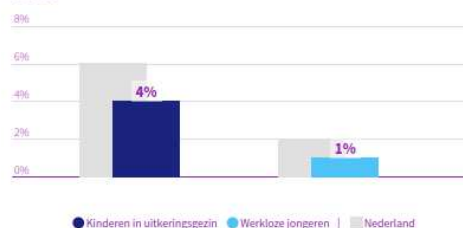
Jongeren met een delict voor de rechter

Losser: 0%
Nederland: 1%

CBS | 2021

Achterstand onder jeugd

Losser

Percentage bekende hernieuwbare elektriciteit

Losser: 31,3%
Nederland: 33,2%

berekening | 2021

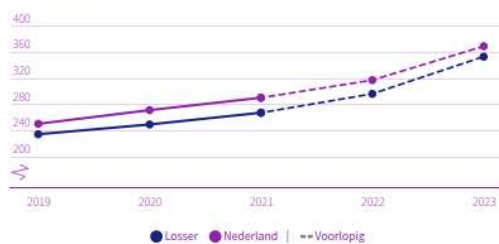
Netto arbeidsparticipatie

Losser: 71,1%
Nederland: 72,2%

CBS | 2022

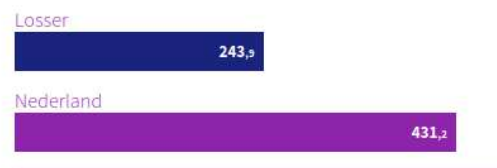
Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing

Gemiddelde WOZ-waarde x €1.000

CBS | 2019 - 2023

Personen met een bijstandsuitkering per 10.000 inwoners

cbs_reint | 2021

Nieuw gebouwde woningen per 1.000 woningen

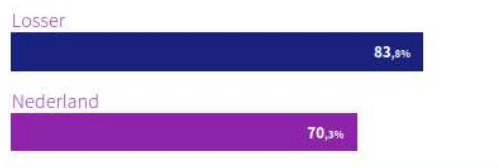
BAG/ABF | 2022

Lopende re-integratievoorzieningen per 10.000 inwoners van 15-64 jaar

cbs_reint | 2022 | *Voorlopig

Demografische druk

CBS | 2023

Jongeren met jeugdhulp % van alle jongeren tot 18 jaar

Voorlopig

CBS | 2022

Gemeentelijke woonlasten éénpersoonshuishouden

COELO | 2023

Jongeren met jeugdbescherming

CBS | 2022 | *Voorlopig

Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden

COELO | 2023

Jongeren met jeugdreclassering

CBS | 2022 | *Voorlopig

Clënten met een maatwerkarrangement Wmo per 10.000 inwoners

CBS GMSD Wmo | 2022

5.2. Financiële uitgangspunten

Het voeren van een gezond financieel beleid en het opstellen van een (meerjaren)begroting kunnen niet zonder duidelijke financiële randvoorwaarden, die borg staan voor een evenwichtig en consequent financieel beleid. Het is daarom van belang dat de financiële uitgangspunten door de raad worden onderschreven.

Bij het opstellen van de gemeentebegroting 2024 zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- Voor de loon- en prijsontwikkeling wordt bij het opstellen van de (meerjaren)begroting uitgegaan van de meest recente prognose van het CPB in het Centraal Economisch Plan 2023.
- We starten met het toerekenen van de kosten voor afschrijven en rente in het jaar nadat een investering gereed is.
- Er is gerekend met een rekenrente van 1,5%.
- Investerings die langer dan een kalenderjaar duren worden in het tweede jaar belast met de toerekening van de rekenrente over het geïnvesteerde bedrag aan het begin van het boekjaar.
- De algemene uitkering uit het gemeentefonds wordt berekend op basis van de mei-circulaire 2023.
- Lokale heffingen: voor 2024 wordt uitgegaan van een index van 4,1%. Dit percentage is inclusief de verrekening van de nacalculatie over 2023. Dit geldt percentage geldt voor de heffingen waar geen directe kostprijsberekening aan ten grondslag ligt (onroerendezaak-, woonforensen- en toeristenbelasting).

Bron: Centraal Economisch Plan 2023

Nominale ontwikkeling	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Prijsindex	4,9 %	1,6 %	1,6 %	1,6 %
Loonindex	5,2 %	5,8 %	4,8 %	4,2 %

5.3. Taakvelden overzicht

Totaal baten en lasten 2024 per programma (bedragen x € 1.000)

	OML Lasten	OML Baten	WO Lasten	WO Baten	Totaal
0.1 Bestuur	0	0	1.429	0	1.429
0.10 Mutatie reserves	1.080	867	2.223	2.193	243
0.11 Resultaat van de rekening van baten en lasten	0	0	-995	871	-1.865
0.2 Burgerzaken	0	0	750	339	411
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	1.484	132	0	0	1.353
0.4 Ondersteuning organisatie	0	0	11.125	261	10.864
0.5 Treasury	0	0	429	946	-516
0.61 OZB woningen	0	0	475	4.308	-3.833
0.62 OZB- niet woningen	0	0	0	1.796	-1.796
0.64 Belastingen Overig	0	0	39	3	37
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen Gemeentefonds	0	0	0	47.124	-47.124
0.8 Overige baten en lasten	0	0	1.684	69	1.615
0.9 Vennootschapsbelasting [VpB]	0	0	-11	0	-11
1.1 Crisisbeheersing en Brandweer	0	0	1.926	2	1.924
1.2 Openbare orde en Veiligheid	0	0	643	15	628
2.1 Verkeer en vervoer	4.139	225	0	0	3.914
2.4 Economische Havens en waterwegen	72	10	0	0	62
2.5 Openbaar vervoer	16	5	0	0	11
3.3 Bedrijfsloket en regelingen	233	138	0	0	95
3.4 Economische promotie	459	344	0	0	116
4.2 Onderwijshuisvesting	861	30	0	0	831
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	1.359	487	0	0	872
5.1 Sportbeleid en activering	94	0	0	0	94
5.2 Sportaccommodaties	1.714	712	0	0	1.002
5.3 Cultuurpresentatie, productie en participatie	286	1	0	0	286
5.4 Musea	29	1	0	0	28
5.5 Cultureel erfgoed	27	20	0	0	7
5.6 Media	471	0	0	0	471
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	1.876	134	0	0	1.742
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	1.969	67	0	0	1.903
6.2 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	2.448	3	0	0	2.445
6.3 Inkomensregelingen	7.272	5.528	0	0	1.744
6.4 WSW en beschut werk	3.588	231	0	0	3.357
6.5 Arbeidsparticipatie	1.209	3	0	0	1.205
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	2.273	256	0	0	2.018

6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	497	1	0	0	497
6.71a Huishuishoudelijke hulp (WMO)	2.845	0	0	0	2.845
6.71b Begeleiding (WMO)	1.362	0	0	0	1.362
6.71c Dagbesteding (WMO)	914	0	0	0	914
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	83	0	0	0	83
6.72a Jeugdhulp begeleiding	958	0	0	0	958
6.72b Jeugdhulp behandeling	1.403	0	0	0	1.403
6.72c Jeugdhulp dagbesteding	315	0	0	0	315
6.72d Jeugdhulp zonder verblijf overig	559	0	0	0	559
6.73a Pleegzorg	192	0	0	0	192
6.73b Gezinsgericht	352	0	0	0	352
6.73c Jeugdhulp met verblijf overig	512	0	0	0	512
6.74a Jeugd behandeling GGZ zonder verblijf	1.447	0	0	0	1.447
6.74b Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	692	0	0	0	692
6.74c Gesloten plaatsing	51	0	0	0	51
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	123	0	0	0	123
6.82a Jeugdbescherming	375	0	0	0	375
6.82b Jeugdreclassering	31	0	0	0	31
7.1 Volksgezondheid	1.137	0	0	0	1.137
7.2 Riolering	3.146	4.116	0	0	-970
7.3 Afval	2.386	2.739	0	0	-353
7.4 Milieubeheer	937	12	0	0	926
7.5 Begraafplaatsen	19	1	0	0	18
8.1 Ruimtelijke ordening	1.133	101	0	0	1.032
8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	704	1.522	0	0	-818
8.3 Wonen en bouwen	1.352	595	0	0	757
Totaal	56.486	18.278	19.718	57.925	0

5.4. Actuele beleidsdocumenten

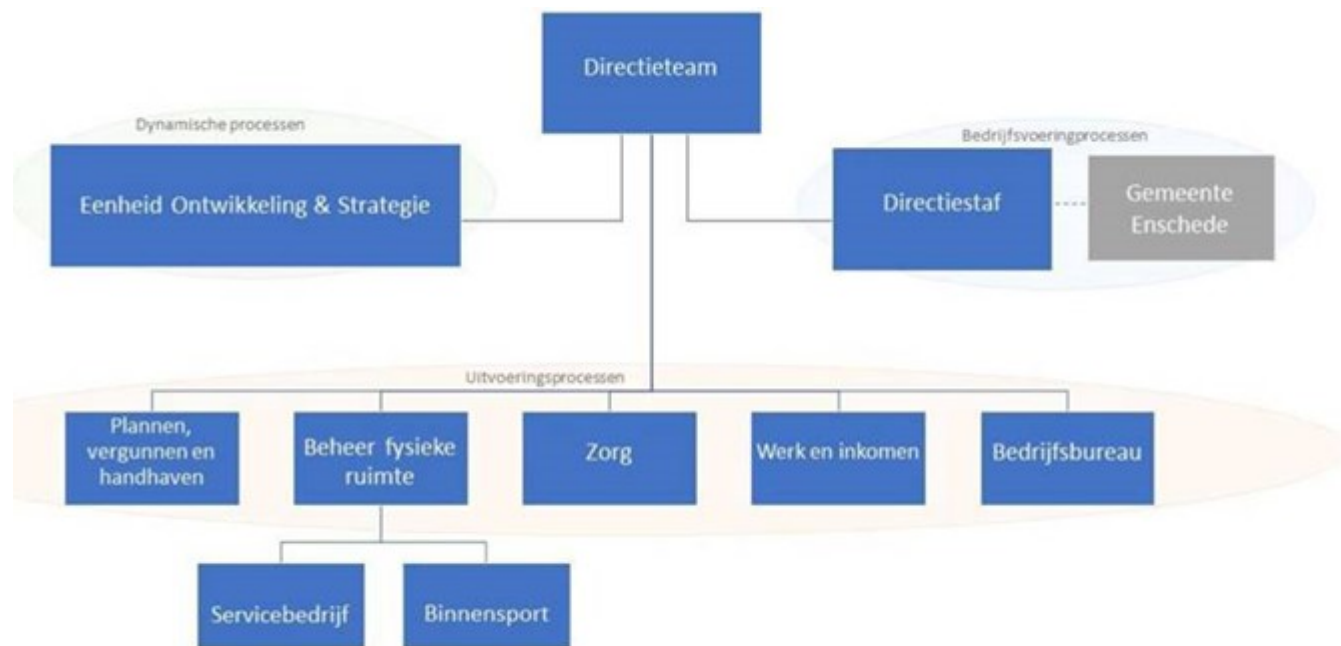
Beleidsdocument	Jaar van vaststelling	Jaar van herziening
Programma Onmeunig mooi Losser		
Nota algemeen sportbeleid	1997	
Categoriseringsplan Wegen op basis van Regionaal uitvoeringsprogramma's duurzaam veilig (actualiseren als onderdeel van de gemeentelijke mobiliteitsvisie)	1999	2023
Landschapontwikkelingsplan	2008	
Sociaal Economische Strategie	2008	
Beheer en beleidsplan straatmeubilair		ntb
Beleid Circulaire Economie		2023
Startnotitie voor jeugd en gezin	2009	
Nota uitvoering Wet Tijdelijk Huisverbod	2009	
Beleidsregels begeleid werken Wet sociale werkvoorziening gemeente Losser	2009	Wordt ingetrokken
Beleidsregels wachtlijstbeheer Wet sociale voorziening	2009	Wordt ingetrokken
Algemene subsidieverordening gemeente Losser	2010	2023
Erfgoedbeleid	2010	2024
Erfgoedverordening	2010	2023
Notitie privatisering buitensportaccommodaties	2011	
Notitie Lokaal Bibliotheekbeleid Gemeente Losser	2011	
Gebiedsvisie Noordoost Twente	2012	
Casco benadering in Noordoost Twente	2012	
Bouwverordening	2012	
Verbrede nota kapitaalgoederen openbare ruimte 2014-2018	2013	2023
Verordening Gemeentelijke Adviescommissie Omgevingskwaliteit Losser	-	2023
Uitvoeringsbeleid Wet Kwaliteitsborging	-	2023
Beleidsregels intrekken omgevingsvergunning	2013	2024/2025
Welstandsnota	2013	
Antennebeleid	2002	2024
Uitvoeringsbesluit voor structurele waarderingssubsidies 2013	2013	
Beleidsregels toegang schuldhulpverlening	2013	2024
Evenementenbeleid	2013	2023
Richtlijn hobbymatig houden van dieren	1995	2024 Actualisatie of intrekken

Verordening Voorzieningen Huisvesting Onderwijs	2013	2024
Notitie binnensportaccommodaties	2013	
Toekomstvisie gemeente Losser 2025	2014	2025
Nota vastgoed gemeente Losser	2014	2023
Nota Reclame- en wegbewijzeringsbeleid	2014	
Gladheidsbestrijdingsplan	2015	
Verordening Individuele Inkomenstoeslag 2015 gemeente Losser	2015	
Beleidsregels Participatiewet gemeente Losser 2015	2015	2024
Verordening tegenprestatie	2015	
Gemeentelijk gebouwen (RGDBoei)	2016	
Beleidsplan Recreatie en Toerisme / Actieplan Recreatie en Toerisme	2016	2023
Veiligheidsbeleid jeugdzorg	2016	
Armoedebelaid	2016	
Algemene verordening ondergrondse infrastructuur	2016	
Privacybeleid Sociaal Domein	2016	
Verkeer en parkeerplan centrum Losser (onderdeel van het Parapluplan centrum Losser)	2017	
Beleidsnota Licht in de openbare ruimte	2017	2026
Groenstructuurplan	2017	
Beleid Preventie, Vergunningen, Toezicht en Handhaving 2021-2024	2021	2024
Beleidsnota Inzameling huishoudelijk afval	2017	
Hondenbeleidsplan	2017	
Notitie Subsidiebeleid 2017-2018	2017	
Verordening Startersleningen gemeente Losser	2017	2023
Nota integraal jeugdbeleid	2017	
Beleidsregels jeugdhulp gemeente Losser 2022	2022	2023
Financieel besluit jeugdhulp gemeente Losser	2022	2023
Beleidskader huishoudelijke ondersteuning	2017	
Reïntegratieverordening gemeente Losser 2017	2017	
Beleidsregels individuele inkomenstoeslag	2017	
Structuurvisie Losser (gaat op in de Omgevingsvisie)	2018	2023
Bestemmingsplan buitengebied (wordt Omgevingsplan na invoering Omgevingswet)	2018	
Beleidsregels planologische afwijkingsmogelijkheden	2018	2025
Nota Grondbeleid	2018	2024
Notitie karakteristieke gebouwen centrum Losser	2018	-
Standplaatsenbeleid gemeente Losser	2018	2023
Toekomstvisie Duurzaam Losser 2040	2018	2024

Beleidsregel Wet aanpak woonoverlast gemeente Losser	2018	
Gemeentelijk rioleringsplan vGRP 2018-2022	2018	2024
Beleidsplan schuldhelpverlening 2018-2021	2018	
Nota Verblijfsrecreatie Noordoost Twente	2018	2023
Cultuurvisie	2019	
Regionaal projectplan onafhankelijke cliëntondersteuning	2019	
Integraal beleidsplan Sociaal Domein 2019-2022	2019	2023
Kadernota Gezondheid 2019-2022	2019	
Beleidsnota Integratie statushouders	2019	
Beleidsnota Wegen (incl. gladheidsbestrijdingsplan)	2019	2028
Financiële compensatieregeling Algemene voorziening Wasservice Losser	2019	
Uitvoeringsplan LEA	2019	2022
Beleidsregels Wet Inburgering 2021	2019	2022
Verordening beslistermijn schuldhelpverlening	2020	
Beleidsregels bijzondere bijstand	2020	
Nota bodembeheer regio Twente	2020	
Subsidieverordening peuter- en VVE arrangementen	2020	
Warmtevisie Noordoost Twente	2020	2024
Integrale Laadvisie	2021	2025
Notitie van uitgangspunten grondexploitaties Losser	2021	
Woningbouwafspraken gemeente - provincie	2021	2023
Verordening Leerlingenvervoer	2021	
Woonvisie 2021 - 2031	2021	2031
Nota Herziening Subsidiebeleid 2021	2021	2025
Integraal huisvestingsplan Onderwijs	2021	2025
Verordening Bedrijveninvesteringszone Centrum Losser 2022-2026	2021	2025
Marktverordening gemeente Losser	2011	2024/2025
Marktrechtlement gemeente Losser	2011	2024/2025
Beleidsplan en actieplan eenzaamheid	2021	
Financieel besluit maatschappelijke ondersteuning	2022	2023
Speelruimteplan	2021	2026
Verordening toeristenbelasting Losser	2021	2022
Beleidsnotitie buitengebied met ruimtelijke kwaliteit	2022	2024
Afstemmingsverordening Participatiewet, IOAW en IOAZ	2022	
Beleidsregel vrijlating giften Participatiewet	2022	
Beleidsnota kunstwerken (inclusief vervanging)	2022	

Groenbeheer- en beleidsplan	2022	
Gemeentelijk mobiliteitsplan		2024
Wendbare Organisatie en Transparant Bestuur		
Collegeprogramma 2022-2026	2022	
Urgentieverordening gemeente Losser	2021	2025
Algemene Plaatselijke Verordening	2021	
Dienstverleningsvisie en ontwikkelsporen	2022	
Regionaal risicoprofiel Twente	2015	
Beleidsplan integrale veiligheid gemeente Losser 2013 - 2016	2013	
Regionaal beleidsplan	2012	
Regionaal crisisplan	2012	
Uitvoeringsprogramma integrale veiligheid	2013	
Wet Veiligheidsregio	2010	
Besluit en organisatieplan één brandweer Twente	2012	
Besluit overdrachtsdossier gemeente Losser - brandweer	2012	
Drank- en Horecabeleid 2014 Gemeente Losser	2014	2024/2025
Drank- en Horecaverordening gemeente Losser 2014	2014	2024/2025
Notitie zelfstandig blijven: samenwerken moet! En zelfstandigheid, wat is dat?	2010	
Nota representatie	2022	
Beleidskader Verbonden Partijen	2019	
Financiële verordening gemeente Losser (art. 212 Gemeentewet)	2018	2023
Controleverordening (art. 213 Gemeentewet)	2004	2023
Nota weerstandsvermogen en risicomanagement	2018	
Treasurystatuut	2021	
Nota reserves en voorzieningen	2018	2024

5.5. Organisatieoverzicht

5.6. Uitleg global goals

De Duurzame Ontwikkelingsdoelstellingen (SDGs – Sustainable Development Goals) zijn door de Verenigde Naties vastgesteld als nieuwe mondiale duurzame ontwikkelingsagenda voor 2030. Ze worden gepromoot als de wereldwijde doelstellingen voor duurzame ontwikkeling.

1: EINDE AAN ARMOEDE

Beëindig armoede overal en in al haar vormen

2. EINDE AAN HONGER

Beëindig honger, bereik voedselzekerheid en verbeterde voeding en promoot duurzame landbouw

3: GEZONDHEID EN WELZIJN

Verzeker een goede gezondheid en promoot welvaart voor alle leeftijden

4: GOED ONDERWIJS

Verzeker gelijke toegang tot kwaliteitsvol onderwijs en bevorder levenslang leren voor iedereen

5: VROUWEN EN MANNEN GELIJK

Bereik gendergelijkheid en empowerment voor alle vrouwen en meisjes

6: SCHOON DRINKWATER EN GOEDE SANITAIRE VOORZIENINGEN

Verzeker toegang tot duurzaam beheer van water en sanitatie voor iedereen

7: DUURZAME EN BETAALBARE ENERGIE

Verzeker toegang tot betaalbare, betrouwbare, duurzame en moderne energie voor iedereen

8: FATSOENLIJKE BANEN EN ECONOMISCHE GROEI

Bevorder aanhoudende, inclusieve, en duurzame economische groei, volledige en productieve tewerkstelling en waardig werk voor iedereen

9: INNOVATIE EN DUURZAME INFRASTRUCTUUR

Draag zorg een veerkrachtige infrastructuur voor iedereen, een industrialisering die duurzaam en inclusief is én een focus op innovatie.

10: MINDER ONGELIJKHEID

Dring ongelijkheid in en tussen landen terug.

11: VEILIGE EN DUURZAME STEDEN

Maak steden en menselijke nederzettingen inclusief, veilig, veerkrachtig en duurzaam

12: DUURZAME CONSUMPTIE EN PRODUCTIE

Verzeker duurzame consumptie-, en productiepatronen

13: KLIMAATVERANDERING AANPAKKEN

Neem dringend actie om klimaatverandering en haar impact te bestrijden

14: BESCHERMING VAN ZEEËN EN OCEANEN

Behoud en maak duurzaam gebruik van de oceanen, de zeeën en maritieme hulpbronnen

15: HERSTEL ECOSYSTEMEN EN BEHOUD BIODIVERSITEIT

Bescherm, herstel en bevorder het duurzaam gebruik van ecosystemen, beheer bossen duurzaam, bestrijd woestijnvorming en landdegradatie en draai het terug en roep het verlies aan biodiversiteit een halt toe

16: VREDE, VEILIGHEID EN RECHTVAARDIGHEID

Bevorder vreedzame en inclusieve samenlevingen met het oog op duurzame ontwikkeling, verzeker toegang tot justitie voor iedereen en creëer op alle niveaus doeltreffende, verantwoordelijke en open instellingen

17: PARTNERSCHAPPEN VOOR DE DOELEN

Versterk de implementatiemiddelen en revitaliseer het wereldwijd partnerschap voor duurzame ontwikkeling